

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Huumausainerikosten rangaistuskäytäntö

Rasa, Anna

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Huumausainerikosten rangaistuskäytäntö

Anna Rasa
Liiketalous
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2019

Anna Rasa

Huumausainerikosten rangaistuskäytäntö

Vuosi 2019 Sivumäärä 74

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli etsiä vastausta kysymyksiin, miten huumausainerikoksista ja muuntohuumeista rangaistaan sekä mitkä seikat vaikuttavat rangaistuksen määräämiseen. Tavoitteena oli, että valmista tuotosta voisivat työssään käyttää niin tuomioistuinten lainkäyttöhenkilöstö, syyttäjät sekä esimerkiksi tulli ja poliisi, jotka työskentelevät päivittäin huumausaineiden sekä muuntohuumeiden parissa. Opinnäytetyöstä löytyy oleellista tietoa myös muille huumaavien aineiden parissa työskenteleville, kuten päihdetyön ammattilaisille. Työllä ei ollut toimeksiantajaa, mutta vahvistus työelämän kehittämisen näkökulmaan ja työn hyödyllisyyteen saatiin hovioikeudesta.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä ensimmäisenä tarkastellaan huumausaineen määritelmää sekä Suomen yleisimpiä huumausaineita, jotta lukijalle syntyisi käsitys eri huumausaineiden ominaisuuksista sekä siitä, miten huumausaineet vaikuttavat käyttäjänsä. Ymmärrys eri huumausaineiden vaikutus- ja käyttötavoista on tarpeen soveltuvaa rangaistusta mitattaessa, sillä tuomittavaan rangaistukseen vaikuttaa muun muassa huumausaineen laji, pitoisuus sekä määrä, tavanomainen kerta-annos sekä rikoksen tekotapa, eli se onko kyseessä huumausaineen käyttörikos, myynti, hallussapito tai esimerkiksi valmistus. Käytön osalta merkitystä on lisäksi aineen käyttötavalla, sillä eri käyttötavat vaikuttavat siihen, miten aine imeytyy elimistöön. Lisäksi opinnäytetyössä tarkastellaan muuntohuumeita ja sitä, miten ne eroavat perinteisistä huumausaineista. Merkittävässä roolissa opinnäytetyössä on osuus huumausainerikosten tunnusmerkistöistä sekä huumausainerikoksista tuomittavista seuraamuksista.

Menetelmänä opinnäytetyössä käytettiin oikeusdogmatiikkaa eli lainoppia. Opinnäytetyössä tutkittiin aihetta voimassa olevien oikeuslähteiden avulla, kuten voimassa olevan lainsäädännön, oikeuskäytännön ja oikeuskirjallisuuden avulla. Valitun aiheen vuoksi oleellisessa asemassa ovat tuomioistuinratkaisut. Opinnäytetyö on rakennettu niin, että kokonaisuus avautuu lukijalle ymmärrettävästi vaiheittain.

Keskeisenä tuloksena todettiin huumausainerikosten kohdalla rangaistussuosituksen hyödyllisyys sekä se, kuinka merkittävää on, että rangaistukset ovat yhtenäiset eri tuomioistuinten välillä. Rikoksen tekotavalla on vaikutusta siihen, tuomitaanko rangaistukseksi tekijälle sakkoa vai jopa kymmenen vuotta vankeutta. Muuntohuumeista tuomitaan tavanomaisesti lääke-rikoksena, salakuljetuksena, laittomaan tuontitavaraan ryhtymisenä tai kuluttajamarkkinoilta kielletyn psykoaktiivisen aineen kiellon rikkomisena.

Asiasanat: Huumausainerikos, Huumausaine, Muuntohuume, Rikosoikeus, Rangaistuskäytäntö

Anna Rasa

Sentencing practices for drug offences

Year	2019	Pages	74
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to find an answer to the question of what type of penalties and sentences there are for drug offences and for designer drug related crimes. The goal of the thesis was that it was accessible and could be used by judges, prosecutors and law enforcement agencies. The thesis also gives information for those who work in prevention and treatment of alcohol and drug related problems. There was no client for this thesis, but it was deemed useful by people working in the Court of Appeal.

In the theoretical framework of the thesis, we assessed the definition of a drug and the most popular drugs in Finland to create basic understanding about the effects of different drugs on users. Understanding the effects is needed for correct sentencing. Sentencing of a crime is affected by the specific drug, purity, quantity, common single-dose and the way crime is committed. The thesis also focused on designer drugs and how they differ from traditional drugs. Essential elements and penalties for drug offences play a large role in this thesis.

The method used in this thesis was legal dogmatics. The subject was examined with valid sources of law, such as; existing legislation, legal praxis and legal literature. Due to the chosen topic, court decisions play an essential role. The thesis was compiled in such a way that the reader will be able to understand the entity bit by bit.

The main result was that the sentencing recommendations are in a significant position in relation to the drug offences, as well as unity of the penalties used for drug offences between separate courts. The method of doing a crime affects the fact whether a fine or as many as ten years of imprisonment is confirmed as a penalty. Designer drugs are usually sentenced as medicine offences, as smuggling, as unlawful dealing in imported goods or as a violation of a ban of psychoactive substances in consumer trade.

Keywords: Drug offence, Drug, Designer drug, Criminal law, Sentencing practice

Lyhenteet

A	Asetus
Alfa-PVP	A-Pyrrolidiinivalerofenoni
art.	Artikla
BZP	1-bentsyylipiperatsiini
EMCDDA	Euroopan huumaussaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus
EY	Euroopan yhteisö
EWS	Early warning system, varhaisen varoituksen järjestelmä
EU	Euroopan unioni
GBL	Gammabutyrolaktoni, lakka
GHB	Gammahydroksibutyraatti, gamma
HE	Hallituksen esitys
HelHO	Helsingin hovioikeus
HO	Hovioikeus
INCB	Kansainvälinen huumaussaineiden valvontalautakunta
I-SHO	Itä-Suomen hovioikeus
JWH-018	1-pentyyli-3-(1-naftoyyli)indoli, Jehova
KKO	Korkein oikeus
KKP-aine	Kuluttajamarkkinoilta kielletyt psykotrooppiset aineet
KRP	Keskusrikospoliisi
L	Laki
LL	Lääkelaki (395/1987)
LSD	Lysergihapon dietyyliamidi
mCPP	Kloorifenyylipiperatsiini
MDMA	4-metyleenidioksimetamfetamiini, Ekstaasi
MDPV	Metyleenidioksiptrovaleroni
mom.	Momentti
NJA	Nytt juridiskt arkiv, Ruotsin korkeimman oikeuden ratkaisuja sisältävä julkaisu
PL	Suomen perustuslaki (731/1999)
RL	Rikoslaki (39/1889)
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997)
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
SopS	Suomen säädöskokoelman sopimussarja (mm. valtiosopimukset julkaistaan siellä)
THC	Delta-9-tetrahydrokannabinoli, Kannabiksen tärkein vaikuttava osa
THL	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
UNODC	YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto
VKS	Valtakunnansyyttäjän yleinen ohje
VN	Valtioneuvosto
VNa	Valtioneuvoston asetus
VNpp	Valtioneuvoston periaatepäätös
vp	Valtiopäivät
YK	Yhdistyneet kansakunnat
YOS	Yhteistyö oikeus- ja sisäasioissa

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Huumausaineista	10
	2.1 Yleisimmät huumausaineet.....	11
	2.1.1 Kannabis	12
	2.1.2 Stimulantit.....	13
	2.1.3 Hallusinogeenit	17
	2.1.4 Opioidit	18
3	Muuntohuumeet	20
	3.1 Muuntohuumeet Suomessa	21
	3.2 Muuntohuumeiden ominaisuudet	23
4	Huumausaineet Suomessa	26
5	Rangaistuksen määrääminen ja mittaaminen	31
	5.1 Rangaistusasteikosta poikkeaminen.....	33
	5.2 Rikosoikeudelliset periaatteet	36
6	Huumausainerikoksista.....	39
7	Huumausainerikosten tunnusmerkistöt.....	40
	7.1 Viljely ja valmistaminen	41
	7.2 Maahantuonti, maastavienti, kuljettaminen ja kuljetuttaminen.....	41
	7.3 Myynti, välittäminen, luovuttaminen ja muu levittäminen.....	43
	7.4 Hallussapito ja yritys hankkia huumausainetta	43
	7.5 Käyttö	44
	7.6 Huumausainerikoksen valmistelu, edistäminen ja yritys.....	44
	7.7 Törkeä huumausainerikos	46
	7.8 Huumausainerikosten seuraamuksista	48
	7.9 Muuntohuumeiden seuraamuksista.....	61
8	Johtopäätökset ja yhteenveto	63
	Lähteet	67
	Taulukot	74

1 Johdanto

Rikos nähdään tunnusmerkistön mukaisena, oikeudenvastaisena tekona, joka osoittaa tekijäsään syyllisyyttä. ¹ Rangaistus puolestaan on oikeudellinen seuraamus, joka tuomitaan tekijälle lain rikkomisen seurauksena. ² Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia miten huumausainerikoksista ja muuntohuumeista rangaistaan, sekä millaiset seikat vaikuttavat rangaistuksen määräämiseen. Tavoitteena oli, että valmista opinnäytetyötä voisivat työssään hyödyntää kaikki tahot, jotka työskentelevät aiheen parissa, eli esimerkiksi tuomioistuinten lainkäyttöhenkilöstö, syyttäjät, poliisi ja tulli sekä päihdetyön ammattilaiset. Erityisen hyödyn opinnäytetyöstä niin kutsuttuna aloituspaketina saisivat esimerkiksi tuomioistuinten uudet lainkäytön työntekijät tai auskultointia suorittavat, sillä lähtökohtaisesti heillä ei ole syvempää osaamista esimerkiksi rangaistuksen määrittämiseen vaikuttavista huumausaineiden ominaisuuksista, sillä heidän opintoihinsa ei kuulu erillistä opintokokonaisuutta aiheesta.

Rangaistuksen määrittämiseen sisältyy rikokseen soveltuvan rangaistusasteikon määrittäminen, rangaistuslajin valinta, rangaistuksen mittaaminen sekä rangaistuksesta tehtävät vähennykset. Rangaistuslajin valinta sekä rangaistuksen mittaaminen ovat hyvin vahvasti kytköksissä toisiinsa, sillä esimerkiksi se millaisesta määrästä huumausainetta rikoksessa on kyse, vaikuttaa siihen, tuomitaanko tekijä perusmuotoisesta vai törkeästä huumausainerikoksesta tai onko rangaistuksena päiväsakkoja vai vankeusrangaistus. Rangaistusasteikko toimii tuomioistuinten ensimmäisenä ohjeena siitä, millaiset ovat kyseeseen tulevasta rikoksesta tuomittavat alimmat sekä ylimmät rangaistusarvot ja millaisissa kehyksissä rangaistusta aletaan määräämään. ³

Huumausainerikosten rangaistuskäytäntöä koskeva kysymys on tällä hetkellä hyvin ajankohtainen, sillä internetin verkostojen monikäyttöisyyden, sosiaalisen median yleistymisen sekä teknisen kehityksen myötä huumausaineiden markkinointi sekä levittäminen on aiempaa helpompaa ja tehokkaampaa. Internetin eri verkostot tuovat yhteen valmistajat ja käyttäjät, eikä toiminta ole enää henkilön omien kontaktien varassa. Samoin toimiminen yli maiden rajojen sekä vapaa liikkuvuus on tehty helpommaksi, joka näkyy välittömästi, kun tarkastellaan huumausaineiden leviämistä sekä levittämistä eri maiden välillä. Uusista psykoaktiivisista aineista saadaan kehitettyä aiempaa voimakkaampia, jolloin jo hyvin pienistä määristä voidaan saada useita käyttöannoksia. Pienet erät on helpompi kuljettaa sekä piilottaa, jolloin niiden levitys ja jakelu helpottuu eritoten postiliikenteessä. Aineita kehitetään jatkuvasti lisää sekä niistä

¹ Oksala 2018.

² Tapani & Tolvanen 2016, 8.

³ Matikkala 2010, 112.

kehitetään uusia johdannaisia, jonka myötä myös rangaistuskäytäntöä tulisi jalostaa eteenpäin, jotta yhdenmukaisten tuomioiden antaminen olisi mahdollista myös eri tuomioistuinten välillä. Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskuksen vuoden 2018 tutkimusten mukaan huumausaineiden saatavuus on kaikkialla Euroopassa laajaa sekä paikoitellen jopa kasvussa, mikä tuottaa merkittäviä haasteita.⁴

Huumausainerikoksia koskeva arviointi on usein hankalaa, sillä asteikot voivat olla hyvinkin laajoja, kuten törkeiden huumausainerikosten kohdalla, joissa rangaistuksina voi olla yhdestä vuodesta kymmeneen vuoteen vankeutta. Tästä seuraa se, että eri tuomioistuimissa tuomitavat rangaistukset saattavat poiketa toisistaan hyvinkin paljon, mikäli huumausainerikoksista ei ole käytössä rangaistussuosituksia, tai mikäli suosituksia ei päivitetä uusien huumausaineluokitusten myötä. Tämän vuoksi tässä opinnäytetyössä tutustutaan huumausainerikosten seuraamuksiin myös niissä tapauksissa, mikäli rangaistussuosituksia ei ole tiettyjen aineiden kohdalla käytettävissä.

Jotta lukija voisi ymmärtää paremmin eri huumausaineiden ominaisuuksista tai miksi aineita pidetään toinen toistaan vaarallisempina, tutustutaan myös Suomen yleisimpiin huumausaineisiin sekä niiden käyttö- ja vaikutustapoihin. Lisäksi tutustutaan huumausaineiden historiaan Suomessa, jotta lukija saisi käsityksen huumausainetilanteiden kehittymisestä vuosien saatossa sekä hahmottaisi niiden asemaa nykypäivän Suomessa. Pääkohteena opinnäytetyössä on kuitenkin tutkia huumausainerikosten sekä muuntohuumeiden rangaistusten määrittämistä, rangaistuslajin valintaa sekä rangaistuksen mittaamista.

Huumausaineista tuomittaviin rangaistuksiin suhtautuminen on siinä suhteessa haasteellista monille ihmisille Suomessa, että esimerkiksi huumausaineiden käyttämisestä on esitetty dekriminisoitavaksi. Dekriminalisointia perustellaan muun muassa siten, että tieto käytön rangaistavuudesta saattaa omalta osaltaan estää huumausaineiden käyttäjiä hakeutumasta hoitoon, joka puolestaan johtaa sosiaalisiin ongelmiin. Huumausaineiden käytön kriminalisointi on perusteltu Suomessa niin, että sillä on haluttu tehdä selväksi, ettei huumausaineiden käyttöä hyväksytä, kuten ei myöskään esimerkiksi myyntiä tai hallussapitoakaan. Tieto rangaistavuudesta toimii usein etenkin nuorten kohdalla siten, että he päättävät pitäytyä kokeilemasta huumausaineita.⁵

Dekriminalisoinnin ohella myös huumausaineiden käytön depenalisointia on pohdittu. Depenalisoinnilla tarkoitetaan rankaisemisesta luopumista, eli huumausaineiden käyttäminen olisi

⁴ EMCDDA 2018a, 11.

⁵ Siro 2017, 3-6.

edelleen rikos, mutta siitä ei seuraisi enää rangaistusta. Tällöin säilyisi yhä yhteiskunnassa käsitys huumausaineiden käyttämisen vääryydestä ja paheksunnasta. Suomessa on lisäksi ajoittain herännyt kysymys kannabiksen laillistamisesta. Tämän ajatuksen takana on uskomus siitä, että cannabis olisi muita huumausaineita merkittävästi vähemmän haitallista. Laillistamisen puolesta puhuvat kansalaisaloitteet eivät kuitenkaan ole vielä toistaiseksi päätyneet eduskuntaan asti.⁶

Menetelmänä opinnäytetyössä käytettiin oikeusdogmatiikkaa eli lainoppia, joka valikoitui sopivaksi tutkimusmenetelmäksi tutkimuskohteen valinnan ja aiheen luonteen myötä. Aihetta on tarkasteltu voimassa olevien oikeuslähteiden avulla, kuten voimassa olevan lainsäädännön, oikeuskäytännön ja oikeuskirjallisuuden avulla. Tutkimusongelma yhdellä kysymyslauseella kuvattuna on ”Miten huumausainerikosten ja muuntohuumeiden rangaistus määritetään”. Valitun aiheen vuoksi merkittävässä asemassa ovat tuomioistuinratkaisut, hallituksen esitykset sekä valtiosopimukset. Keskeisimmät lait työn kannalta ovat rikoslaki (39/1889) sekä huumausainelaki (373/2008), mutta niiden ohella käytettiin myös esimerkiksi Suomen perustuslakia (731/1999), lakia oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997) ja lääkelakia (395/1987).

Oikeusdogmatiikassa pyritään vastaamaan kysymyksiin tutkimalla oikeusjärjestykseen kuuluvia sääntöjä sekä niiden sisältöä. Keskeistä on ymmärtää voimassa olevaa oikeutta ja mitä sen sisällöllä tarkoitetaan.⁷ Oikeusdogmatiikan lisäksi apuna käytettiin vertailevaa oikeustiedettä, niiltä osin kuin sen koettiin tuovat lisäarvoa tekstiin. Vertailevalla oikeustieteellä tarkoitetaan sitä, kun eri maiden oikeudellisia ilmiöitä sekä oikeussääntöjä verrataan toisiinsa sekä tarkastellaan suhteessa toisiinsa. Menetelmänä käytettiin oikeusdogmatiikan ja vertailevan oikeustieteen rinnalla myös oikeussosiologiaa niiltä osin, kuin opinnäytetyössä selvitettiin miksi ja miten huumausaineisiin kohdistuvaa lakia noudatetaan. Valitulla tutkimusmenetelmällä ja lähestymistavalla on vaikutusta perspektiiviin, josta aihetta lähestytään.

Aiheen valinnassa erityistä huomiota kiinnitettiin aiheen ajankohtaisuuteen, sekä siihen, että tulokset olisivat hyödynnettävissä myös työn ulkopuolella. Aihe on ollut esillä esimerkiksi huumausaineiden kansanterveydellisiä ongelmia synnyttävän vaikutuksensa vuoksi sekä siitä näkökulmasta, millaisia haasteita se tuottaa päätöksentekijöille, lainkäyttäjille ja lainsäätäjille. Aiheesta on toistaiseksi hyvin hajanaisesti saatavilla kirjallisuutta, joten ajatuksena aiheen valinnan takana oli ottaa siltä osin haaste vastaan ja saada kerättyä tietoa tutkimusongelmaan. Opinnäytetyöllä ei ollut toimeksiantajaa. Aihe valikoitui aiemmin mainittujen syiden lisäksi myös aiheen kiinnostavuuden vuoksi sekä seurauksena siitä, kun yritin kartoittaa minkä

⁶ Siro 2017, 3-6.

⁷ Husa, Mutanen & Pohjolainen 2010, 20-21.

verran aiheesta oli aiemmin kirjoitettu, sekä keskusteltuani hovioikeudessa lainkäytön työnte-
kijöiden kanssa valmiin tuotoksen hyödyllisyydestä.

2 Huumausaineista

Huumausainelain (373/2008) mukaan huumausaineella tarkoitetaan aineita ja valmisteita, jotka on listattu vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksessa sekä vuoden 1971 psykotrooppisia aineita koskevassa yleissopimuksessa. Kyseisen lain mukaan huumausaineeksi luokitellaan myös kat-kasvi *Catha edulis*, meskaliinia sisältävät kaktuskasvit sekä Psilositybe-sienet. Lisäksi huumausaineiksi luetaan aineet, jotka huumaantumistarkoituksessa ovat terveydelle vaarallisia ja joista on tehty ilmoitus valvontaan ottamista varten, sekä lääkeaineet, jotka voidaan farmakologisilta ominaisuuksiltaan rinnastaa huumausaineiksi.⁸

Suomessa huumausainelain 5 §:n nojalla huumausaineen tuotanto, valmistus, tuonti Suomen alueelle sekä vienti Suomen alueelta on kielletty. Lisäksi kiellettyä on huumausaineiden käyttö, hallussapito, kuljetus, kauttakuljetus, kauppa, jakelu sekä käsittely. Tästä yleiskiellostosta voidaan poiketa lääkinnällisissä, tutkimuksellisissa, valvonnallisissa sekä teollisen käytön tarkoituksissa, siten kun huumausainelaisissa on säädetty. Yleiskieltoa käsitellään myöhemmin tässä opinnäytetyössä luvussa 7.⁹

Yhdistyneiden kansakuntien huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaavan toimiston *United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)* vuonna 2016 suorittaman tutkimuksen mukaan maailmassa oli vuoteen 2016 mennessä noin 30 miljoonaa huumausaineiden ongelmakäyttäjää. Saman tutkimuksen mukaan huumausaineiden käytön seurauksena kuolee vuosittain yli 200 000 ihmistä sekä HIV:n ja C-hepatiitin levinneisyys on jatkuvasti kasvussa ruiskuhuumeiden käytön vuoksi. Suomessa arvioidaan kuolevan noin 200 ihmistä joka vuosi huumausaineiden käytön takia ja vuonna 2012 sairaalahoidossa oli noin 7 500 potilasta huumausaineiden tai lääkkeiden päihdekäytön vuoksi.¹⁰ Vuonna 2012 huumausaineista aiheutui julkiselle sektorille noin 253 - 323 miljoonan euron kustannukset. Kustannukset koostuvat lähinnä huumausaineiden aiheuttamien haittojen korjaamisesta sekä hoitamisesta.¹¹

Huumausaineen lähtöaineella tarkoitetaan ainetta, jota voidaan käyttää huumausaineiden valmistukseen. Lähtöaineista säädetään sisäkaupan lähtöaineasetuksessa (EY) N:o 273/2004,

⁸ HuumausaineL 1:3 §.

⁹ HuumausaineL 5 §.

¹⁰ Siro 2017, 1.

¹¹ Varjonen 2014, 25.

ulkokaupan lähtöaineasetuksessa (EY) N:o 111/2005 sekä lähtöaineasetusten täytäntöönpanoasetuksessa, jotka ovat kansallisesti välittömästi sovellettavaa oikeutta.¹² Huumausaineiden lähtöaineista ei säädetä huumausainelaisissa, sillä niistä säädetään Euroopan unionin tasolla. Sisäkaupan lähtöaineasetuksessa säädetään lähtöaineiden valvonnasta Euroopan unionissa. Sen tarkoituksena on estää aineiden päätyminen laittomaan käyttöön sekä pyrkiä yhtenäistämään valvontaa maiden välillä. Ulkokaupan lähtöaineasetuksessa on puolestaan kyse lähtöaineiden kaupan valvontaa varten vahvistetuista säännöistä EU:n ja kolmansien maiden välillä. Säännöksiä sisäkaupan ja ulkokaupan lähtöaineasetusten täytäntöönpanemiseksi säädetään lähtöaineasetusten täytäntöönpanoasetuksessa. Suomessa toimivaltainen viranomaisvirasto huumausaineisiin ja niiden lähtöaineisiin liittyen, sekä lupa- ja valvonta-asioissa on Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea.¹³

Huumausaineiksi ei lueta huumausaineina pidettävien kasvien siemeniä. Siemenien kohdalla tulee kuitenkin huomioida, että niitä pidetään huumausainerikosten valmistelun ja huumausainerikosten edistämisen tunnusmerkistöissä tarkoitettuina huumausainerikosten tekemiseen soveltuvina aineina, jolloin muun muassa niiden hallussapitoa pidetään rangaistavana.¹⁴ Suomeen salakuljetettavat huumausaineet saapuvat pitkälti läntisestä Euroopasta sekä Baltiasta. Suomen kautta salakuljetettu huumausaine puolestaan on tullin mukaan matkalla yleisimmin Venäjälle, Länsi-Eurooppaan sekä pohjoismaista Norjaan.¹⁵ Uusia tuotantotapoja pyritään jatkuvasti kehittämään, jotta valvontaa saataisiin kierrettyä tehokkaammin. Uusien aineiden kehittämiseen hyödynnetään aiempaa enemmän erilaisia kemikaaleja, joiden myötä syntyy enemmän jätettä ja ympäristöhaittoja.¹⁶

2.1 Yleisimmät huumausaineet

Poliisin huumaus- ja dopingainerikollisuuden vuosien 2016 ja 2017 tilannekatsauksen mukaan Suomen huumausainemarkkinoilla esiintyy erityisesti muun muassa amfetamiinia, metamfetamiinia, ekstaasia sekä muita synteettisiä huumausaineita. Lisäksi yleisiä ovat kotiviljelty ja ulkomailta salakuljetettu marihuana, buprenorfiinivalmisteet sekä huumausaineiksi luokitellut lääkevalmisteet. Muihin EU-maihin verrattuna Suomessa takavarikoidaan enemmän perinteisiä huumausaineita, kuin esimerkiksi muuntohuumeita.¹⁷ Huumausaineiden hintaan Suomessa vaikuttaa pitoisuuden ja määrän lisäksi erityisesti se, missä päin Suomea niitä myydään. Pääkaupunkiseudulla ja lähtökohtaisesti myös muualla Etelä-Suomessa katukaupan hinnat ovat

¹² (EY) N:o 273/2004, (EY) N:o 111/2005 ja Siro 2017, 37-38.

¹³ Siro 2017, 38.

¹⁴ RL 50:3-4 §.

¹⁵ Tulli 2017, 8.

¹⁶ EMCDDA 2018a, 27.

¹⁷ Poliisi 2017.

matalampia kuin pohjoisemmassa Suomessa. Vankiloihin kuljetettujen huumausaineiden osalta hinnat voivat nousta hyvinkin korkeiksi.¹⁸

Huumausaineiden käytön yleisyyttä on haastavaa arvioida, sillä tilastoidun huumausainerikollisuuden määrä ja rakenne riippuvat lainvalvontaviranomaisten kontrollin tehosta sekä sen kohdentamisesta. Yleisyyttä arvioidaan muun muassa kyselytutkimuksilla sekä terveysviranomaisten toimenpidetilastoista. Tutkimukset tai kyseiset tilastot eivät tavoita kaikkia käyttäjäryhmiä, mikä tulee huomioida tuloksia tarkasteltaessa.¹⁹

2.1.1 Kannabis

Kannabis on maailman käytetyin huumausaine. Vuonna 2008 tehdyn tutkimuksen mukaan noin kolmetoista prosenttia suomalaisista oli joko kokeillut tai käyttänyt kannabista.²⁰ Kannabista saadaan *Cannabis sativa* hampukasvista, ja sen tärkein päihdyttävä ainesosa on delta-9-tetrahydrokannabinoli eli THC. Cannabis sativaa käytetään päihdekäytön lisäksi muun muassa kankaan valmistamiseen sekä lääkinnälliseen tarkoitukseen.²¹

Yleisimmät kannabistuotteet ovat hasis ja marihuana. Erona niillä on se, että hasis valmistetaan kannabiskasvin hartsista, kun taas marihuana valmistetaan kasvin kukinnoista ja ylimmistä versoista. THC:ta eli tärkeintä päihdyttävää ainesosaa on eniten kasvin kukinnoissa. Kannabista ei kasva Suomessa luonnostaan, mutta sen kasvattaminen on mahdollista Suomen olosuhteissa ja sen vaikuttavan aineen valmistaminen onnistuu myös synteettisesti.²² Marihuanan THC-pitoisuus on yleensä noin yhdestä prosentista 15 prosenttiin, kun puolestaan hasiksen THC-pitoisuus on yleensä kahdesta prosentista kahdeksaan prosenttiin.²³ Poliisin mukaan Suomessa tapaukset, joissa kannabiskasveja on kasvatettu sisätiloissa, paljastuvat pääsääntöisesti suurissa kaupungeissa. Ulkokasvatuspaikkoja on löydetty eniten Kaakkois- ja Itä-Suomesta.²⁴

Suomessa on voitu käyttää Fimean myöntämällä erityisluvalla kannabista lääkekäyttöön, ja sillä on aiemmin todettu olevan hyödyllistä vaikutusta muun muassa MS-tautiin, pitkittyneisiin kiputiloihin sekä syöpähoitojen yhteydessä ilmenevään pahoinvointiin. Lääkekannabis eroaa

¹⁸ Varjonen 2014, 130.

¹⁹ Niemi & Virtanen 2017, 189.

²⁰ Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015.

²¹ Siro 2017, 43.

²² Ibid.

²³ EHYT 2018.

²⁴ Poliisi 2017.

selvästi vaikutuksiltaan päihdekäytössä käytettävästä kannabiksesta, ja kaikkiin lääketieteellisiin käyttötarkoituksiin onkin todettu löytyvän tehokkaampia ja paremmin soveltuvia lääkkeitä.²⁵

Yleisin tapa käyttää kannabista, on polttaa sitä. Päihdekäytössä kannabiksella on runsaasti haittavaikutuksia, sillä se voi esimerkiksi hidastaa reaktionopeutta, heikentää muistia sekä aiheuttaa ahdistusta ja vainoharhaisuutta. Lisäksi se laskee kehon lämpötilaa ja nostaa sydämen sykettä. Pitkäaikainen käyttö lisää keuhkosityövän riskiä. Cannabis varastoituu kehon rasvaan, jossa se vapautuu hitaasti, minkä vuoksi se voi näkyä verikokeissa jopa kaksi kuukautta käytön jälkeen.²⁶ Huumausainemarkkinoilla hasiksen tunnistaa ulkonäöltä ruskeista, mustista tai vihertävistä levyistä tai murusista. Marihuanan puolestaan tunnistaa vihertävän ruskeista kuiduista tai siemenistä.²⁷ Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskuksen EMCDDA:n mukaan Suomeen saapuva cannabis on usein lähtöisin Marokosta, mutta kulkeutuu tänne Keski- tai Itä-Euroopan kautta.²⁸ Vuonna 2013 marihuanan hinta grammaa kohti katuruokassa oli 15 eurosta 20 euroon ja hasiksen hinta oli noin kymmenestä eurosta 15 euroon grammalta.²⁹

2.1.2 Stimulantit

Amfetamiini eli alfa-metyylifenetyyliamiini, katunimeltään *piri*, on Suomen suosituin synteettinen päihde, joka kuuluu stimulantteihin eli piristeisiin. Yleisimmin sitä käytetään niin suun kautta, nuuskaamalla kuin suonensisäisesti. Piristävän vaikutuksensa vuoksi amfetamiini lisää käyttäjän energisyyttä, mutta samalla levottomuutta, unettomuutta ja ruokahaluttomuutta. Käytön seurauksena sydämen syke nousee, verenpaine kohoaa ja pupillit laajentuvat. Amfetamiinin käytöllä tunnetaan myös olevan väkivaltaista käytöstä sekä harha-aistimuksia synnyttävä vaikutus.³⁰ Pitkäaikainen käyttö voi johtaa amfetamiinipsykoosiin, joka muistuttaa paranoidia skitsofreniaa.³¹

Suomessa amfetamiini luokitellaan erittäin vaaralliseksi huumausaineeksi, kuten ilmenee muun muassa korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 1998:162. Amfetamiinista tunnetaan Suomessa useita erilaisia johdannaisia, esimerkiksi MDMA eli ekstaasi sekä metamfetamiini.³²

²⁵ Terveystieteiden tutkimuskeskus 2017.

²⁶ Päihdelinkki 2018d.

²⁷ Irti Huumeista 2010, 22.

²⁸ EMCDDA 2018b.

²⁹ Varjonen 2014, 130.

³⁰ Päihdelinkki 2018g.

³¹ Siro 2017, 44.

³² Päihdelinkki 2018a.

Metamfetamiini vaikuttaa samalla tavalla kuin amfetamiini, mutta on tätä voimakkaampaa. Pääsääntöisesti Suomessa käytetty amfetamiini on salakuljetettu maahan, sillä sitä ei juuri valmisteta Suomessa. Lähtömaina ovat usein erityisesti Hollanti sekä Belgia. ³³ Kevään 2016 jälkeen on metamfetamiinia esiintynyt erittäin runsaasti Suomessa ja vuonna 2016 poliisi ja tulli takavarikoivat sitä jopa 58 kiloa. ³⁴ Samana vuonna Keskusrikospoliisin rikostekniseen laboratorioon toimitetuista huumausainenäytteistä kymmenen prosenttia oli metamfetamiinia, kun edellisenä vuonna sama osuus oli vain kolme prosenttia. ³⁵ Katukaupassa amfetamiinin hinta vuonna 2013 oli 15 eurosta 35 euroon Etelä-Suomessa ja muualla Suomessa 30 eurosta 70 euroon grammalta. Metamfetamiinin hinta oli vastaavasti samaa luokkaa. ³⁶

MDMA, 3,4-metyleenidioksimetamfetamiini eli ekstaasi on synteettinen huumausaine, joka luokitellaan sekä stimulantteihin että psykedeeleihin. Ekstaasi on yksi Suomen suosituimmista huumausaineista ja suomalaisista sitä on kokeillut noin kahdesta kolmeen prosenttia. Useimmin sitä käytetään suun kautta otettavien tablettien muodossa. Ekstaasi on Suomessa luokiteltu erittäin vaaralliseksi huumausaineeksi, kuten nähdään esimerkiksi korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 2005:56. ³⁷

Ekstaasi voi aiheuttaa muun muassa ruokahaluttomuutta, keskittymisvaikeuksia, leukojen jäykkyyttä, silmien nykimistä sekä pahoinvointia. Ekstaasi vaikuttaa kehon lämpötilaan ja lisää hyvän olon tunnetta käyttäjässään. 1900-luvulla tutkittiin ekstaasin sopivuutta lääkekäyttöön, mutta sen leviämisestä seurasi niin paljon ongelmakäyttöä, että tutkimukset lakkautettiin ja aine kiellettiin. ³⁸ Ekstaasia ei merkittävässä määrin valmisteta Suomessa, vaan se salakuljetetaan usein muista maista, kuten Virosta. ³⁹ Poliisi ja tulli takavarikoivat sitä vuonna 2016 lähes 128 000 tablettia. ⁴⁰ Vuonna 2013 yhden ekstaasitabletin hinta oli noin 15 eurosta 20 euroon. ⁴¹

Samoin kokapensaas lehdistä saatava kokaiini luokitellaan stimulantteihin. Kokaiinia saadaan uuttamalla lehdistä kokaiiniemäs, jolloin tuloksena on vaaleaa, vesiliukoista jauhetta eli kokaiinihydrokloridia. Yleisin käyttötapa on nenän kautta nuuskaamalla, mutta sitä voidaan

³³ Siro 2017, 44-45.

³⁴ Poliisi 2017.

³⁵ Tulli 2017, 14.

³⁶ Varjonen 2014, 130.

³⁷ Päihdelinkki 2018h.

³⁸ Ibid.

³⁹ Siro 2017, 45.

⁴⁰ Poliisi 2017.

⁴¹ Varjonen 2014, 130.

käyttää myös suonensisäisesti. Niin kutsuttuja crackia, koka-basea sekä free-basea eli kokaiinin kiinteäksi muutettuja muotoja voidaan käyttää polttamalla. ⁴²

Kokaiini on nopeavaikutteinen, eli sen vaikutukset alkavat muutamassa minuutissa ja kestävät noin 20 minuutista 45 minuuttiin. Poltettuna vaikutukset ovat voimakkaammat kuin muissa käyttötavoissa, sekä kestävät lyhemmän ajan. Kokaiini vaikuttaa muun muassa kohottamalla mielialaa, parantamalla suorituskykyä sekä poistamalla käyttäjänsä estoja. Se myös lisää vainoharhaisuutta, levottomuutta sekä veren happi- ja glukoosipitoisuutta. Lääketieteessä kokaiinia on käytetty muun muassa paikallispuudutuksessa, kuten korva-, kurkku- sekä nenäkirurgiassa. ⁴³ Vuonna 2016 poliisi ja tulli takavarikoivat kokaiinia noin 18,5 kiloa. ⁴⁴ Sen hinta katukaupassa vuonna 2013 vaihteli Etelä-Suomessa 70 eurosta 150 euroon, kun muualla Suomessa hinnan vaihtelu oli 120 eurosta 150 euroon. ⁴⁵

Kat-kasvi, kirjoitusmuodoltaan myös Khat, on huumausaine, josta puhuttaessa tarkoitetaan *Catha edulis* pensaan oksia sekä lehtiä. Sen merkittävimmät päihdyttävät aineet ovat katiini, katiini ja norefedriini. Monissa Afrikan sekä Lähi-idän maissa kat-kasvin käyttäminen on aiemmin kuulunut erilaisiin uskonnollisiin rituaaleihin, mutta nykypäivänä sen viihdekäyttö on lisääntynyt ja näistä maista kat onkin levinnyt maahanmuuttajien mukana Suomeen. Yleisimmin kat-kasvin käyttö tapahtuu pureskelemalla sitä, mutta sitä voidaan käyttää lisäksi uuttamalla veteen tai polttamalla. Vaikutukset alkavat keskimäärin tunnin sisällä ja kestävät noin kahdesta tunnista neljään tuntiin. ⁴⁶

Kat voi vaikuttaa käyttäjänsä piristämällä, tihentämällä sydämen sykettä, aiheuttamalla rytmihäiriöitä, hyperventilaatioita, ruokahaluttomuutta sekä euforian tunnetta. Vaikutuksia pidetään hyvin samankaltaisina kuin amfetamiinin vaikutuksia, mutta ne eivät ole yhtä voimakkaita kat-kasvin kohdalla. Kat-kasvin käytön on havaittu aiheuttavan esimerkiksi skitsofreenista, maanista sekä paranoidia psykoosia. ⁴⁷ Lisäksi hammas- ja iensairaudet ovat yleisiä katin käyttäjillä. ⁴⁸ Yhtenä annoksena kat-kasvia pidetään vaihtelevasti noin 150 grammasta 250 grammaan, jonka hinta oli vuonna 2013 katukaupassa noin 25 euroa. ⁴⁹

⁴² Päihdelinkki 2018e.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Poliisi 2017.

⁴⁵ Varjonen 2014, 130.

⁴⁶ Szilvay 2010.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Siro 2017, 47.

⁴⁹ Varjonen 2014, 130.

Gammahydroksivoihappo (GBH) eli gamma on Suomessa luokiteltu sekä lääke- että huumausaineeksi. Huumausaineena korkein oikeus on linjannut sen olevan erittäin vaarallinen, esimerkiksi ratkaisussaan KKO 2009:53. Gammaa valmistetaan lakasta eli gammabutyrolaktonista (GBL), joka kuuluu kuluttajamarkkinoilla kiellettyihin psykoaktiivisiin aineisiin. Näistä KKP-aineista kerrotaan tarkemmin luvussa 3.⁵⁰ Lakka muuttuu ihmisen elimistössä gammaksi.⁵¹

Lakkaa käytetään niin päihdekäytössä kuin kemianteollisuudessa, puhdistusaineissa sekä liuotimissa. Gammaa puolestaan käytetään nukutusaineena. Olomuodoltaan gamma esiintyy kirkaana nesteenä, tabletteina sekä jauheena. Lakka muistuttaa nestemäistä gammaa. Sekä gamman että lakan käyttö tapahtuu suun kautta. Molempien aineiden käyttö on harvinaista Suomessa, kuten myös muualla Euroopassa. Gamman vaikutus alkaa tavanomaisesti viimeistään puoli tuntia käyttämisen jälkeen, kun taas lakan vaikutus viimeistään 15 minuuttia käyttämisen jälkeen. Gammaa pidetään vaarallisena muun muassa sen vuoksi, että sen nestemäisen muodon vuoksi annostelu on hankalaa. Vaikutusaika on muutamia tunteja ja riippuu nautitusta määrästä sekä geneettisistä ja aineenvaihdunnallisista seikoista.⁵²

Gamma ja lakka voivat vaikuttaa käyttäjäänsä rentouttamalla, nostamalla mielialaa, lisäämällä estottomuutta sekä sosiaalisuutta. Gamman on todettu lisäävän käyttäjässään halua auttaa muita ihmisiä. Molemmat aineet voivat aiheuttaa muistinmenetyksiä, tajuttomuutta sekä tasapainohäiriöitä. Gamman sekä lakan yliannostukset voivat johtaa koomaan tai kuolemaan.⁵³

Alfa-PVP eli α -Pyrrolidiinivalerofenoni on synteettinen huumausaine, joka on johdettu katkasvista saatavasta katinonista. Se on esimerkki huumausaineesta, joka on alkujaan ollut muuntohuume, mutta saanut myöhemmin huumausaineluokituksen. Euroopassa huumausainemarkkinoilla se tavattiin ensimmäisen kerran vuonna 2011. Suomessa se sai kansallisella päätöksellä huumausaineluokituksen joulukuussa 2013 ja EU:ssa virallisesti kesäkuussa 2016. Alfa-PVP esiintyy pääsääntöisesti tabletteina sekä jauheena ja sitä käytetään yleisimmin nuuskamalla, suonensisäisesti tai suun kautta. Sen vaikutus on lyhytkestoista.⁵⁴

⁵⁰ Päihdelinkki 2018b.

⁵¹ Siro 2017, 47.

⁵² Päihdelinkki 2018b.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Kankaanpää 2017.

2.1.3 Hallusinogeenit

LSD eli lysergihapon dietyyliamidi on synteettisistä hallusinogeenistä tunnetuin. Se ei aiheuta fyysistä riippuvuutta, mutta sen sijaan aiheuttaa tähän asti tavatuista päihteistä voimakkaimmin aistiharhoja.⁵⁵ Lysergihappoa saadaan kotelosenestä sekä päivänsiniheimoon kuuluvista kasveista.⁵⁶ LSD:n yleisin käyttötapa on suun kautta nautittuna, esimerkiksi paperista tai sokeripaloista, joihin se on imeytetty. Suomessa LSD:n käyttö on harvinaista ja sitä käytetäänkin yleensä vain satunnaisesti.⁵⁷ Poliisi ja tulli takavarikoivat vuonna 2016 LSD-lappuja lähes 14 800 kappaletta, kun aiempien vuosien normaali takavarikointimäärä on ollut 1 000 - 1 500 lappua vuodessa.⁵⁸ Sen hinta katukaupassa vuonna 2013 vaihteli kymmenestä eurosta 20 euroon.⁵⁹

LSD alkaa tavallisesti vaikuttaa noin 30-60 minuutin kuluttua sen käyttämisestä ja vaikutuksen kesto on verrattain pitkä, jopa 16 tuntia, riippuen kuitenkin annoksen koosta ja käyttäjän henkilökohtaisista ominaisuuksista. LSD voi aiheuttaa käyttäjässään vainoharhaisuutta, mielenhäiriöitä ja takaumia. Takaumista puhuttaessa tarkoitetaan sitä, että käytön aikana koetut aistiharhat ilmaantuvat jopa vuosien kuluttua käytön jälkeen. Lisäksi LSD heikentää käyttäjän kykyä käsitellä informaatiota, vaikeuttaa kommunikointia ja korostaa tunteita sekä aisteja. LSD voi aiheuttaa synestesiaa, eli aistien sekoittumista.⁶⁰ Synestesiassa ihminen voi kokea esimerkiksi numerot ja kirjaimet väreinä tai äänet makuina.⁶¹

Psilosybe-sienet luokitellaan erittäin vaaralliseksi huumausaineeksi, kuten ilmenee korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 2017:33. Kyseiset sienet voivat vaikuttaa muun muassa aiheuttamalla pupillien laajenemista sekä pahoinvointia, kohottamalla sydämen sykettä sekä heikentämällä käyttäjän koordinaatiokykyä. Lisäksi ne voivat aiheuttaa aistiharhoja, vainoharhaisuutta sekä levottomuutta. Sienien käyttötapa on tavanomaisesti ruoan tai juoman seassa, johon ne on sekoitettu tai uutettu joko tuoreena, kuivattuina tai pakastettuina. Kuivatuissa sienissä on jopa kymmenen kertaa enemmän vaikuttavia aineita kuin tuoreissa sienissä. Vaikutukset alkavat noin puolen tunnin kuluttua sienien nauttimisesta ja kestävät kolmesta tunnista kahdeksaan tuntiin. LSD nähdään noin 45 kertaa tehokkaampana kuin Psilosybe-sienet. Psilosybe-sienien aiheuttamat kuolemaan johtavat myrkytystilat ovat harvinaisia. Sen sijaan niiden käyttö voi johtaa psykoosiin siihen alttiin henkilön kohdalla, samoin kuin muiden huumausaineiden käyttö. Pääsääntöisesti sienet aiheuttavat vain harvoin psykkisiä häiriöitä tai

⁵⁵ Siro 2017, 47.

⁵⁶ Irti Huumeista 2010, 22.

⁵⁷ Päihdelinkki 2018f.

⁵⁸ Poliisi 2017.

⁵⁹ Varjonen 2014, 130.

⁶⁰ Päihdelinkki 2018f.

⁶¹ Nykänen 2017.

itsetuhoisuutta. ⁶² Vuonna 2014 suoritetun väestötutkimuksen mukaan huumaavien sienien käyttö oli aiempaa yleisempää, mutta 25 ja 34 vuotiaiden ikähaarukassa vain kahdeksan prosenttia miehistä oli käyttänyt tai kokeillut niitä, kun naisten vastaava osuus oli vain neljä prosenttia. ⁶³

2.1.4 Opioidit

Diasetyylimorfiini eli heroini on morfiinin johdannainen, jota saadaan oopiumiunikosta (*Papaver somniferum*). Sen tavanomaisimmat käyttötavat ovat polttamalla, suonensisäisesti käytettynä sekä nuuskaamalla. Suomessa heroini ei ole kovinkaan yleinen huumausaine, sillä sen ovat korvanneet erilaiset lääkekäytössä olevat opioidit, kuten buprenorfiini. ⁶⁴

Heroinin vaikutus alkaa muutamassa minuutissa ja kestää noin kolmesta tunnista viiteen tuntiin. Se voi vaikuttaa muun muassa poistamalla kipua, heikentämällä muistia ja huonontamalla keskittymiskykyä. Pitkään jatkuva käyttö voi vaurioittaa munuaisia ja aiheuttaa voimakasta riippuvuutta. Suonensisäisesti käytettynä heroini kasvattaa HIV:n ja C-hepatiitin riskiä ja noin 75 prosentilla huumausaineita suonensisäisesti käytävillä esiintyykin veressä C-hepatiitin vasta-aineita. ⁶⁵ Heroinin hinta vuonna 2013 katukaupassa vaihteli 100 eurosta 200 euroon grammalta. Hintaan vaikutti muun muassa aineen laatu sekä kyseessä oleva paikkakunta. ⁶⁶

Fentanyyli eli 1-fenetyyli-4-N-propionyylianiilinopiperidiini on hyvin voimakas opioidi, jota käytetään muun muassa anestesiassa sekä kivun hoitoon. Se luetaan rikoslain (39/1889) 50 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuksi erittäin vaaralliseksi huumausaineeksi, sillä sen käyttöön liittyy virheellisestä annostelusta johtuva hengenvaara. Siten sen annokset ovat hyvin pieniä, joka tekee annostelusta vaikeaa ja riskistä yliannostuksesta johtuviin myrkytyskuolemiin erittäin suuren. ⁶⁷ Fentanyyli voi olla jopa 50 kertaa voimakkaampaa kuin heroini, sekä 100 kertaa voimakkaampaa kuin morfiini. ⁶⁸

Huumaantumistarkoituksessa fentanyyllillä on euforisoiva vaikutus. Toistuvalla käytöllä se aiheuttaa nopeaa toleranssin kasvua sekä fyysistä riippuvuutta. Sen käytöstä seuraavat vieroitusoireet ovat muun muassa lihaskivut, pahoinvointi, vapina sekä levottomuus. Huumausaine-

⁶² KKO 2017:33.

⁶³ Karjalainen, Savonen & Hakkarainen 2016, 19.

⁶⁴ Päihdelinkki 2018c.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Varjonen 2014, 130.

⁶⁷ KKO 2014:34.

⁶⁸ Tulli 2017, 13.

markkinoilla fentanyyliä tavataan kipulaastareiden muodossa, joiden väärinkäyttö on hengenvaarallista. Laastareiden käyttäminen väärin keinoin, kuten imeskelemällä tai uuttamalla nesteeseen voi johtaa tilanteeseen, jossa vaikutus alkaa kohtalokkaan nopeasti. Mikäli kipulaastareita ei käytetä ohjeiden mukaan, vaan esimerkiksi leikataan osiin, vapautuu niistä hallitsemattomasti fentanyyliä, sillä aine ei ole tasaisesti jakautunut laastarin rakenteisiin. Arvioidaan, että kaksi milligrammaa fentanyyliä riittää kuolettavaksi annokseksi aikuisella ihmisellä.⁶⁹

Kipulaastareiden lisäksi fentanyyliä tavataan tabletteina, jauheina, liuoksina sekä lappuina. EMCDDA raportoi vuoden 2017 loppuun mennessä 24 erilaista fentanyylin johdannaista. Johdannaiset voivat olla vielä voimakkaampia kuin fentanyyli itse, kuten esimerkiksi karfentaniili on 10 000 kertaa morfiinia vahvempaa. Karfentaniilin tappava annos on noin 0,03 milligrammaa aikuisella ihmisellä.⁷⁰ Tullilaboratorion jaostopäällikön Marianne Kyberin mukaan jo pelkkä karfentaniilin varmaton käsittelykin saattaa johtaa kuolemaan.⁷¹

Buprenorfiini on Suomessa yleisimmin päihtymistarkoituksessa käytetty opioidi. Yleisesti se tunnetaan voimakkaisiin kiputiloihin tarkoitettuna lääkkeenä, mutta se on vakiinnuttanut asemansa opiaattiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitolääkkeenä. Sen kaupanimenä ovat esimerkiksi Temgesic, Suboxone, Norspan ja Subutex. Päihdekäytössä buprenorfiinia käytetään muun muassa kielen alla tablettimuodossa, nenän kautta sekä suonensisäisesti. Buprenorfiinivalmisteita löytyy markkinoilta lisäksi kipulaastareina. Suonensisäisesti käytettynä buprenorfiini voi aiheuttaa tulehduksia ja muita vaurioita suoniin, siinä käytettyjen sidosainesten vuoksi.⁷²

Buprenorfiini vaikuttaa päihdekäytössä synnyttämällä euforisoivan vaikutuksen.⁷³ Poliisin mukaan sen päihdekäyttö Suomessa on runsasta ja sitä salakuljetetaan Suomeen etenkin Tallinnasta laivaliikenteessä.⁷⁴ Buprenorfiinivalmisteen Subutexin hinta vuonna 2013 oli katukaupassa noin 30 eurosta 50 euroon tablettia kohti, mutta Pohjois-Suomessa yhden tabletin hinta saattoi kohota jopa 100 eurosta 150 euroon.⁷⁵

⁶⁹ Surakka 2010.

⁷⁰ Tulli 2017, 13.

⁷¹ Humalamäki 2017.

⁷² Hietalahti 2015.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Poliisi 2017, 4.

⁷⁵ Varjonen 2014, 130.

3 Muuntohuumeet

Muuntohuume on aine, joka muistuttaa kemialliselta rakenteeltaan ja vaikutustavaltaan huumausaineeksi luokiteltua ainetta, mutta sitä ei ole huumausainelaisissa luokiteltu huumausaineeksi. YK:n ja EU:n määritelmän mukaan kaikki päihdyttävät aineet, joita ei ole luokiteltu YK:n huumausainesopimuksissa nähdään muuntohuumeina (new psychoactive substances). Muuntohuumeet ovat lähtökohtaisesti uusia aineita tai niiden päihtymiskäyttö ei ole pitkään ollut yleisessä tietoisuudessa.⁷⁶

Muuntohuumeista pyritään usein kehittämään jo olemassa olevien huumausaineiden kaltaisia aineita, mutta joiden kemiallinen rakenne eroaisi perinteisistä huumausaineista siten, ettei niitä luokiteltaisi huumausaineiksi. Tarkoituksena on, ettei niiden suhteen siten voitaisi soveltaa huumausainelakia tai rikoslain 50 lukua.⁷⁷ Muuntohuumeita markkinoidaan myös kiellettyjen ja valvottujen aineiden laillisina vaihtoehtona (legal high).⁷⁸ Voidaan siis sanoa, että muuntelemalla aineen rakennetta, tuotetaan laillinen aine, jolla on huumausaineen vaikutus.⁷⁹ Muuntohuumeiden rakenteissa pyritään huomioimaan erityisesti voimakkaampi päihdyttävä vaikutus sekä huumaavan vaikutuksen maksimaalinen kesto. Huumausaineiden käyttäjille on lisäksi merkittävää, että käytetty aine ei näkyisi huumeseuiloissa, koska huumetestaus on työpaikoilla lisääntynyt koko maailmassa.⁸⁰

Muuntohuumeita opitaan tunnistamaan jatkuvasti paremmin ja tarkemmin, kuten esimerkiksi filosofian maisteri Mira Sundström väitöstutkimuksessaan *Urine testing and abuse patterns of drugs and new psychoactive substances - Application of comprehensive time-of-flight mass spectrometry* on kehittänyt menetelmän löytää perinteisten huumausaineiden lisäksi myös synteettisesti muokatut psykoaktiiviset aineet virtsanäytteistä. Aiemmin perinteisillä testaus-tavoilla, kuten immunologisella seulonnalla muuntohuumeita ei ole voitu havaita, joten menetelmän löytäminen on merkittävä muutos aikaisempaan.⁸¹ Tämä on esimerkki siitä, miten tutkimusmenetelmät, ymmärrys ja osaaminen muuntohuumeita kohtaan lisääntyvät jatkuvasti.

⁷⁶ Szilvay 2017a.

⁷⁷ Siro 2017, 39.

⁷⁸ Ibid, 47.

⁷⁹ Kohtamäki 2011a.

⁸⁰ Ojanperä & Seppälä 2018, 38.

⁸¹ Airisto 2017.

3.1 Muuntohuumeet Suomessa

Suomeen muuntohuumeet ovat saapuneet vuonna 2001, jolloin Keskusrikospoliisin Rikosteknisen laboratorion huumaus- ja lääkeainetutkimusten mukaan tavattiin ensimmäisen kerran 1-bentsyyli-piperatsiinia eli BZP:tä. Kyseinen aine sai vuonna 2008 EU:ssa huumausaineluokituksen. Vuonna 2008 Suomeen saapui kloorifenyylipiperatsiini eli niin kutsuttu mCPP, kun Euroopasta huumausainetuottajilta loppui ekstaasin lähtöaine ja sille tarvittiin korvaaja. EU:ssa mCPP luokiteltiin vuonna 2012 huumausaineeksi.⁸²

Ensimmäinen muuntohuume, joka luokiteltiin Suomessa kansallisesti huumausaineeksi, oli syntetttinen MDPV eli metyleenidioksi-pyrovaleroni. Se on valkoista jauhetta, joka muistuttaa amfetamiinia sekä ekstaasia.⁸³ Katunimenä kyseisellä aineella on englanninkielisissä maissa *monkey dust* ja Suomessa *aakkoset*. Kyseisen aineen luokittelu huumausaineeksi tehtiin nopealla aikataululla kesäkuussa 2010 huumausainelain muutoksella (595/2010), johtuen sen merkittävästä vaikutuksesta Suomen huumausainetilanteeseen. Tämän seurauksena sen valmistus, hallussapito, kauppa, maahantuonti ja maastavienti sekä käyttö kiellettiin. Muuntohuumeita ryhdytään luokittelemaan huumausaineiksi sitä mukaa, kun kyseisestä aineesta johtuvia ongelmia havaitaan.⁸⁴

Vuonna 2011 muutettiin huumausainelakia siten, että muuntohuumeita voitaisiin helpommin ja nopeammin luokitella huumausaineiksi, sillä luokittelu YK:n huumausainetoi-mikunnassa ja EU:ssa voi kestää jopa vuosia. Tämän seurauksena huumausainelakiin lisättiin kohta, joka mahdollistaa uusien aineiden luokittelun huumausaineeksi kansallisesti valtioneuvoston asetuksella (322/2011). Voimaan tulleen huumausainelain myötä EU:n uusien aineiden varoituskäytännön ilmoitettu aine voidaan määrittellä kansallisesti huumausaineeksi aineen riskikartoituksen jälkeen.⁸⁵ Kansainvälinen huumausaineiden valvontalautakunta International Narcotics Control Board (INCB) on jo aiemmin kannustanut maita ryhtymään kansallisiin valvontatoimiin, kun YK:n aikaa vievä luokittelu on katsottu monissa maissa riittämättömäksi.⁸⁶

Kyseisessä riskikartoituksessa aineen tulee olla terveydelle vaarallista ja siitä tulee olla tehtynä ilmoitus valvontaan ottamista varten neuvoston päätöksen 2005/387/YOS mukaisesti, tai sen tulee olla farmakologisilta ominaisuuksiltaan huumausaineeksi rinnastettavissa. Haasteena on, etteivät yhdisteet välttämättä koskaan etene arviointiin saakka, sillä monet yhdisteet

⁸² Rintatalo 2015.

⁸³ Kohtamäki 2011a.

⁸⁴ Heinälä 2010.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Kohtamäki 2011a.

saattavat olla ongelmana vain tietyissä maissa. Kriteerinä käsittelyn aloittamiselle on kuitenkin, että yhdisteen tulee olla levinnyt tarpeeksi laajalle ja sen on osoittauduttava riittävän vaaralliseksi.⁸⁷

Kartoituksessa arvioidaan muun muassa aineen kerta-annoksen välitöntä terveysriskiä, myrkyllisyyttä pitkällä aikavälillä, sen sosiaalisia, psyykkisiä ja terveydellisiä haittoja sekä todennäköisyyttä riippuvuuden tai vieroitusoireiden syntymiselle. Tietoa aineista pyritään keräämään mahdollisimman kattavasti ja sen keräämiseen osallistuu Fimean ohella Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, poliisi sekä tullit. Lisäksi Hjelt-instituutista sekä Myrkytystietokeskuksesta saatu tieto on tärkeää arvioinnin kannalta. Aineen tulee olla ilmoitettu varhaisen vaiheen varoitusjärjestelmään eli EWS-järjestelmään (Early warning system) tai kyseisen aineen valmistajan on täytynyt ilmoittaa aine Fimealle huumausaineeksi rinnastettavana aineena, jotta se voidaan luokitella huumausaineeksi. Arvioinnin jälkeen Fimea toimittaa toimenpide-ehdotuksensa sosiaali- ja terveysministeriö STM:lle. Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi sen jälkeen, tekeekö se esityksen asiasta valtioneuvostolle, joka puolestaan tekee päätöksen asetuksen antamisesta.⁸⁸

EMCDDA on ylläpitänyt vuodesta 1997 varhaisen varoituksen järjestelmää Early warning system (EWS), johon ilmoitetaan vuosittain muuntohuumeita kasvavassa määrin. Vuonna 2009 järjestelmään ilmoitettiin 24 uutta yhdistettä, kun puolestaan vuonna 2013 niitä ilmoitettiin jo 81 kappaletta. Kaiken kaikkiaan vuodesta 2013 vuoteen 2015 ilmoitettiin järjestelmään lähes 300 uutta ainetta. EWS-järjestelmän käyttöönotto on parantanut Euroopan jäsenmaiden tiedonsaantia erilaisista muuntohuumeista ja uusista ilmiöistä niihin liittyen, sekä auttanut tunnistamaan uusia muuntohuumeidistettä.⁸⁹

Huumausaineiden ohella muuntohuumeita luokitellaan myös kuluttajamarkkinoilta kielletyiksi psykotrooppisiksi aineiksi eli KKP-aineiksi. KKP-aineeksi aine tai valmiste voidaan luokitella huumausaineluokittelua helpommin, ja yleensä KKP-aineiksi luokitellaankin samalla kertaa useita Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskukselle ilmoitettuja muuntohuumeita.⁹⁰ Aine voidaan luokitella KKP-aineeksi, kun huumausaineeksi luokittelulle ei ole niin vahvaa näyttöä, kun sellaiseksi luokittelemiselle edellytetään, mutta aineen kieltämiselle löytyy kuitenkin perusteet.⁹¹ Luokittelun kriteerinä on, että aineen voidaan olettaa olevan vaarallinen terveydelle. Vaarallisuutta voidaan arvioida esimerkiksi aineen kemiallisen

⁸⁷ Heinälä 2010.

⁸⁸ Kohtamäki 2011a.

⁸⁹ Rintatalo 2015.

⁹⁰ Heinälä 2010.

⁹¹ Siro 2017, 39.

rakenteen perusteella.⁹² KKP-aineet on listattu valtioneuvoston asetukseen (1130/2014) kuluttajamarkkinoilta kielletyistä psykoaktiivisista aineista.⁹³ Niihin sovelletaan rikoslain 44 luvun terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista. Kyseisen luvun 5 a §:ssä säädetään, että kuluttajamarkkinoilta kielletyn psykoaktiivisen aineen kiellon rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi on tuomittava henkilö, joka huumausainelain vastaisesti tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta valmistaa, tuo maahan, varastoi, pitää myynnissä tai luovuttaa KKP-ainetta.⁹⁴ KKP-aineista esimerkkinä on GBL eli lakka.

3.2 Muuntohuumeiden ominaisuudet

Merkittävin osa muuntohuumeista kuuluu synteettisiin opioideihin, synteettisiin kannabinoideihin, fenetyyliamiineihin sekä katinoneihin kemiallisen rakenteensa perusteella. Fenetyyliamiineihin ja katinoneihin kuuluvilla aineilla on tavanomaisesti joko hallusinogeenisiä vaikutuksia tai keskushermostoa stimuloivia vaikutuksia.⁹⁵ Synteettisten kannabinoidien vaikutukset ovat vastaavanlaiset kuin kannabiksella, mutta voivat olla huomattavasti voimakkaampia. Niistä esimerkkinä ovat Spice-valmisteet, joista kerrotaan myöhemmin tässä luvussa. Synteettisten kannabinoidien rakenteissa on poikettu THC:n rakenteesta niin merkittävästi, etteivät ne näy perinteisissä huumesuoloissa. Toisin kuin kannabis, ne ovat aiheuttaneet maailmalla lukuisia yliannostuksesta johtuvia kuolemantapauksia. Synteettisiä kannabinoideja esiintyy yleensä jauheina, kasvirouheina sekä sähkösavukkeiden nesteinä.⁹⁶

Kuten aiemmin on mainittu, on katinoni yksi kat-kasvin vaikuttavista aineista. Synteettisistä katinoneista tunnetuin on MDPV, joka on saanut huumausaineluokituksen vuonna 2010.⁹⁷ Muita synteettisiä katinoneja ovat mefedroni sekä bk-MDEA.⁹⁸ Muuntohuume Bromo-dragonfly eli BDF on voimakas hallusinogeeni, jolle on ominaista, että se imeytetään LSD:n tavoin paperiin. Muita Suomessa tavattuja muuntohuumeita, jotka luokitellaan hallusinogeeniksi ovat esimerkiksi DOB, 2C-B sekä AM-2201.⁹⁹

Opioidit eli opiaatit ovat keskushermostoa lamaavia aineita, joista tunnetuin perinteinen huumausaine on morfiini.¹⁰⁰ Samoin synteettisiin opioideihin kuuluvien muuntohuumeiden vaikutus on keskushermostoa lamaava. Yleisimpiä muuntohuumeina tavattuja opioideja ovat muun

⁹² Siro 2017, 42.

⁹³ VNa 1130/2014.

⁹⁴ RL 44:5a §.

⁹⁵ Szilvay 2017a.

⁹⁶ Ojanperä & Seppälä 2018, 44-45.

⁹⁷ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b.

⁹⁸ Ojanperä & Seppälä 2018, 40-41.

⁹⁹ Ibid, 42.

¹⁰⁰ Huotari 2018.

muassa fentanyylijohtannaiset okfentaniili sekä furanyylifentanyyli. Ne nähdään erittäin vaarallisina aineina, sillä niiden käyttö voi johtaa äkilliseen hengityksen lamaantumiseen. Vahvimmillaan fentanyylijohtannaiset voivat olla jopa 10 000 kertaa morfiinia vahvempia, jolloin aikuisen tappavaksi annokseksi voi riittää noin 0,03 milligrammaa.¹⁰¹ Synteettisillä opioideilla on perinteisistä opioideista poikkeavia haittavaikutuksia, esimerkiksi MPTP vaikuttaa käyttäjäänsä tuhoamalla hermoja. Samoin vuonna 2011 Suomessa esiintyi kodeiinista valmistettavaa muuntohuumetta nimeltä krokodil, joka aiheutti verisuonien voimakasta supistumista ja seurauksena saattoi syntyä erilaisia ihovaurioita sekä kuolioita. Synteettiset opioidit esiintyvät usein jauhemaisina sekä liuoksina.¹⁰²

Aiemmin mainittu JWH-018 eli 1-pentyyli-3-(1-naftoyyli)indoli on voimakas synteettinen kannabinoidi, jota kutsutaan myös Jehovaksi. Se on 1990-luvulla kehitetty tutkimuskemikaali, jonka nimi tulee sen kehittäjän professori John W. Huffmanin nimikirjaimista. JWH-018 vaikutustavasta ei ole tarkkaa tietoa, sillä niin kutsutut Spice-valmisteet, joihin JWH-018 kuuluu, sisältävät yleensä lisäksi muita vaikuttavia aineita. Tiedetään kuitenkin, että se on vaikutuksiltaan voimakkaampaa kuin THC.¹⁰³ Spice-valmisteella tarkoitetaan valmistetta, joka on tehty liuottamalla synteettisiä kannabinoideja esimerkiksi asetoniin tai metanoliin. Tämän jälkeen liuos lisätään kasvirouheen joukkoon ja annetaan liuottimen haihtua pois. JWH-018 löytyy kasvirouhevalmisteiden lisäksi jauheina. Spice-valmisteita pidetään erityisen vaarallisina, sillä synteettisten kannabinoidien pitoisuudet voivat vaihdella grammaa kohti kahden ja 303 milligramman välillä.¹⁰⁴ Muutama viikko siitä, kun JWH-018 oli Suomessa kielletty, havaittiin vastaava yhdiste, vielä laillinen JWH-073. Tämä kuvastaa muuntohuumemarkkinoiden luonnetta osuvasti.¹⁰⁵

Suuri osa muuntohuumeista valmistetaan kiinalaisissa lääkelaboratorioissa, joista ne päätyvät markkinoille ja käyttäjille esimerkiksi postin sekä kuriirien kautta.¹⁰⁶ Suuri vaikutus muuntohuumeiden markkinoihin on ollut etenkin internetillä sekä sosiaalisella medially. Uudet muuntohuumeet ovat lähtökohtaisesti kemiallisesti erittäin puhtaita.¹⁰⁷

Muuntohuumeiden vaarallisuus perustuu muun muassa siihen, ettei aineista ole aikaisempia käyttäjäkokemuksia, eikä muuntohuumeiden sisältämistä ainesosista tai pitoisuuksista ole useinkaan tietoa, ei ostajalla eikä myyjällä.¹⁰⁸ Osatekijänä vaarallisuuden suhteen on se, että

¹⁰¹ Szilvay 2017a.

¹⁰² Ojanperä & Seppälä 2018, 45-46.

¹⁰³ Surakka 2011a.

¹⁰⁴ Szilvay 2017b.

¹⁰⁵ Tacke, den Hollander, Simojoki, Korpi, Pihlainen & Alho 2011, 6.

¹⁰⁶ Szilvay 2017a.

¹⁰⁷ Ojanperä 2015.

¹⁰⁸ Siro 2017, 48.

muuntohuume saattaa muistuttaa niin ulkonäöltään kuin käyttötavaltaan perinteisiä huumausaineita, mutta on kuitenkin huomattavasti vaarallisempaa. Esimerkiksi amfetamiinina myyty Daisy-huumausaine voi koitua kohtalokkaaksi, sillä sen käyttöannos on jopa alle kymmenesosan amfetamiinin käyttöannoksesta. Tarkemmin ottaen Daisy on desoksipipradrolia eli 2-DPMP:tä, joka on 1950-luvulla kehitetty lääke narkolepsian hoitoon. Suomessa sitä on ensimmäisen kerran tavattu poliisin tilastojen mukaan loppuvuodesta 2008.¹⁰⁹ Vaarallisia muuntohuumeet ovat lisäksi sen vuoksi, ettei terveydenhuollossa osata välittömästi hoitaa käyttäjiä oikein, mikäli ei voida tietää, mitä käytetty aine sisältää eikä aineiden vaikutuksista tai pitoisuuksista ole tietoa.¹¹⁰

Muuntohuumeiden yleisin olomuoto Suomessa on valkoinen tai kellertävä jauhe, mutta niitä voidaan tavata lähes missä tahansa muodossa, kuten tabletteina, kapseleina, nesteinä, lappuina, kasvirouheisiin sekoitettuina sekä tahnoina. Synteettiset kannabinoidit esiintyvät yleisimmin jauheina tai kasvirouheisiin sekoitettuina, kun taas lappuihin imeytettyinä tavataan esimerkiksi 25C-, 25I-, ja 25B-NBOMe -muuntohuumeita. Viime vuosina on Suomessa yleistynyt uusi ilmiö; tabletteina sekä jauheina esiintyvät bentsodiatsepiinin johdannaiset, jotka muistuttavat lääkkeitä käytettyjä diatsepaamia sekä alpratsolaamia.¹¹¹ Bentsodiatsepiini on 1960-luvulla kehitetty ahdistus- ja pelko-oireiden hoitoon tarkoitettu lääke.¹¹² Diatsepaami vaikuttaa rauhoittamalla, rentouttamalla lihaksia sekä vähentämällä ahdistusta.¹¹³ Myös alpratsolaamin käytöllä on vastaavanlaiset vaikutukset.¹¹⁴ Vuonna 2018 EMCDDA:lla oli seurannassa 23 eri bentsodiatsepiinia, joita myytiin jauheina, kapseleina sekä tabletteina. Niitä käytettiin hyödyksi, jotta markkinoille saatiin väärennettyjä ahdistuslääkkeitä. Vuonna 2016 bentsodiatsepiinia sisältäviä tabletteja takavarikoitiin Euroopassa yli puoli miljoonaa kappaletta.¹¹⁵

Sen lisäksi, että uusi aine voidaan luokitella huumausaineiksi tai KKP-aineeksi, voidaan se luokitella lääkkeeksi lääkelain (395/1987) nojalla. Luokittelu on huumausaineeksi luokittelemista nopeampaa ja kevyempää, sillä luokitus päätös tehdään Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean toimesta. Lääkkeiksi luokitellut muuntohuumeet listataan lääkeluettelon liitteessä 1 A.¹¹⁶ Uusien aineiden myyntiä sekä maahantuontia on pyritty rajoittamaan muun muassa lääkelain nojalla. Lääkerikoksista tuomittavat rangaistukset ovat huomattavasti pienempiä kuin huumausainerikoksista tuomittavat rangaistukset, eikä lääkelakia olekaan varsinaisesti

¹⁰⁹ MTV Uutiset 2010.

¹¹⁰ Kohtamäki 2011a.

¹¹¹ Szilvay 2017a.

¹¹² Huttunen 2017.

¹¹³ Terveyskirjasto 2019.

¹¹⁴ Vita 2017.

¹¹⁵ EMCDDA 2018a, 35.

¹¹⁶ Siro 2017, 40.

sesti tarkoitettu huumaavien aineiden valvontaan. Terveydelle vaarallisia, päihdyttäviä aineita on kuitenkin väärinkäyttöriskin ja keskushermostovaikutuksien vuoksi Fimean toimesta luokiteltu lääkkeiksi ja erityisesti reseptilääkkeiksi.¹¹⁷ Lääkkeiksi luokiteltujen muuntohuumeiden kohdalla voidaan soveltaa rikoslain 44 luvun 5 §:n lääkerikoksesta lisäksi 46 luvun 4 §:ää salakuljetuksesta sekä saman luvun 6 §:ää laittomaan tuontitavaraan ryhtymisestä.

Muuntohuumeiden tutkimusta pyritään jatkuvasti parantamaan, esimerkiksi A-klinikkasäätiön Muunto-hankkeen tarkoituksena on perustaa Suomeen anonyymi ainetunnistuspalvelu, jonka avulla voitaisiin vähentää kaikista vaarallisimpien aineiden käyttöä sekä leviämistä. Palvelun avulla pystyttäisiin lisäksi edistämään ehkäisevän päihdetyön edellytyksiä. Tavoitteena on tutkia suomalaisten Tor-verkossa tekemiä huumausainekauppoja, jonka pohjalta saatavien tietojen perusteella pystytään tuottamaan ajantasaista tietoa, sekä kouluttamaan eri alojen ammattilaisia kryptomarkkinoista sekä internetin huumausainekaupasta.¹¹⁸ Tor-verkon avulla käyttäjät voivat toimia tunnistamattomina, sillä on jopa mahdotonta saada selville kuka sivustoa käyttää.¹¹⁹ Suomessa käytössä oleva laittomien päihdeiden kauppapaikka Tor-verkossa kulkee nimellä Silkkitie. Silkkitie perustettiin vuonna 2014 ja ajatus siihen saatiin kuuluisimmasta englanninkielisestä laittomien päihdeiden kauppapaikasta, Silk Roadista. Lähtökohtaisesti valuuttana Tor-verkossa toimii virtuaalivaluutat, bitcoinit, joten myös siltä osin käyttäjien on mahdollista pysyä tunnistamattomina.¹²⁰

4 Huumausaineet Suomessa

Ensimmäinen Suomessa tunnettu, kasvista jalostettu huumaava lääkeaine oli oopiumi. Oopiumia käytettiin lääkkeenä erilaisiin vaivoihin ja sitä oli 1800-luvulla helppo ostaa niin kulku-kauppailta, apteekeista kuin rohdoskaupoista. Oopiumista opittiin valmistamaan morfiinia, jonka suosio kasvoi injektioruiskun kehittämisen myötä 1800-luvun puolessa välissä. Pian Suomeen rantautui kipulääke kokaiini, jota käytettiin alussa morfiinin aiheuttamaan riippuvuuteen. Morfiinin ja kokaiinin päihdekäyttö lisääntyi, mutta sitä pidettiin lähinnä yläluokan ongelmana.¹²¹ Suuria määriä kokaiinia kuljetettiin Suomen läpi Neuvostoliittoon, jossa kokaiinille oli paljon kysyntää, Suomessa kysynnän ollessa vähäistä.¹²²

Vuonna 1922 huumausaineet kriminalisoitiin Suomessa ensimmäisen kerran, Haagin vuoden 1912 sopimuksen mukaisesti. Suomessa otettiin käyttöön vuonna 1928 Geneven sopimus (SopS

¹¹⁷ Kohtamäki 2011a.

¹¹⁸ Muunto -hanke 2018.

¹¹⁹ Vänskä 2014.

¹²⁰ Nurmi & Kaskela 2015.

¹²¹ Siro 2017, 7.

¹²² Ylikangas 2009, 69.

27/1928), joka tehtiin ensimmäisen oopiumisopimuksen täydentämiseksi. Siinä täydennettiin määräyksiä, aloitettiin kannabiksen valvonta sekä alettiin valvomaan sopimuksen toteutuksesta keskuskomitean avulla. Sopimuksen viidennessä luvussa on lisäksi määräys kansainvälisen kaupan valvonnasta, kuten tuonti- ja vientiluvan vaatimuksista.¹²³ Vuonna 1936 kriminalisoitiin huumausaineiden hallussapito huumausaineiden valmistamisen ja kaupan lisäksi vuonna 1931 laaditun huumausainesopimuksen mukaisesti (SopS 49/1936).¹²⁴

Vuonna 1936 Suomi oli yksi maailman eniten heroiniä käyttävistä maista asukasmäärään suhteutettuna. Ainetta käytettiin tuolloin niin yskänlääkkeenä kuin kipulääkkeenä. Heroiniä oli helppo saada, joten siitä syntyi niin kutsuttu muotipäihde. Sen päihdekäyttö loppui 1950-luvun alussa, kun heroinin käyttöön alettiin kiinnittää tarkempaa huomiota, sekä sen saatavuutta alettiin rajoittamaan. Rajoittamisen myötä heroinin korvasi morfiini ja sen jälkeen hyvin vastaavanlainen aine metadoni.¹²⁵ Metadoni toimii lamaannuttamalla keskushermostoa ja sen seurauksena aiheuttaa käyttäjälleen muun muassa mielihyvän tunteen.¹²⁶ Tuolloin huumausaineita saatiin apteekkimurtojen yhteydessä, sekä lääkärin määräämillä tai väärennetyillä resepteillä.¹²⁷

Vuonna 1961 solmittiin YK:n huumausaineyleissopimus (*Single Convention on Narcotic Drugs*) kaikkien aiempien sopimusten yhdistämiseksi. Suomi liittyi sopimukseen vuonna 1965 (SopS 43/1965). Huumausaineyleissopimusta täydennettiin vuonna 1972 lisäpöytäkirjalla (SopS 42/1975). Kyseinen sopimus on kansainvälisen huumausainekontrollin perusta, samoin kuin Suomen huumausainelainsäädännön pohja, yhdessä psykotrooppisia aineita koskevan yleissopimuksen kanssa, joka laadittiin vuonna 1971. Suomi ratifioi psykotrooppisia aineita koskevaan yleissopimuksen vuonna 1976 (SopS 60/1976, *Convention on Psychotropic Substances*). Suomi on sitoutunut lisäksi Wienin huumausaineyleissopimukseen, joka on laadittu vuonna 1988 (SopS 44/1994, *United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*). Wienin huumausaineyleissopimuksen tarkoituksena on puuttua tehokkaammin huumausainekauppaan sekä tehostaa huumausaineiden leviämisen ehkäisemistä.¹²⁸

Suomessa nähdään olleen kaksi merkittävää huumausaineaaltoa, joista ensimmäinen oli 1960-luvulla ja jälkimmäinen 1990-luvulla.¹²⁹ 1960-luvulla etenkin nuorten huumausaineiden käyttö

¹²³ SopS 27/1928.

¹²⁴ SopS 49/1936.

¹²⁵ Siro 2017, 8.

¹²⁶ Surakka 2011b.

¹²⁷ Kaartinen 2011.

¹²⁸ Siro 2017, 11-14, SopS 43/1965, SopS 42/1975, SopS 60/1976 ja SopS 44/1994.

¹²⁹ Varjonen 2014, 29.

yleistyi. 1960-luvulla Suomeen alkoi kulkeutua kannabista ulkomailta salakuljetettuna ja ensimmäinen kannabistakavarikko tehtiin vuonna 1966. Sen seurauksena ongelmaan herättiin ja Helsingin poliisilaitokselle perustettiin vuonna 1967 viiden poliisin ryhmä huumausainerikoksia varten ja myöhemmin vuonna 1968 Keskusrikospoliisin vastaava kuuden hengen ryhmä. Huumausaineiden käyttö jatkoi nopeaa kasvuaan 1960- ja 1970-lukujen taitteessa ja poliisin tietoon tulleesta rikollisuudesta jo kolmasosa liittyi huumausaineisiin vuonna 1975. Kannabiksen, kokaiinin, morfiinin ja heroinin lisäksi markkinoilla oli myös kodeiinia. 1970-luvun lopulla huumausainerikollisuus lähti huomattavaan laskuun.¹³⁰

Suomessa otettiin käyttöön vuonna 1988 niin kutsuttu myrkkyyasetus, eli asetus, joka koski myrkkykauppaa sekä myrkyllisiä aineita ja tavaroita. Asetuksessa aineita oli luokiteltu vaarallisiksi ja vähemmän vaarallisiksi, sekä siihen oli listattu rajoituksia huumausaineita koskien.¹³¹ Huumausaineiden käyttö lähti Suomessa 1990-luvulla uudestaan kasvuun, jolloin esimerkiksi kannabiksen käyttö kaksinkertaistui ja ekstaasin, gamman, amfetamiinin ja opiaattien ongelmakäyttö lisääntyi. Tästä seurauksena oli rikollisuuden lisääntyminen sekä tartuntatautien kasvu.¹³² Nopeaan kasvuun vaikutti muun muassa Neuvostoliitossa tapahtuva kehitys, sillä siellä toimivien tuotantolaitosten tuottaman amfetamiinin tarjonta mahdollisti hinnan laskun jopa puoleen entisestä.¹³³ Huumausaineiden kokeilemisen ilmapiiri lisääntyi erityisen voimakkaasti miesten keskuudessa.¹³⁴ Huumausaineiden käytön kasvu taittui 2000-luvulla, mutta määrä vakiintui 1990-lukua korkeammaksi.¹³⁵ Tämän jälkeen ja etenkin 2010-luvun uusia ilmiöitä ovat olleet muun muassa kannabiksen kotikasvatuksen yleistyminen, muuntohuumeiden tulo markkinoille sekä yleistynyt internetin kautta suoritettava huumausaine kauppa.

Vuonna 2010 kannabiksen kotikasvatuksen rangaistusten arvioinnissa alettiin soveltamaan tuottoarvioita. Tuottoarviolla tarkoitetaan marihuanan määrää, joka keskimäärin saadaan kivaamalla yhden kasvin kukinnot sekä kukintoa ympäröivät lehdet. Keskimääräisesti yhden kasvin tuottoarvio on noin 25 grammaa marihuanaa. Tuottoarvion käyttöönotto helpotti sekä yhtenäisesti rangaistuskäytäntöä sisäkasvatustapauksissa.¹³⁶ Poliisin ja tullin mukaan kannabiskasvien takavarikkojen määrä on kasvussa muun muassa sen vuoksi, että sen siemeniä on helppo hankkia internetistä. Vaikka kotikasvatus on yleistynyt, on se vielä suhteellisen pienimuotoista. Voidaan kuitenkin todeta, että se on muuttunut entistä ammattimaisemmaksi.¹³⁷

¹³⁰ Kaartinen 2011.

¹³¹ Siro 2017, 20.

¹³² Ibid, 9.

¹³³ Kaartinen 2011.

¹³⁴ Varjonen 2014, 29.

¹³⁵ Siro 2017, 9.

¹³⁶ Kohtamäki 2011b.

¹³⁷ Varjonen 2014, 105.

Vuonna 2012 huumausainerikoksia oli poliisin tilastojen mukaan yhteensä 20 157, käyttörikoksia 11 312 sekä törkeitä huumausainerikoksia 1 031 kappaletta. Lainvalvontaviranomaisten tietoon tulleiden törkeiden huumausainerikosten osalta lukumäärissä voi olla suurtakin vaihtelua, sillä lukumäärä seuraa törkeimpään huumausainerikollisuuteen kohdistuvien tutkintaoperaatioiden onnistumista sekä etenemistä.¹³⁸ Vuonna 2016 vastaavasti poliisin tietoon tuli yhteensä 25 229 huumausainerikosta, joista käyttörikoksia oli 15 763 ja törkeitä huumausainerikoksia 1 184. Poliisin tietoon tulleiden huumausainerikosten osalta kasvua on vuodesta 2012 lähtien tapahtunut joka vuosi. Tämä näkyy muun muassa siitä, että vuonna 2016 oli vuoteen 2015 verrattuna huumausainerikoksia 1 751 enemmän, käyttörikoksia 545 enemmän ja törkeitä huumausainerikoksia 105 enemmän. Vuonna 2016 kaikista huumausainerikoksista epäiltyjen kokonaismäärä kasvoi edellisestä vuodesta noin 7,4 prosenttia, kun taas törkeistä huumausainerikoksista epäiltyjen määrä kasvoi samassa ajassa lähes 23 prosenttia. Käyttörikosten osalta epäiltyjen henkilöiden määrä väheni noin viisi ja puoli prosenttia.¹³⁹

Se, että tietoon tulevat määrät ovat jatkuvasti kasvussa, kertoo siitä, että piilorikollisuutta on pystytty paljastamaan entistä tehokkaammin, sekä siitä, että huumausaineita esiintyy Suomessa aikaisempaa enemmän. Huumausaineiden esiintyvyyttä on myös opittu tunnistamaan eri tavoin. Tästä on esimerkkinä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n jätevesitutkimukset, joiden perusteella on huomattu, että Uudenmaan ja Keski-Uudenmaan alueella käytetään paljon metamfetamiinia.¹⁴⁰ Jätevesitutkimus tehdään parillisina vuosina Suomen suurimpien kaupunkien puhdistamattomasta jätevedestä ja niiden perusteella on todettu, että amfetamiinin, metamfetamiinin, ekstaasin sekä kokaiinin käyttö on ollut kasvussa vuodesta 2012 lähtien.¹⁴¹

Suomessa huumausainepolitiikkaa koordinoi sosiaali- ja terveysministeriö. Huumausainepolitiikan tavoitteena on ehkäistä huumausaineiden käyttöä sekä levittämistä, jotta niistä seuraavat taloudelliset, terveydelliset sekä sosiaaliset haitat saataisiin minimoitua. Huumausainepolitiikkaa kehitetään ja siitä pyritään tekemään valtakunnallisesti yhtenäinen sosiaali- ja terveysministeriön johtaman huumausainepoliittisen koordinaatioryhmän toimesta. Ryhmä seuraa huumausainetilannetta ja raportoi siitä valtioneuvostolle.¹⁴² Koordinaatioryhmään kuuluu ammattilaisia muun muassa sisä- ja ulkoasiainministeriöistä, oikeusministeriöstä, Valtakun-

¹³⁸ Poliisi 2017.

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ Poliisi 2016.

¹⁴¹ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018a.

¹⁴² Sosiaali- ja terveysministeriö 2018.

nansyyttäjänvirastosta, valtiovarainministeriöistä, tullista ja opetus- ja kulttuuriministeriöistä. ¹⁴³ Huuhausainepolitiikan tarkoituksena on keskittyä huuhausaineiden kysynnän ja tarjonnan vähentämistöimiin sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamiseen. ¹⁴⁴

Suomen ensimmäinen kansallinen huuhausainestrategia on vuodelta 1997. Sen laati sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asettama toimikunta, jonka tarkoituksena oli laatia edotus kansalliseksi huuhausaineohjelmaksi. Strategian oli tarkoitus vastata kysymyksiin huuhausaineiden käytöstä aiheutuvista haitoista, huuhausaineisiin liittyvän rikollisuuden torjunnasta sekä toimia ohjeistuksena huuhausaineiden leviämisen sekä käytön ehkäisemiseksi. ¹⁴⁵ Strategian pohjalta on laadittu valtioneuvoston periaatepäätöksiä huuhausainepolitiikasta vuosille 1999-2000, 2001-2003, 2004-2007, 2008-2011, 2012-2015 sekä viimeisimpänä vuosille 2016-2019. ¹⁴⁶

Huuhausainekontrollia on jatkuvasti tehostettu sekä muun muassa poliisin ja tullin tutkintakeinoja on parannettu, apuvälineitä lisätty ja huuhausainekoulutukseen on panostettu. Poliisi on lisäksi panostanut huuhausaineiden levittämisen estämiseen ja valvontaa on lisätty juuri käyttäjäportaaseen kohdennettuna. ¹⁴⁷ Poliisin mukaan huuhausainerikosten tutkinta on kuitenkin samalla vaikeutunut, sillä myös huuhausaineiden käyttäjien puolelta keinot ovat kehittyneet ja laajentuneet. Lisäksi erilaisten huuhausaineiden määrä on kasvanut, jonka myötä koko kuvio on monimutkaistunut. ¹⁴⁸ Myös huuhausainerikollisuuden kansainvälistyminen on tuonut omat haasteensa huuhausainerikosten paljastamiseen. ¹⁴⁹ Poliisi toimii yhteistyössä tullin ja rajavartiolaitoksen kanssa, josta käytetään lyhennettä PRT-yhteistyö. Yhteistyöllä pyritään rajoittamaan maan rajoilla maahantuontia huuhausainetakavarikoiden avulla. Joissain tapauksissa kyseeseen tulee valvottu läpilasku maahan, jonka avulla pyritään selvittämään rikollista toimintaa kokonaisvaltaisesti. Poliisin tehtäviin kuuluu huuhausainerikollisuuden osalta lisäksi esimerkiksi oheisrikollisuuden, kuten rahanpesun paljastaminen, sekä huuhausaineiden ja niihin rinnastettavien aineiden valvonta. ¹⁵⁰

Poliisin mukaan on selkeästi nähtävissä, että Suomen huuhausainekauppa on pitkälti järjestäytyneiden rikollisryhmien hallussa ja kaupankäynti on ammattimaista. Rikollisryhmien osuus huuhausainemarkkinoihin voidaan nähdä esimerkiksi huuhausainerikoksiin liittyvistä takavari-koista, joissa aseet sekä kaasusumuttimet ovat yleistyneet. Huuhausainerikollisuudessa on

¹⁴³ Varjonen 2014, 18.

¹⁴⁴ Siro 2017, 2.

¹⁴⁵ EMCDDA 1997.

¹⁴⁶ Valtioneuvosto 2016.

¹⁴⁷ Niemi & Virtanen 2017, 195.

¹⁴⁸ Kekki 2009a, 45.

¹⁴⁹ Varjonen 2014, 107.

¹⁵⁰ Ibid, 21.

järjestäytyneiden rikollisryhmien tavoitteena etenkin vaikutusvallan kasvattaminen sekä nopean taloudellisen hyödyn tavoittelu.¹⁵¹ Suomen järjestäytynyt rikollisuus on vahvasti kytköksissä etenkin Viron järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja erityisesti 2000-luvun alussa tahot toimivat yhdessä huumausaineiden salakuljetuksessa ja maahantuonnissa. Virolaiset rikollisryhmät toimittivat huumausaineita Suomeen, jotta ne voitiin välittää ja jakaa eteenpäin.¹⁵² Merkittävä osa huumausaineiden kaupoista tapahtuu yksityisasunnoista. Kauppaa käydään lähinnä tuttuun sekä tuttuun suosittujen henkilöiden kesken.¹⁵³

Vuosina 2002 ja 2003 yleisimmät oheisrikokset, joista huumausainerikosten epäilty olivat huumausainerikoksen kanssa samanaikaisesti epäiltyinä, olivat omaisuusrikoksia. Niiden kohteena olivat esimerkiksi autojen ja polkupyörien osat, bensiini, rekisterikilvet, tupakka, kosmetiikka, korut sekä avaimet. Omaisuusrikosten jälkeen oheisrikokset koskivat auton luvantonta käyttöönottoa sekä asiakirjojen anastuksia. Tässä tarkoitettut asiakirjat olivat esimerkiksi maksukortteja sekä ajokortteja. Yleisiä olivat lisäksi liikenne rikkomukset, liikenne rikokset sekä aseisiin liittyvät rikokset. Merkittäväksi ryhmäksi nousi myös niin sanottu ”muut rikokset”-luokka, johon kuuluu esimerkiksi murtovälineiden hallussapito, vahingonteko sekä väärän henkilöllisyystodistuksen esittäminen.¹⁵⁴

5 Rangaistuksen määrääminen ja mittaaminen

Rangaistuksen määräämisellä tarkoitetaan rangaistusasteikon vahvistamista, rangaistuslajin valintaa, rangaistuksen mittaamista sekä muita mahdollisia rangaistukseen liittyviä lausumia. Myöhemmin tässä luvussa on esitetty huumausainerikoksia koskeva rangaistusasteikko eli rangaistuslatitudi. Rangaistukset voidaan jakaa kolmeen ryhmään, joista *yleisiä päärangaistuksia* ovat ehdollinen sekä ehdoton vankeus, valvontarangaistus, yhdyskuntapalvelu, sakko, rikesakko sekä yhteisösakko. *Erityisiä päärangaistuksia* ovat puolestaan nuorisorangaistus, virkamiehelle annettava varoitus sekä kurinpitorangaistukset sotilaille. Päärangaistusten ohella käytettävät *lisärangaistukset* ovat esimerkiksi viraltapano, sotilasarvon menettäminen, oheissakko sekä yhdyskuntapalvelu oheisseuraamuksena.¹⁵⁵

¹⁵¹ Varjonen 2014, 105.

¹⁵² Ibid, 123.

¹⁵³ Kinnunen 2008, 28.

¹⁵⁴ Kekki 2009b, 34-37.

¹⁵⁵ Frände 2012, 2.

Rikoslain 2c luvusta ilmenee, että vankeutta tuomitaan joko määrääjäksi tai elinkaudeksi. Määräaika on vähintään neljätoista päivää ja enintään kaksitoista vuotta, sekä yhteisen rangaistuksen tullessa kyseeseen enintään viisitoista vuotta.¹⁵⁶ Rangaistuksia laskettaessa vuodella tarkoitetaan 365 päivää ja kuukaudella 30 päivää.¹⁵⁷ Mikäli tuomittu suorittaa samanaikaisesti useita määräaikaista vankeusrangaistuksia tai yhdistelmärangaistukseen kuuluvia vankeusaikoja, joista ei muodosteta yhteistä rangaistusta, lasketaan ne vankilassa yhteen. Vankeusrangaistukset, yhdistelmärangaistukset, sakon muuntorangaistukset ja arestirangaistukset, jotka pannaan täytäntöön samalla kertaa elinkautisen vankeusrangaistuksen kanssa, luetaan elinkautiseen vankeusrangaistukseen, kun niiden täytäntöönpano osuu elinkautisen vankeusrangaistuksen rangaistuskaudelle.¹⁵⁸

Sakot tuomitaan tavallisesti päiväsakkoina, jolloin niiden vähimmäismäärä on yksi ja enimmäismäärä 120 päiväsakkoa.¹⁵⁹ Mikäli henkilö tuomitaan kahdesta tai useammasta rikoksesta samalla kertaa sakkorangaistukseen, tuomitaan hänet yhteiseen sakkorangaistukseen. Yhteinen sakkorangaistus on enintään 240 päiväsakkoa. Yhteinen sakkorangaistus ei kuitenkaan saa olla eri rikosten enimmäisrangaistusten yhteismäärää ankarampi. Päiväsakon rahamäärä suhteutetaan sakotettavan maksukykyyn.¹⁶⁰ Rikesakko on sakkoa lievempi varallisuusrangaistus, joka on määrältään kiinteä summa. Sitä ei voida muuntaa vankeudeksi.¹⁶¹

Rangaistusvastuun edellytyksenä rikoslain 3 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan on, että tekijän tulee olla teon hetkellä täyttänyt viisitoista vuotta, jolloin rikosoikeudellinen vastuu alkaa, sekä olla syyntakeinen. Syyntakeeton on tekijä, joka ei kykene ymmärtämään tekonsa oikeudenvastaisuutta tai sen tosiasiallista luonnetta mielenterveyden, mielisairauden, syvän vajaa-mielisyyden tai tajunnan häiriön takia. Tekijä on syyntakeeton myös, mikäli hänellä on heikentynyt kyky säädellä käyttäytymistään vastaavasta syystä. Rangaistavuutta arvioitaessa tulee huomioida myös mahdollinen alentunut syyntakeisuus, jolloin tekijän kyky ymmärtää teon tosiasiallinen luonne tai oikeudenvastaisuus on merkittävästi alentunut vastaavista syistä, kuin syyntakeettomuudessa. Tällöin tulee rangaistusta määrättäessä noudattaa lievennettyä rangaistusasteikkoa niiltä osin, mitä säädetään tuomitsemisesta avunantajana rikokseen sekä vastuuvapausperusteista eli rikoslain 6 luvun 8 §:n 3 ja 4 momenteissa.¹⁶²

¹⁵⁶ RL 2c:2 §.

¹⁵⁷ RL 2c:3 §.

¹⁵⁸ RL 2c:4 §.

¹⁵⁹ RL 2a:1 §.

¹⁶⁰ RL 7:3 §.

¹⁶¹ RL 2a:7 §.

¹⁶² RL 3:4 § & RL 6:8 §.

Avunannolla tarkoitetaan sitä, kun joku ennen rikosta tai rikoksen aikana auttaa toista tahallisen rikoksen tai rangaistavan yrityksen tekemisessä neuvoin, toimin tai muin tavoin. Henkilö tuomitaan avunannosta rikokseen samoin kuin rikoksen tekijä, muutamien poikkeuksin, kuten alentuneesti syntyneen kohdalla.¹⁶³ Avunanto voi olla fyysistä, esimerkiksi mikäli henkilö toimittaa rikokseen tarvittavia välineitä tekijälle, tai psyykkistä, esimerkiksi kun henkilö tukee rikoksen tekijän päätöstä tehdä rikos.¹⁶⁴ Korkeimman oikeuden ratkaisun 1994:64 mukaan avunantoa on esimerkiksi huumausaineen maastokätkön vahtiminen.¹⁶⁵

Syyteoikeus voi vanhentua, mikäli syytettä ei ole nostettu 20 vuodessa, kun ankarin rangaistus rikoksesta on vankeutta yli kahdeksan vuotta tai kymmenessä vuodessa, kun ankarin rangaistus rikoksesta on yli kaksi vuotta ja enintään kahdeksan vuotta vankeutta. Se vanhentuu myös, mikäli syytettä ei ole nostettu viidessä vuodessa, kun ankarin rangaistus on vähintään yksi vuosi ja enintään kaksi vuotta vankeutta, tai kahdessa vuodessa, kun ankarin rangaistus on enintään yksi vuosi vankeutta tai sakkoa.¹⁶⁶

5.1 Rangaistusasteikosta poikkeaminen

Rangaistusasteikosta voidaan poiketa, mikäli kyseeseen tulee rangaistusasteikon lieventäminen tai yhteisen rangaistuksen määrääminen kahdesta tai useammasta rikoksesta. Lievennettyä rangaistusasteikkoa noudatetaan, mikäli rikos on tehty alle 18-vuotiaana eli nuorena henkilönä, jos rikos on jäänyt yritykseen tai mikäli tekijä tuomitaan avunannosta tai hänen osallisuutensa rikokseen on muiden osallisuutta selkeästi vähäisempi. Lievennettyä rangaistusasteikkoa käytetään myös, mikäli rikos on tehty olosuhteissa, jotka muistuttavat vastuuvapausperusteiden soveltamiseen johtavia olosuhteita.¹⁶⁷ Vastuuvapausperusteet ovat rikoslain mukaan tunnusmerkistöerehdys, kieltoerehdys, vastuusta vapauttavaa seikkaa koskeva erehdys, hätävarjelu, pakkotila sekä voimakeinojen käyttö.¹⁶⁸

Tekijän tehtyä rikoksen alle 18-vuotiaana, voidaan hänelle tuomita enimmillään kolme neljänestä kyseisestä rikoksesta säädetyn vankeus- tai sakkorangaistuksen enimmäismäärästä, sekä vähintään rikoksesta säädetty vähimmäismäärä. Mikäli ankarin mahdollinen rangaistus olisi vankeutta määrääjäksi, voidaan vankeuden sijasta tuomita tekijä erityisen painavista syistä sakkoon. Huomioitavaa on myös, että mikäli kyseeseen voisi tulla elinkautinen vankeus, on

¹⁶³ RL 5:6 §.

¹⁶⁴ Koskinen 2008, 64.

¹⁶⁵ KKO 1994:64.

¹⁶⁶ RL 8:1 §.

¹⁶⁷ RL 6:8 §.

¹⁶⁸ RL 4:1-6 §.

sen sijaan vähimmäisrangaistus kaksi vuotta vankeutta ja enimmäisrangaistus kaksitoista vuotta vankeutta. ¹⁶⁹

Rangaistus määrätään noudattaen lievennettyä rangaistusasteikkoa myös, kun siihen on poikkeuksellisilla perusteilla tuomiossa mainittavia erityisiä syitä. Rikoslain 6 luvun 6 §:ssä tarkoitettuina lieventämisperusteina nähdään rikoksen tekemiseen vaikuttanut huomattava painostus tai uhka, sekä tekijän ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto. Lieventämisperusteita ovat myös tekijän muu pyrkimys estää tai poistaa rikoksensa vaikutuksia tai tekijän pyrkimys edistää rikoksen selvittämistä. Rikokseen johtanut voimakas inhimillinen myötätunto tai poikkeuksellinen ja äkkiarvaamaton houkutus, asianomistajan poikkeuksellisen suuri myötävaikutus tai muu vastaava seikka, joka on omiaan heikentämään tekijän kykyä noudattaa lakia, nähdään myös lieventävinä seikkoina saman pykälän mukaan. ¹⁷⁰

Painostuksen ja uhan osalta nähdään, ettei tekijällä ole ollut mahdollisuutta valita itse ryhtykö tekoon. ¹⁷¹ Mikäli henkilö tahallaan painostaa toisen tahalliseen rikokseen tai yritykseen, joka on rangaistava, tuomitaan hänet yllytyksestä. ¹⁷² Poikkeukselliseen tai äkkiarvaamattomaan houkutukseen puolestaan liitetään käsitys siitä, että tekijä ei ole toiminut harkitusti tai ajatellut teon seurauksia. Asianomistajan poikkeuksellisen suuri myötävaikutus voi tarkoittaa esimerkiksi, että asianomistaja on provosoinut henkilöä tekemään kyseeseen tulevan rikoksen. Rikoksensa jälkeen tekijän suorittamat toimet, kuten sovinto, rikoksen vaikutusten poistaminen sekä sen selvittäminen nähdään positiivisina toimina, joilla tekijä pyrkii vähentämään rikoksen merkitystä, rikoksen selvittämiseen käytettäviä kustannuksia sekä parantamaan uhrin tai vahinkoa kärsineen henkilön asemaa. ¹⁷³

Rikoslain 6 luvun 7 §:ssä luetellaan kohtuullistamisperusteet, jotka voivat mahdollistaa lievennetyn rangaistusasteikon, mikäli vakiintuneen käytännön mukaisen rangaistuksen seurauksena voisi olla kohtuuton tai poikkeuksellisen haitallinen lopputulos. Kohtuullistamisperusteita ovat tekijälle rikoksesta johtunut tai tuomiosta aiheutuva muu seuraus, tekijän korkea ikä, heikko terveydentila tai muut henkilökohtaiset olot. Lisäksi rikoksen tekemisestä kulunut huomattavan pitkä aika nähdään kohtuullistamisperusteena, ja se tulee ottaa rangaistuksen lieventävänä seikkana huomioon. ¹⁷⁴ Tässä niin kutsutussa sanktiokumulaatiossa mainittu muu seuraus

¹⁶⁹ RL 6:8 §.

¹⁷⁰ RL 6:6 §.

¹⁷¹ Matikkala 2010, 131.

¹⁷² RL 5:5 §.

¹⁷³ Matikkala 2010, 133-135.

¹⁷⁴ RL 6:7 §.

voi olla esimerkiksi menettämisseuraamus, vahingonkorvausvelvollisuus, lastensuojelu- tai kurinpitotoimenpide.¹⁷⁵ Menettämisseuraamuksella eli konfiskaatiolla tarkoitetaan rikokseen liittyvän omaisuuden menettämistä valtiolle. Tällä pyritään vähentämään jo tehdyn rikoksen vaikutuksia, kuten huumausainerikosten kohdalla, ettei huumausaine pääsisi levitykseen saakka.¹⁷⁶ Tällöin tehty rikos ei voi hyödyttää rikoksen tekijää eikä esimerkiksi sitä, joka on lainannut varoja huumausaineiden hankkimiseksi.¹⁷⁷ Myös ajoneuvo, jolla huumausainetta on kuljetettu eli jota on käytetty huumausainerikoksen tekemiseen, voidaan tuomita valtiolle menetettäväksi.¹⁷⁸

Rangaistusasteikkoon vaikuttaa lieventävästi, mikäli tekijä on myötävaikuttanut rikoksensa selvittämiseen. Tällöin tuomittavan rangaistuksen tulee olla enintään kaksi kolmasosaa rangaistuksen enimmäismäärästä, sekä vähintään rikoksesta säädetty vähimmäismäärä. Mikäli rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta määräajaksi, voidaan sen sijasta tekijä tuomita sakkoon, mikäli siihen on erityisiä syitä. Kun rangaistusasteikkoa lievennetään tunnustuksen perusteella, on tuomiossa ilmoitettava tuomitun rangaistuksen ohella se, millainen rangaistus olisi tuomittu ilman kyseistä myötävaikutusta.¹⁷⁹

Rikossäännöksen rangaistusasteikosta voidaan poiketa myös yhdistelmärangaistuksen vuoksi. Yhdistelmärangaistukseen voidaan tuomita tekijä syyttäjän vaatimuksesta, jolloin rangaistuksena on tapaukseen sovellettavien säännösten mukainen enimmäisrangaistuksen pituinen ehdoton vankeus, sekä sitä välittömästi seuraava vuoden pituinen valvonta-aika. Tällöin ei tule sovellettavaksi säännöksiä, jotka koskevat ehdonalaista vapauttamista tai valvottua koevapautta.¹⁸⁰ Yhdistelmärangaistuksen tarkoituksena on edistää valvottavan henkilön valmiuksia sijoittua yhteiskuntaan asteittain tapahtuvalla vapauttamisella. Valvottavalle laaditaan rangaistusajan suunnitelma sekä aikataulu, josta ilmenee valvottavan velvollisuus pysyä asunnossaan, olla käyttämättä päihteitä, osallistua määrättyyn toimintaan sekä noudattaa muita määrättyjä velvollisuuksia.¹⁸¹

Rangaistus tulee suhteuttaa muun muassa huumausaineen määrään, laatuun sekä pitoisuuteen. Pitoisuudella on suuri merkitys aineen vaarallisuuden arvioinnin suhteen. Harvinaiset ja törkeät huumausainerikokset tulee huomioida erikseen. Törkeysarvostelussa tulee ottaa huomioon teon mahdolliset lieventävät sekä ankaroittavat seikat. Koventamisperusteita ovat

¹⁷⁵ Tapani & Tolvanen 2016, 118.

¹⁷⁶ Matikkala 2010, 190.

¹⁷⁷ KKO 2011:41.

¹⁷⁸ KKO 2010:10.

¹⁷⁹ RL 6:8a §.

¹⁸⁰ RL 2c:11 §.

¹⁸¹ Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta 2 §.

muun muassa rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus, rikoksen tekeminen osana järjestäytyntä rikollisuutta sekä rikoksen tekeminen palkkiota vastaan.¹⁸² Suunnitelmallisuudella viitataan siihen, että rikoksen tekemiseen liittyviä seikkoja on mietitty etukäteen ja rikos on tehty harkiten. Siitä puhuvat puolestaan muun muassa rikoksen valmisteleminen sekä toimenpiteet, jotka on tehty minimoimaan kiinnijäämisen riski.¹⁸³ Kun koventamisperusteena käytetään rikoksen tekemistä palkkiota vastaan, tulee palkkion olla vaikuttanut tekijän päätökseen tehdä rikos, eikä jälkepäin saadulla palkkiolla ole vaikutusta teon arviointiin. Mikäli tekijä ei itse tiedä saavansa palkkiota teosta, ei rangaistusta voida koventaa.¹⁸⁴

Koventamisperusteita ovat niin ikään rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta eli rasistiset sekä niihin rinnastettavat vaikuttimet. Perustuslain (731/1999) 6 §:n mukaan ihmiset ovat lain edessä yhdenvertaisia, eikä ketään saada asettaa eri asemaan ilman hyväksyttävää perustetta sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.¹⁸⁵ Lisäksi tekijän aikaisempi rikollisuus, mikäli se osoittaa tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista tai käskyistä, nähdään koventamisperusteena, esimerkiksi jos aikaisempi rikollisuus ja uusi rikos ovat samankaltaisia keskenään.¹⁸⁶ Erityisen merkityksellistä uusimisperusteessa on siis aiemman ja uuden rikoksen suhde niiden samankaltaisuuden osalta sekä se, mitä teko kertoo tekijän suhtautumisesta.¹⁸⁷

Mikäli tekijä tuomitaan määräaikaiseen vankeusrangaistukseen teosta, josta tämä on ollut vapautensa menettäneenä, tulee vapaudenmenetystä vastaava aika vähentää rangaistuksesta tai katsoa rangaistuksen täydeksi suorittamiseksi. Rangaistuksen ollessa sakkoa, on vapaudenmenetyksaika otettava huomioon kohtuullisessa määrin. Rikesakon kohdalla vapaudenmenetys tulee katsoa rangaistuksen täydeksi suorittamiseksi.¹⁸⁸

5.2 Rikosoikeudelliset periaatteet

Suomen perustuslain 8 §:ssä säädetään rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta, ettei ketään saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella,

¹⁸² RL 6:5 §. Vrt. Ruotsissa painopiste on tekijän tietoisuudessa sekä käsitysten ja motiivien merkityksessä (Helminen 2018, 64.)

¹⁸³ Matikkala 2010, 123-124.

¹⁸⁴ Tapani & Tolvanen 2016, 82.

¹⁸⁵ PL 6 §.

¹⁸⁶ RL 6:5 §.

¹⁸⁷ Matikkala 2010, 130.

¹⁸⁸ RL 6:13 §.

jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Saman lainkohdan mukaan rikoksesta ei myöskään saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä laissa on säädetty. Näin ollen aineita, kasveja tai valmisteita ei voida pitää huumausaineina, huolimatta niiden mahdollisesta päihdyttävästä vaikutuksesta, mikäli niitä ei ole listattu valtioneuvoston asetuksen neljässä liitteessä. Asetuksen liitteiden sisältö on kuvattu myöhemmin. Tämän laillisuusperiaatteen ydin on - *nulla poena sine lege* - vain laissa säädetystä rikoksesta saadaan tuomita vain laissa määrättyyn rangaistukseen.¹⁸⁹ *Praeter legem* -kiellolla taas tarkoitetaan sitä, ettei tuomari saa mennä ratkaisussaan kirjoitetun lain ulkopuolelle.¹⁹⁰ Perustuslain 107 §:ssä säädetään, ettei asetusta tai muuta lakia alemmanasteista säädöstä saada soveltaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa, mikäli se on ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa.¹⁹¹ Laista oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997) ilmenee, että tuomio on aina perusteltava. Tuomioistuimen tulee siis ilmoittaa, mihin seikkoihin annettu tuomio perustuu ja millä perustein riittävä seikka on tullut näytetyksi tai jäänyt näyttämättä.¹⁹²

Valtioneuvoston asetuksen ensimmäisessä liitteessä on sisällytettynä vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen määritellyt huumausaineiksi määritellyt aineet, valmisteet sekä kasvit. Toisessa liitteessä on listattuna psykotrooppisia aineita koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen perusteella huumausaineiksi määritellyt aineet sekä valmisteet. Kolmas liite on listaus aineista, joiden asema huumausaineina perustuu Euroopan unionin oikeuteen, uusista synteettisistä huumausaineista hyväksytyyn yhteisen toiminnan nojalla tehtyihin neuvoston päätöksiin (97/396/YOS) tai päätöksiin, jotka on tehty psykoaktiivisia aineita koskevasta tietojenvaihdosta, riskienarvioinnista ja valvonnasta tehdyn neuvoston päätöksen (2005/387/YOS) mukaan.¹⁹³

Laillisuusperiaatteeseen sisältyy myös niin sanottu analogiakielto. Sillä tarkoitetaan kieltoa soveltaa rikosoikeudellista säännöstä tapaukseen, johon se ei sanamuodon mukaan soveltuisi, mutta joka näyttäisi olevan jossain suhteessa samankaltainen, kuin säännöksessä tarkoitettu tilanne. Tämä tuottaa haasteita tietyissä tilanteissa, sillä tapauskohtaisesti tulee tulkita mitä kyseisellä rikossäännöksellä tarkoitetaan, mutta merkitysisältö ei saa muuttua. Hankaluus syntyy, kun säännöksen sanamuodolle voidaan nähdä erilaisia merkitysisältöjä.¹⁹⁴ Fränden (2012, 51) mukaan ”Analogiakielto merkitsee sitä, että yhdenvertaisuuden periaatetta - kohtelee samanlaisia tapauksia samalla lailla - ei saa käyttää normaalikielen sanamuodon rajojen

¹⁸⁹ HE 44/2002.

¹⁹⁰ Melander 2010, 42.

¹⁹¹ PL 107 §.

¹⁹² ROL 11:4 §.

¹⁹³ VNa 543/2008.

¹⁹⁴ Melander 2010, 43-45.

ylittämiseen.”¹⁹⁵ Laillisuusperiaatteeseen kuuluu myös epätäsmällisyyskielto, jonka mukaan rikossäännökset tulee kirjoittaa täsmällisesti, jotta kuka tahansa on kykenevä säännöksen sanamuodon perusteella ennakoimaan, onko jonkin teon tekeminen tai tekemättä jättäminen rangaistavaa.¹⁹⁶

Rikoslain 6 luvun 4 §:n mukaan rangaistusta mitattaessa tulee huomioida niin sanottu yleisperiaate, jota tarkoitetaan myös puhuttaessa suhteellisuusperiaatteesta. Sen mukaan rangaistuksen on oltava oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttimiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen. Lisäksi tulee huomioida kaikki lain mukaan rangaistuksen määrään ja lajiin vaikuttavat perusteet sekä rangaistuskäytännön yhtenäisyys.¹⁹⁷ Vahingollisuudella viitataan suoraan rikoksen aiheuttamaan vahinkoon.¹⁹⁸ Törkeiden huumausainerikosten kohdalla tulee siis tuomita ankarammat rangaistukset kuin normaalimuotoisista huumausainerikoksista, eli rangaistusten ankaruudesta tulisi käydä ilmi eri rikosten törkeyserot. Tapanin ja Tolvasen (2016) mukaan tällä tarkoitetaan, että rangaistusten etäisyyden toisistaan tulisi olla sama kuin niiden perustana olevien rikosten keskinäinen törkeysero.¹⁹⁹

Suhteellisuusperiaatteen mukaan rangaistukset voidaan asettaa lievimmästä ankarimpaan: tuomitsematta jättäminen, rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus ja ehdoton vankeus. Nuorisorangaistus nähdään ankaruudeltaan vastaavan ehdollista vankeutta.²⁰⁰ Tavanomaisesti yhdyskuntapalvelu nähdään lievempänä seuraamuksena kuin ehdoton vankeus. Valvontarangaistus arvotetaan yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeuden väliin.²⁰¹

Tuomitsematta jättäminen tarkoittaa, että henkilön todetaan olevan syyllinen rikokseen, mutta häntä ei tuomita rangaistukseen. Tuomitsematta saadaan jättää, kun rikos on haitallisuudeltaan tai tekijän syyllisyyden osalta vähäinen tai rikos on tehty alle 18 vuotiaana ja nähdään johtuneen ymmärryksen tai harkinnan puutteesta. Se voidaan jättää tuomitsematta myös, jos teko on anteeksiannettavaan tekoon rinnastettava, tai rangaistus nähdään kohtuuttomana, kun huomioidaan kohtuullistamisperusteet tai sosiaali- ja terveydenhuollon toimet. Mikäli rikos ei yhteisen rangaistuksen kohdalla vaikuttaisi kokonaisrangaistuksen määrään, voi

¹⁹⁵ Frände 2012, 51.

¹⁹⁶ Melander 2010, 45.

¹⁹⁷ RL 6:3 §.

¹⁹⁸ Frände 2012, 383.

¹⁹⁹ Tapani & Tolvanen 2016, 17.

²⁰⁰ Ibid, 12.

²⁰¹ Hyttinen & Tapani 2018, 77.

tuomioistuin jättää rangaistuksen tuomitsematta.²⁰² Tekijälle on kuitenkin mahdollista tulla rikoksesta muita seuraamuksia, kuten oikeudenkäyntikuluja tai vahingonkorvaus.²⁰³

Suomessa ei ole käytössä sitovia seuraamusharkintaa koskevia ohjeita, vaan sen sijaan käytössä on suosituksia ja ohjeita rangaistuksen määräämisestä ja mittaamisesta.²⁰⁴ Huumausainneiden osalta yleisesti käytössä on vuoden 2006 Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke myötä laadittu huumausainerikosten rangaistussuositus sekä huumetyöryhmän raportti.²⁰⁵ Lisäksi syyttäjillä on omat ohjeensa.

Teon tahallisuutta arvioitaessa on kyse siitä, mitä tekijä on rikoksen tekohetkellä ajatellut, tahtonut tai mieltänyt. Tahallisuuden kohteena pidetään rikoksen tunnusmerkistöä ja teosta syntyvää seurausta. Peittämisperiaatteen mukaan tahallisuuden on katettava koko oikeudenvastainen teko, eli muun muassa teon seuraukset sekä teonhetkiset olosuhteet.²⁰⁶ Kieltoerehdyksestä on kyse, mikäli tekijä erehtyy luulemaan tekonsa olevan sallittua. Mikäli erehdyistä voidaan pitää anteeksiannettavana esimerkiksi lain puutteellisen tai virheellisen julkaisemisen takia, lain sisällön erityisen vaikeaselkoisuuden tai esimerkiksi viranomaisen virheellisen neuvon vuoksi, on tekijä rangaistusvastuusta vapaa.²⁰⁷ Huumausainerikosten kohdalla jää hyvin harvoin tilaa kieltoerehdykselle, sillä yksityiskohtainen valtioneuvoston huumausaineluettelo on kaikkien saatavilla, eikä vaadi suurta ymmärrystä aiheesta. Lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö tiedottaa uusien huumausaineiden lisäämisestä asetuksen liitteisiin.

6 Huumausainerikoksista

Huumausainelaisissa määritellään suoraan mitä aineita, kasveja sekä valmisteita pidetään huumausaineena ja niistä on kerrottu aiemmin tässä opinnäytetyössä. Huumausainerikokset nähdään hyvin homogeenisenä rikostyyppinä, sillä rangaistuksen mittaamiseen vaikuttaa aina huumausaineen laji, sen määrä sekä pitoisuus, tavanomainen kerta-annos, käyttötapa sekä rikoksen tekotapa. Vaarallisuuden arviointiin vaikuttaa myös teon ajallinen kesto, eli esimerkiksi kuinka pitkään tietty huumausaine-erä on ollut tekijän hallussa tai onko tekijällä ollut huumausaine hallussa vain yhden kerran vai useammin. Rangaistuksen kannalta on merkittä-

²⁰² RL 6:12 §.

²⁰³ Matikkala 2010, 174.

²⁰⁴ Vrt. Englannin Sentencing Council, joka vahvistaa rikoksille yksityiskohtaiset rangaistussuosituksiset, joita tulee noudattaa (Sentencing Council 2018.)

Vrt. myös Yhdysvalloissa käytössä *sentencing guidelines* eli rangaistustaulukot rangaistuksen määräämisen helpottamiseksi. (United States Sentencing Commission 2018.)

²⁰⁵ Siro 2017, 26.

²⁰⁶ Tapani 2010, 134-135.

²⁰⁷ RL 4:2 §.

vää myös teon suunnitelmallisuus, motiivi sekä tekijän mahdollinen asema ketjussa tai organisaatiossa, jonka tarkoituksena on huumausaineiden myyminen sekä levittäminen. Merkitystä asemalla on erityisesti, mikäli tekijä toimii ketjun johdossa ja tavoittelee taloudellista hyötyä.²⁰⁸

Huumausainerikoksissa tulee huomioida, että niiden moitittavuus perustuu tekorikosoikeuden periaatteeseen eli konkreettisiin rikoksiin eikä tekijään liittyviin seikkoihin, kuten tämän elintapoihin tai persoonallisuuteen. Teon käsite kattaa niin aktiivisen tekemisen kuin laiminlyönnin.²⁰⁹ Tekorikoksissa kyseeseen tuleva rikos ei sisällä vaarantamisen kriteereitä, toisin kuin esimerkiksi liiketurvallisuuden vaarantaminen, josta säädetään rikoslain 23 luvun 1 pykälässä.

Huumausainerikosten rangaistavuudella ajatellaan olevan pelotevaikutus, jonka avulla pyritään ehkäisemään huumausaineiden kokeiluja sekä tavoitellaan, että vasta vain vähän aikaa käyttäneet päättäisivät luopua huumausaineista. Pidempään käyttäneisiin tai vakituisesti käyttäneisiin henkilöihin ei tavanomaisesti vaikuta uhka rangaistuksesta tai pakkokeinoista.²¹⁰

7 Huumausainerikosten tunnusmerkistöt

Kuten aiemmin on mainittu, on huumausainelain 5 §:n, yleiskiellon, mukaan huumausaineen tuotanto, valmistus, jakelu, kauppa, käsittely, hallussapito, käyttö, tuonti Suomen alueelle sekä vienti Suomen alueelta, kuljetus ja kauttakuljetus kielletty. Huumausaineen valmistamisella (*engl. manufacture*) tarkoitetaan kaikkia menetelmiä, joilla voidaan saada aikaan huumausaineita. Sillä tarkoitetaan myös huumausaineen puhdistamista sekä huumausaineen muuntamista toiseksi huumausaineeksi.²¹¹

Tämä jättää kuitenkin kyseisen säännöksen ulkopuolelle huumausaineen tuotannon (*engl. production*). Tuotannon kriminalisoimista ei ole pidetty tarpeellisena, sillä voidaan nähdä, että huumausaineen valmistamisesta saadaan haltuun huumausainetta. Tällöin syyllistytään huumausaineen hallussapitoon, joka niin ikään nähdään rangaistavana tekona. Huumausainelain yleiskiellossa mainitaan kuitenkin erikseen myös tuotannon olevan kielletty.²¹²

²⁰⁸ Tapani & Tolvanen 2016, 50.

²⁰⁹ Tapani 2010, 40.

²¹⁰ Kinnunen 2008, 76-77.

²¹¹ HuumausaineL 1:3 §.

²¹² HE 180/1992 vp, 20.

7.1 Viljely ja valmistaminen

Huumausainerikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tuomitaan henkilö, joka valmistaa huumausainetta, viljelee kokapensasta, kat-kasvia, Psilosybe-sieniä, tai oopiumiunikkaa, hampua tai meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja huumausaineen raaka-aineksi, käytettäväksi huumausaineena, sellaisen valmistamiseen tai tuotantoon. Myös yritys on rangaistava. Suomessa ei aikaisemmin pidetty huumausainekasvien viljelyä (*engl. cultivation*) merkittävänä ongelmana, sillä ajateltiin, ettei Suomessa voitaisi ilmaston vuoksi viljellä huumausainekasveja. Tämän ajatuksen on kuitenkin näytetty olevan väärä ja myös Suomessa voivat huumausainekasvit menestyä. Merkittävää oli saada viljely ja sen yritys kriminalisoitua Suomessa myös sen vuoksi, mikäli Suomessa tuomittaisiin joku, joka on viljellyt huumausainekasveja ulkomailla. Tänä päivänä tilanne on kuitenkin muuttunut ja huumausaineiden kasvatusta suomalaisten kotona on lisääntynyt, jolloin on tärkeää, että myös viljely on säädetty rangaistavaksi.²¹³

Viljelykielto on kaksiportainen. Huolimatta viljelyn tarkoituksesta, on kat-kasvin, Psilosybe-sienien ja kokapensaasta viljely kielletty. Sen sijaan oopiumiunikon, hampun ja meskaliinia sisältävien kaktuskasvien viljely on kielletty vain, kun on kyse niiden käyttämisestä huumausaineena, huumausaineen tuotantoon tai sellaisen valmistamiseen. Näin on sen vuoksi, että jälkimmäisenä luetelluilla aineilla on myös hyödyllistä käyttöä.²¹⁴ Viljely katsotaan aloitetuksi, kun siemenet kylvetään tai kasvit istutetaan. Siemenien hankkimista ei pidetä viljelynä, mutta sen sijaan se voidaan nähdä viljelyn yrityksenä. Huumausainekasvien siemenien hallusapidon voidaan puolestaan nähdä täyttävän huumausainerikoksen valmistelun tunnusmerkistön.²¹⁵

7.2 Maahantuonti, maastavienti, kuljettaminen ja kuljetuttaminen

Rikoslain 50 luvun 1 §:n 3 kohdan mukaan huumausainerikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi on tuomittava henkilö, joka *laittomasti tuo maahan, vie maasta, kuljettaa tai kuljetuttaa* huumausainetta. Samoin näiden yritys on rangaistava. Maahantuonti tulee kyseeseen, kun tekijällä on aikomus tuoda huumausaineet maan rajan yli. Muussa tapauksessa kyseessä nähdään olevan huumausaineiden kuljettaminen tai kuljetuttaminen. Mi-

²¹³ HE 180/1992 vp, 7.

²¹⁴ HE 180/1992 vp, 20. ja HE 22/2008 vp, 15.

²¹⁵ Siro 2017, 68.

käli tekijän aikomus on viedä maahan tuomansa huumausaineet maasta myös pois, eli kun kyseessä on kauttakuljetustilanne, arvioidaan tilanne samoin kuin maahantuonnissa tai sen yrityksessä.²¹⁶

Huumausaineiden maahantuonnin osalta syyllistyy tekijä huumausainerikokseen yleensä jo lähtömaassa. Tällöin tulee arvioitavaksi, voidaanko tekijä tuomita huumausaineiden maahantuonnista, jos tekijää on syytetty jo lähtömaassa kyseisen huumausaine-erän maastaviennistä, eli kyseeseen tulee niin kutsuttu *ne bis in idem* -periaate. Kyseinen kielto tarkoittaa ”ei kahdesti samassa asiassa” ja kuuluu oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteisiin. Sen mukaan henkilöä, jolle on tuomittu rangaistus tai joka on vapautettu syytteestä, ei saa tutkia tai rangaista uudestaan samasta rikoksesta.²¹⁷ Ne bis in idem -periaatteen soveltamisesta on säädetty Schengenin sopimuksen 54 artiklassa. Kyseisen sopimuksen 55 artiklassa puolestaan on lueteltu tapaukset, joiden kohdalla 54 artikla ei sido. Sen mukaan kyseinen artikla ei sido esimerkiksi silloin, kun toisen maan tuomion pohjana oleva teko muodostaa uhan valtion turvallisuudelle tai muille kyseisen sopimuspuolen yhtä olennaisille eduille.²¹⁸ Esimerkki ne bis in idem -periaatteen toteuttamisesta löytyy korkeimman oikeuden ratkaisusta 2016:1. Tapauksessa henkilö oli määrätty vankilassa yksinäisyysrangaistukseen, sillä oli pitänyt hallussaan buprenorfiinia sekä kannabista. Käräjäoikeus oli katsonut, että yksinäisyysrangaistus ei kuulu kyseisen periaatteen soveltamisalaan, joten henkilö oli tuomittu sakkorangaistukseen. Korkein oikein päätyi ratkaisuun, jossa käräjäoikeuden tuomio kumottiin, syyte jätettiin tutkimatta ja henkilö vapautettiin tuomitusta rangaistuksesta.²¹⁹

Huumausaineen kuljettamisen osalta on huomioitava, että huumausainetta kuljettava henkilö pitää hallussaan huumausainetta kuljettaessaan sitä. Kuljetuttava henkilö puolestaan käyttää huumausainetta koskevaa määräysvaltaa, joten jo tämä täyttää huumausainerikoksen tunnusmerkistön rikoslain 50 luvun 1 §:n 5 kohdan perusteella.²²⁰ Kuljetuttamiseksi nähdään muun muassa huumausaineen kuljetuksen järjestäminen, kuten huumausainetta kuljettavan henkilön ohjeistaminen tai kuljettajan palkkaaminen.²²¹ Rangaistuksena maahan tuomisesta, maasta viemisestä, kuljettamisesta sekä kuljetuttamisesta on tuomittava sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta.²²²

²¹⁶ Siro 2017, 72.

²¹⁷ Vero 2013.

²¹⁸ SopS 23/2001 3 luku, art. 54-55.

²¹⁹ KKO 2016:1.

²²⁰ RL 50:1 §.

²²¹ Siro 2017, 75.

²²² RL 50:1 §.

7.3 Myynti, välittäminen, luovuttaminen ja muu levittäminen

Henkilö, joka laittomasti *myy, välittää, luovuttaa toiselle tai muutoin levittää* tai yrittää levittää huumausainetta, syyllistyy rikoslain 50 luvun 1 §:n 4 kohdan mukaan huumausainerikokseen. Huumausaineen levittämiseen tai luovuttamiseen syyllistyy myös henkilö, joka esimerkiksi tarjoaa kaveriporukassa yksittäisen käyttöannoksen tai jakaa sitä ilmaiseksi. Näin ollen rangaistavuus ei edellytä korvauksen saamista huumausaineesta. Huumausaineen levittämisestä on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.²²³

Huumausaineen välittäminen eroaa huumausaineen myymisestä sekä luovuttamisesta, sillä välittäjä ei ole kyseisen huumausaineen omistaja eikä lähtökohtaisesti edes käytä huumausainetta koskevaa määräysvaltaa. Välittäjän rooli on lähinnä myötävaikuttaa muiden henkilöiden huumausainekauppoihin, sillä yleensä välittäjä toimittaa huumausainetta myyjältä hankkijalle tai esimerkiksi toimittaa huumausainekätkön sijaintia osoittavan kartan ostajalle. Välittämiseksi lasketaan myös myyjän tai ostajan hankkiminen tietylle huumausaine-erälle. Muihin rikoksiin nähden huumausaineen välittäminen voitaisiin rinnastaa rikoskumppanuuteen tai avunantoon, jos sitä ei olisi erikseen sisällytetty rikoslakiin. Hallituksen esityksen 180/1992 mukaan välittämistä ei ole pelkän tiedon välittäminen siitä, mistä huumausainetta olisi hankittavissa.²²⁴

7.4 Hallussapito ja yritys hankkia huumausainetta

Huumausainerikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tuomitaan myös henkilö, joka *pitää hallussaan tai yrittää hankkia* huumausainetta.²²⁵ Hallussa pitämiseksi nähdään konkreettinen, fyysinen hallussa pitäminen sekä säilyttäminen muilta ulottumattomissa. Huumausaineita voi hallussa pitää myös henkilö, joka oleskelee ulkomailla ja on antanut Suomessa olevalle henkilölle tehtäväksi piilottaa tietyn huumausaine-erän maastokätköihin. Huolimatta siitä, että ulkomailla oleva henkilö ei tietäisi kätköjen sijaintia, on hänellä asemaansa perustuva määräysvalta huumausaineisiin ja hän pitääkin kyseistä huumausaine-erää hallussaan siihen saakka, kunnes omistaja on vaihtunut esimerkiksi kaupan seurauksena.²²⁶ Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2001:91 hallussapidoksi nähtiin, kun henkilö tiesi kokaiinikätkön sijainnin ja sen kautta hänellä olisi ollut mahdollisuus noutaa kyseiset huumausai-

²²³ RL 50:1 §.

²²⁴ HE 180/1992 vp, 21.

²²⁵ RL 50:1 §.

²²⁶ Siro 2017, 79.

neet kätkestä. Tällä oli ollut asemaansa tai toimeksiantoon perustuva määräysvalta siitä milloin tai kuka huumausaineen noutaa, jolloin hänen katsottiin pitävän hallussaan kyseinen kätetty kokaiinierä.²²⁷

Hallussapitoon syyllistyvät myös niin kutsutut *muulit*, joiden tehtävänä on vastaanottaa huumausaine ja toimittaa se eteenpäin, usein ulkomaille, esimerkiksi kehonsisäisesti tai matkailukassa.²²⁸ Huumausaineen hallussapidon osalta tunnusmerkistö täyttyy, vaikka henkilö ei haluaisi pitää huumausainetta hallussaan, ei olisi tavoitellut sitä haltuunsa tai vaikka hän yrittäisi päästä siitä eroon. Tämä perustuu siihen, että huumausainelain 8 §:ssä säädetään luovuttamisvelvollisuudesta, jonka mukaan henkilö, joka on saanut haltuunsa huumausainetta, muttei ole sen hallussapitoon oikeutettu, on velvollinen luovuttamaan sen viipymättä poliisille tai tulli- tai rajavartiolaitosviranomaiselle.²²⁹

7.5 Käyttö

Huumausaineen *käyttörikoksesta* säädetään rikoslain 50 luvun 2 a §:ssä. Sen mukaan henkilö, joka laittomasti käyttää, pitää hallussaan omaa käyttöä varten tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta, on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Huumausaineen käyttämisellä tarkoitetaan kaikenlaista käyttöä, pois lukien lääkinnällinen tarkoitus, joka perustuu lääkärin määräykseen.²³⁰

Käyttämiseksi ei lasketa huumausaineelle altistumista, kuten ilmenee Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisusta 1.11.2011 nro 916. Ratkaisusta käy ilmi, ettei henkilö ollut itse käyttänyt huumausaineita, mutta oleskellut huoneessa, jossa muut henkilöt olivat polttaneet marihuanaa. Verestä oli löytynyt kannabiksen aineenvaihduntatuotetta 0,009 milligrammaa litrasta verta, mutta tapauksessa jäi näyttämättä, että henkilö olisi käyttänyt itse kannabista, joten syyte hylättiin.²³¹

7.6 Huumausainerikoksen valmistelu, edistäminen ja yritys

Rikoslain 50 luvun 3 §:n mukaan henkilö, joka tehdäkseen huumausainerikoksen valmistaa, tuo maahan, hankkii tai vastaanottaa rikokseen soveltuvan välineen, tarvikkeen tai aineen, tulee

²²⁷ KKO 2001:91.

²²⁸ Kunnas 2018.

²²⁹ HuumausaineL 8 §.

²³⁰ Siro 2017, 111.

²³¹ I-SHO:2011:8.

tuomita *huumausainerikoksen valmistelusta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Myös yritys on rangaistava.²³² *Huumausainerikoksen edistämisestä* tuomitaan henkilö sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi, mikäli henkilö valmistaa, kuljettaa, luovuttaa tai välittää välineitä, tarvikkeita tai aineita tietäen niiden käyttötarkoituksen. Samoin henkilö, joka lainaa varoja tai muuten rahoittamalla edistää huumausainerikosta tai sen valmistelua, tietäen rahoituksen tarkoituksen ja mikäli tekoa ei ole rangaistava huumausainerikoksen osallisuutena.²³³

Huumausainerikoksen yritys rinnastetaan täytettyyn tekoon kaikissa huumausainerikoksen tekotavoissa. Näin ollen huumausainerikokseen syyllistyy henkilö, joka on yrittänyt myydä huumausainetta, mutta ei ole onnistunut siinä, sillä on pitkälti tekijästä riippumatonta, täyttyykö rikos vai ei. Toisaalta, vaikka tekijä ei olisi saanut huumausainetta myytyä, on hän vähintään syyllistynyt huumausaineen hallussapitoon. Yrityksen osalta voidaan nähdä, että yrityskynnys on ylitetty ja toimi aloitettu, kun toimessa on tultu siihen vaiheeseen, jossa voidaan tunnistaa olevan välitön, konkreettinen vaara seurauksen syntymisestä.²³⁴ Rikoslaisissa on myös säädetty kelvottomasta yrityksestä, joka tulee kyseeseen, kun teosta aiheutuvan seurauksen syntyminen ei ole mahdollista ja satunnaisista syistä vaara rikoksen täyttymisestä ei ole toteutunut.²³⁵ Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 1985-II-32 nähtiin huumausaineen levittämisen täytäntöönpaneminen aloitetuksi jo hetkellä, kun henkilö oli saapunut sovitusti asunnolle, josta hänen oli tarkoitus noutaa huumausaineita levitystarkoitukseen. Asunnolla oli vastassa kotietsintää suorittavat poliisit, jotka ottivat henkilön kiinni ennen kuin tämä oli edes saanut huumausaineita käsiinsä.²³⁶

Rikoslain 5 luvun 2 §:ssä säädetään yrityksestä luopumisesta sekä tehokkaasta katumisesta. Sen mukaan mikäli tekijä on vapaaehtoisesti luopunut rikoksen täyttämisestä eli luopunut yrityksestä tai muuten estänyt tunnusmerkistössä tarkoitettun seurauksen syntymisen eli kun kyseeseen tulee tehokas katuminen, ei yrityksestä rangaista. Pykälää ei kuitenkaan voida soveltaa huumausainerikoksissa, sillä kuten aiemmin on mainittu, yritys rinnastetaan täytettyyn tekoon.

²³² RL 50:3 §.

²³³ RL 50:4 §.

²³⁴ Tapani 2010, 44.

²³⁵ RL 5:1 §.

²³⁶ KKO 1985-II-32.

7.7 Törkeä huumausainerikos

Törkeästä huumausainerikoksesta tuomitaan vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi, mikäli huumausainerikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä ja rikoksen kohteena on erittäin vaarallinen huumausaine tai suuri määrä huumausainetta, teolla tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä, aiheutetaan usealle ihmiselle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa. Lisäksi, mikäli huumausainetta levitetään alaikäisille tai muuten häikäilemättömällä tavalla, tuomitaan henkilö törkeästä huumausainerikoksesta vankeuteen. Törkeäksi huumausainerikos määritellään myös, mikäli rikos tehdään osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa.²³⁷ Häikäilemättömänä toimintana nähdään esimerkiksi, jos ainetta levitetään tai myydään eteenpäin tietoisena kyseisen aineen vaarallisuudesta, mutta siitä ei mainita toiselle osapuolelle mitään. Lisäksi häikäilemättömänä pidetään, mikäli uusia asiakkaita hankitaan jakamalla ainetta alkuun ilmaiseksi, etenkin jos aine on erittäin vaarallinen.²³⁸

Suurella määrällä huumausainetta tarkoitetaan korkeimman oikeuden ratkaisun 2014:34 mukaan seikkaa, joka osoittaa, ettei huumausainetta ole tarkoitettu ainoastaan omaan tai tietyn käyttäjäpiiriin käyttöön.²³⁹ Mitä voimakkaampaa tai vaarallisempaa huumausaine on, sitä pienempi määrä sitä riittää, että sen katsotaan olevan rikoslain 50 luvun 2 §:n 1 kohdan tarkoittamalla tavalla suuri. Se, mitä pidetään suurena määränä huumausainetta, vaihtelee siis huumausaineen vaarallisuuden sekä voimakkuuden mukaan. Yleisin tapa verrata huumausaineita keskenään, on vertailla niiden käyttöannoksia.²⁴⁰ Huumausaineiden tavanomaisia käyttöannoksia on koottu taulukkoon 1.

Erittäin vaaralliseksi huumausaine luokitellaan, mikäli sen käyttöön liittyy virheellisestä annostelusta johtuva hengenvaara, voimakkaat vieroitusoireet tai jo lyhytaikaisesta käytöstä johtuva vakavan terveydellisen vaurion vaara.²⁴¹ Virheellisestä annostelusta johtuvalla hengenvaaralla tarkoitetaan esimerkiksi yliannostuskuoleman mahdollisuutta tavallisella käytöllä. Tällä viitataan siihen, kuinka vaikeaa ainetta on annostella, jottei annos olisi kohtalokkaan suuri.²⁴² Lyhytaikaisesta käytöstä johtuvalla terveydellisen vaurion vaaralla tarkoitetaan esimerkiksi yhdestä tai muutamasta käyttökerrasta syntyviä keskushermoston vaurioita. Voimakkailla vieroitusoireilla tarkoitetaan vieroitusoireita, jotka voivat ilmetä kipu- tai tuskatiloina.²⁴³ Erittäin vaarallisiksi huumausaineiksi luokitellaan amfetamiinin, heroinin, ekstaasin sekä

²³⁷ RL 50:2 §.

²³⁸ Nuutila & Melander 2008, 1397.

²³⁹ KKO 2014:34.

²⁴⁰ KKO 2006:58.

²⁴¹ RL 50:5 §.

²⁴² Siro 2017, 88.

²⁴³ HE 180/1992 vp, 26.

gamman ohella muun muassa fentanyyli ja buprenorfiini.²⁴⁴ Lisäksi LSD, kokaiini, lakka, BZP, metadoni ja Psilosybe-sienet ovat erittäin vaarallisiksi huumausaineiksi luokiteltuja.²⁴⁵

Järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan sitä, että ryhmän muodostaa vähintään kolme henkilöä ja kyseinen yhteenliittymä pysyy koossa tietyn ajan. Ryhmän tulee lisäksi toimia yhteisen päätöksen ja tavoitteen mukaisesti tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, tai jotka koskevat kiihottamista kansanryhmää vastaan tai oikeudenkäytössä kuuluttavan uhkaamista.²⁴⁶ Jälkimmäisellä tarkoitetaan rikosta, jossa yritetään estää tai estetään toista antamasta lausuntoa asianosaisena, todistajana, asiantuntijana tai muussa tarkoituksessa kuuluttavana oikeudenkäynnissä, esitutkinnassa tai poliisitutkinnassa. Tähän syyllistyy myös, mikäli tekijä vaikuttaa tai yrittää vaikuttaa lausunnon sisältöön tai tekee tai uhkaa tehdä väkivaltaa toiselle sen vuoksi, mitä tämä on lausunut edellä tarkoitetuissa viranomaismenettelyissä.²⁴⁷ Järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnasta voidaan nähdä sen käskyvaltasuhteet sekä selkeä työnjako.²⁴⁸ Tästä käytetään myös termiä liigaperuste.

Törkeäksi huumausainerikoksen edistämiseksi nähdään, mikäli huumausainerikoksen edistäminen tehdään osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa ja rikoksen kohteena oleva väline, tarvike tai aine on tarkoitettu erittäin vaarallisen huumausaineen tai suuren määrän valmistukseen, viljelyyn, maastavientiin tai maahantuontiin. Lisäksi silloin, kun huumausainerikoksen edistämällä tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä ja huumausainerikoksen edistäminen on kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Myös yritys on rangaistava.²⁴⁹

Rikoslain 1 luvun 7 §:n sekä sen nojalla annetun asetuksen (627/1996) mukaan Suomen lakia sovelletaan huumausaineita koskevissa kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitettuihin huumausainerikoksiin, törkeisiin huumausainerikoksiin, huumausainerikosten valmisteluun, niiden edistämiseen sekä törkeiden huumausainerikosten edistämiseen, huolimatta siitä, mitä tekopai-kan laissa on säädetty, sillä ne ovat kansainvälisiä rikoksia.²⁵⁰ Mikäli rikoksen kohteena on ainoastaan kansallisesti huumausaineeksi määritelty aine, ei kyseeseen tule kansainvälisissä so-

²⁴⁴ KKO 2014:34 ja KKO 2004:127.

²⁴⁵ Heiskanen 2015.

²⁴⁶ RL 6:5 §.

²⁴⁷ RL 15:9 §.

²⁴⁸ HE 263/2014 vp, 31.

²⁴⁹ RL 50:4a.

²⁵⁰ Asetus (627/1996).

pimuksissa tarkoitettu rikos, eikä siihen voida soveltaa rikoslain 7 §:ää kansainvälisestä rikoksesta. Suomen lain soveltaminen ulkomailla tehtyyn rikokseen edellyttää muiden rikoslain 1 luvusta ilmenevien seikkojen täyttymistä, kuten kaksoisrangaistavuutta. Kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta säädetään rikoslain 1 luvun 11 §:ssä muun muassa, että vaikei teosta säädettäisiin rangaistusta tekopaikan laissa, sovelletaan siihen Suomen lakia, jos rikoksen on tehnyt Suomen kansalainen tai henkilö, joka rikoksen tekohetkellä asui tai oikeudenkäynnin alkamisaikana asuu pysyvästi Suomessa.²⁵¹

7.8 Huumausainerikosten seuraamuksista

Rangaistukselle ominaista on, että rankaiseminen on suunnitelmallista sekä tietoista, ja rangaistuksen oletetaan tuntuvan rangaistuksen saajasta epämiellyttävältä, hänen oikeuksiinsa kajoamiselta. Syynä rangaistukselle on voimassa olevan oikeuteen sisältyvän käyttäytymisnormin rikkominen. Rangaistusvastuun edellytykset on määritelty voimassa olevassa laissa.²⁵² Rangaistuksella on vaikutusta tekijän oikeushyviin, kuten tämän vapautteen vankeusrangaistuksen muodossa tai tämän varallisuuteen sakkojen muodossa.²⁵³

Mikäli rikosta on huumausaineen määrä, laatu, käyttötilanne sekä olosuhteet huomioiden pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä, voidaan syyte jättää nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, eli toimenpiteistä voidaan luopua. Syyte voidaan myös jättää nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos rikoksesta epäilty tai tekijä on hakeutunut sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon.²⁵⁴ Valtakunnansyyttäjä ohjeistaa syyttäjiä tekemään syyttämättä jättämispäätöksiä yleisen ohjeen VKS:2006:1 mukaisesti. Sen mukaan toimenpiteistä voidaan luopua vähäisyystilanteissa sekä hoitoon hakeutumisen tilanteissa.²⁵⁵ Vähäisyystilanteiksi luetaan tilanteet, joissa huumausaineen määrä, laatu, käyttötilanne tai olosuhteet huomioiden voidaan pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisenä.²⁵⁶

Laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa määritellään tilanteet, joissa syyttäjä saa jättää syytteen nostamatta. Sen 1 luvun 7 §:ssä säädetään, että syyttäjä saa jättää syytteen nostamatta, mikäli odotettavissa oleva rangaistus ei olisi ankarampi kuin sakkoa, tai jos rikosta on sen haitallisuus tai siitä ilmenevä epäillyn syyllisyys huomioiden pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Lisäksi syyttäjä voi jättää syyttämättä epäillystä rikoksesta, mikäli epäilty ei ole tekohetkellä täyttänyt 18 vuotta ja jos odotettavissa oleva rangaistus ei olisi ankarampi

²⁵¹ RL 1:7 § ja RL 1:11 §.

²⁵² Tapani & Tolvanen 2013.

²⁵³ Matikkala 2010, 3.

²⁵⁴ RL 50:7 §.

²⁵⁵ VKS:2006:1.

²⁵⁶ Siro 2017, 139.

kuin sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Tulee kuitenkin huomioida, että teon tulee katsoa johtuneen ymmärtämättömydestä tai harkitsemattomuudesta, eikä piittaamattomuudesta lain kieltoja kohtaan. ²⁵⁷ Vuonna 2011 syyttäjä jätti syyttämättä 530 huumausainerikoksesta epäiltyä, kun taas käräjäoikeuksissa rangaistukseen tuomitsematta jätettiin alle 40 henkilöä. ²⁵⁸

Tuomioistuinta puolestaan koskee rikoslain 6 luvun 12 § rangaistuksen tuomitsematta jättämisestä. Sen mukaan tuomioistuin voi jättää rangaistuksen tuomitsematta, mikäli rikosta on pidettävä haitallisuuden tai tekijän syyllisyyden osalta vähäisenä, teko on tehty alle 18-vuotiaana ja sen katsotaan johtuneen ymmärtämättömydestä tai harkitsemattomuudesta tai mikäli rikos on anteeksiannettavaan tekoon rinnastettava. Lisäksi jos rangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana tai mikäli rikos ei yhteisen rangaistuksen kohdalla vaikuttaisi kokonaisrangaistuksen määrään olennaisesti, voi tuomioistuin jättää rangaistuksen tuomitsematta. ²⁵⁹

Pääsääntöisesti puhuttaessa huumausaineen käytöstä, sovelletaan siihen vain sakkorangaistusta. Kertahallussapidon osalta sakkorangaistuksen sijaan siirrytään tuomitsemaan vankeusrangaistusta, kun voidaan pitää epäuskottavana, että epäillyn tarkoitus oli käyttää kaikki hänen hallustaan tavattu huumausaine itse, huomioiden esimerkiksi käyttöannosten lukumäärä. Huomioon tulee ottaa myös huumausaineen arvo, vaarallisuus, epäillyn taloudelliset olot sekä muut olosuhteet. Näiden perusteella tehty arvio voi muuttaa sakon tai vankeuden soveltamisrajaa joko ylöspäin tai alaspäin. ²⁶⁰

Rangaistuskäytännön yhtenäistämiseksi huumausaine-, lääke- ja dopingrikoksissa asetettiin työryhmä, jonka tarkoituksena oli päivittää aiemman rangaistussuosituksen vuodelta 1999 sisältämiä tietoja ajan tasalle. Ryhmä jätti kuitenkin tehtävänsä ulkopuolelle laajuuden vuoksi erityiset ongelmat, kuten tahallisuuden sekä osallisuuden. Apuna on käytetty muun muassa valtakunnansyyttäjän antamaa ohjetta huumausaineiden käyttörikosten rangaistusohjeeksi vuodelta 2006. Rangaistusarvon määrittämisessä erityistä huomiota tulee kiinnittää määrän lisäksi toiminnan kesto, laajuuteen, suunnitelmallisuuteen sekä siihen, tavoitellaanko teolla taloudellista hyötyä ja millainen on tekijän asema. Laatuhankkeesta ilmenee rangaistussuositus huumausainerikoksissa kolmen muuttujan perusteella, jotka ovat aineen laatu, määrä sekä rikoksen tekotapa. Kyseisen rangaistussuosituksen noudattaminen ei sido tuomioistuimia,

²⁵⁷ ROL 1:7 §.

²⁵⁸ Varjonon 2014, 107.

²⁵⁹ RL 6:12 §.

²⁶⁰ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006.

mutta sen noudattaminen auttaa yhtenäistämään huumausaineiden osalta rangaistuskäytäntöjä koko Suomessa.

Hasis	1 gramma on noin 2 - 3 käyttöannosta
Marihuana	0,2 grammaa
Amfetamiini	0,2 grammaa
Ekstaasi	1 tabletti
LSD	Yksittäinen paperinpala, johon LSD on imeytetty, on käyttöyksikkö
Buprenorfiini (Subutex 8 mg)	Yhdestä Subutex-tabletista (8mg) saadaan 4 käyttöannosta suonensisäisesti käytettynä, 1 käyttöannos suun kautta annosteltuna
Heroiini	Suonensisäisesti 0,05 grammaa, poltettaessa 0,1 grammaa
Alfa-PVP	0,05 grammaa
GHB	1,5 - 3 grammaa
Psilosybe-sienet	1 - 5 grammaa
Kat	Kuivattu 75 - 100 grammaa, tuore noin 200 grammaa

Taulukko 1: Huumausaineiden ja muuntohuumeiden tavanomaiset käyttöannokset.

Yllä olevasta taulukosta (Taulukko 1) ilmenee eri huumausaineiden käyttöannokset. Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2014:34 mukaan oikeuskäytännössä huumausaineen määrän arvioinnissa pidetään lähtökohtana kyseisen huumausaineen käyttöannosten määrää.²⁶¹ Tavanomaisella käyttöannoksella puolestaan tarkoitetaan lähtökohtaisesti annosta, jota voidaan pitää keskimääräisenä tai tyypillisenä yhdellä kerralla nautittavana määränä. Sen suuruuteen vaikuttaa muun muassa käyttäjän henkilökohtainen sietokyky sekä tapa, jolla huumausainetta käytetään. Eri käyttötavat vaikuttavat eri tavoin siihen, miten huumausaine imeytyy elimistöön. Mikäli runsas tai jatkuva käyttö vaikuttaa henkilön sietokykyyn siten, että käyttöannos kasvaa, otetaan arvioinnissa huomioon tavanomaisen käytön sekä jatkuvan käytön kerta-annos. Mikäli jokin käyttötavoista ilmenee selvästi muita tyypillisempänä, voidaan tavanomainen käyttöannos arvioida sen perusteella.²⁶²

Korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 2003:94 ilmenee, että yhdestä grammasta hasista saadaan noin kahdesta kolmeen käyttöannosta.²⁶³ Euroopassa marihuanan käyttöannoksena pidetään 200 milligrammaa sen tavanomaisen voimakkuuden perusteella. Samoin amfetamiinin tavanomainen käyttöannos on 200 milligrammaa.²⁶⁴ Helsingin hovioikeuspiirin vuoden 2006 laa-

²⁶¹ KKO 2014:34.

²⁶² KKO 2017:33.

²⁶³ KKO 2003:94.

²⁶⁴ KKO 2018:7 ja KKO 2006:82.

tuhankkeen mukaan ekstaasin yleisin käyttötapa on tablettien muodossa, jolloin sen käyttöannoksena pidetään yhtä tablettia. LSD:n kohdalla tavanomaisena käyttöannoksena pidetään yhtä yksittäistä paperineliötä, johon LSD on imeytetty.²⁶⁵ Yhdestä kahdeksan milligramman buprenorfiinitabletista saadaan noin neljä kerta-annosta suonensisäisesti käytettynä, sekä yksi käyttöannos suun kautta annosteltuna.²⁶⁶ Sen sijaan heroiinin kohdalla tavanomainen käyttöannos on 0,05 grammaa suonensisäisesti käytettynä ja 0,1 grammaa poltettaessa.²⁶⁷ Lakan eli GBH:n keskimääräinen käyttöannos on Keskusrikospoliisin rikosteknisen laboratorion lausunnon mukaan puolestatoista grammasta kolmeen grammaan.²⁶⁸ Psilositybe-sienien tavanomaiseksi käyttöannokseksi katsoo korkein oikeus noin yhdestä viiteen grammaan kuivattuja sieniä.²⁶⁹ Tuoreen katin käyttöannos on noin 200 grammaa, kun kuivatussa katissa se on 75 grammasta 100 grammaan.²⁷⁰

Hasis	100 grammaa
Amfetamiini	10 grammaa
Ekstaasi	40 tablettia
LSD	40 imeytyvää yksikköä
Buprenorfiini (Subutex 8 mg)	25 tablettia
Kokaiini	4 grammaa
Heroiini	2 grammaa

Taulukko 2: Määrä, josta lähtien sovelletaan kertahallussapidosta yleensä vankeusrangaistusta (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Yllä olevassa taulukossa (taulukko 2) esitetään huumausaineiden määrät, joista lähtien kyseisessä huumausaineessa määrätään kertahallussapidosta yleensä sakkorangaistuksen sijaan vankeusrangaistusta. Taulukosta on nähtävissä, että pienimmät vankeusrangaistukseen riittävät määrät koskevat buprenorfiinia (25 kappaletta x 8 mg = 0,2 grammaa), heroiinia (2 grammaa) sekä kokaiinia (4 grammaa). Taulukon mukaan suurimmat määrät, joista lähtien sovelletaan vankeusrangaistusta, koskevat amfetamiinia (10 grammaa) sekä hasista (100 grammaa). LSD:n (40 imeytyvää yksikköä) ja ekstaasin (40 tablettia) osalta suora vertailu muihin mainittuihin aineisiin on hankalaa, sillä niitä ei ole ilmoitettu grammoina, kuten muita.²⁷¹

²⁶⁵ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006.

²⁶⁶ KKO 2006:58.

²⁶⁷ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006.

²⁶⁸ KKO 2009:53. Vrt. Ruotsissa GHB:n tavanomainen käyttöannos on 1-1,5 senttilitraa valmista liuosta. (NJA 2002, 365.)

²⁶⁹ KKO 2017:33.

²⁷⁰ Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto 2018, 132.

²⁷¹ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 1.

Hasis	1 000 grammaa
Amfetamiini	100 grammaa
Ekstaasi	300 tablettia
LSD	300 imeytyvää yksikköä
Buprenorfiini (Subutex 8 mg)	250 tablettia
Kokaiini	30 grammaa
Heroiini	15 grammaa

Taulukko 3: Määrä, josta lähtien kyseessä on törkeä huumausainerikos, mikäli myös muut edellytykset täyttyvät (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Taulukossa 3 on puolestaan kuvattu määrät, joista lähtien kyseessä on törkeä huumausainerikos, mikäli myös muut törkeän huumausainerikoksen edellytykset täyttyvät. Myös tässä vertailussa ekstaasin (300 tablettia) sekä LSD:n (300 imeytyvää yksikköä) vertailu muihin on hankalaa. Suurimmat määrät, joista lähtien kyseessä nähdään olevan törkeä huumausainerikos, koskevat hasista (1000 grammaa) sekä amfetamiinia (100 grammaa). Pienimmät määrät, jotka riittävät rikoksen tuomitsemiseksi törkeään muotoon ovat heroiinin 15 grammaa, kokaiinin 30 grammaa sekä buprenorfiinin kaksi grammaa (250 kappaletta x 8 mg = 2 grammaa).²⁷²

- 10 grammaa	10 - 20 päiväsakkoa
10 - 50 grammaa	20 - 50 päiväsakkoa
50 - 100 grammaa	50 - 80 päiväsakkoa

Taulukko 4: Rangaistussuositus hasiksen käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Taulukosta 4 ilmenee päiväsakkojen määrät, jotka tuomitaan Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankeeseen rangaistussuosituksen mukaan hasiksen käytöstä sekä hallussapidosta omaan käyttöön. Samaa rangaistussuositusta sovelletaan myös marihuanaan siltä osin kuin kyse on Cannabis sativa -kasvin kukinnoista, sillä muissa kasvin osissa on alempi THC-pitoisuus, jolloin myös arviointi on lievempi. Taulukosta on nähtävissä, että päiväsakkojen määrän kasvu ei ole samassa suhteessa grammojen määrään, sillä kymmenestä grammasta päiväsakkojen määrä on 20 päiväsakkoa, 50 grammasta 50 päiväsakkoa, kun taas 100 grammasta määrä on suhteessa pienempi, vain 80 päiväsakkoa.²⁷³

²⁷² Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 1.

²⁷³ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 2.

- 10 grammaa	20 - 50 päiväsakkoa
10 - 40 grammaa	50 - 80 päiväsakkoa
40 - 100 grammaa	30 pv - 60 pv
100 - 500 grammaa	60 pv - 9 kk

Taulukko 5: Rangaistusositukset hasiksen myynnistä, välittämisestä, levittämisestä ym. (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Edellisen taulukon tapaan taulukosta 5 ilmenevät rangaistukset koskevat hasiksen lisäksi myös marihuanaa siltä osin, kuin kyse on Cannabis sativa -kasvin kukinnoista. Sen mukaan, kun kyseessä ei ole enää aiemman taulukon tapaan oma käyttö, ovat rangaistukset suhteessa ankarampia. Hasiksen tai marihuanan myymisestä, välittämisestä sekä levittämisestä voi seurata 50 päiväsakkoa, kun kyseinen erä on kymmenen grammaa sekä 80 päiväsakkoa 40 gramman myymisestä tai vastaavasta levittämisestä. 100 gramman kohdalla tuomittava rangaistus on 60 päivää vankeutta ja 500 gramman kohdalla yhdeksän kuukautta vankeutta.²⁷⁴

1 - 3 kg	1 v - 1 v 6 kk
3 - 10 kg	1 v 6 kk - 3 v
10 - 50 kg	3 v - 5 v
50 - 100 kg	5 v - 7 v
yli 100 kg	yli 7 v

Taulukko 6: Rangaistussuositus törkeissä huumausainerikoksissa, jotka koskevat hasista (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Kuten aiemmin tässä opinnäytetyössä on kerrottu, törkeästä huumausainerikoksesta tuomitaan vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi, mikäli rikoksen kohteena on suuri määrä huumausainetta. Taulukosta 5 voidaan nähdä, että yhden vuoden vankeusrangaistus tuomitaan, kun kyseeseen tulee yksi kilo hasista tai marihuanaa, kuten on taulukossa 3 esitetty ja myös muut törkeän huumausainerikoksen edellytykset täyttyvät. Yhden vuoden ja kuuden kuukauden vankeusrangaistus tuomitaan kolmesta kilosta, kolmen vuoden vankeusrangaistus kymmenestä kilosta, viiden vuoden vankeusrangaistus 50 kilosta sekä seitsemän vuoden vankeusrangaistus 100 kilosta. Kun kyseeseen tuleva huumausaine-erä on yli 100 kiloa, tuomitaan tekijälle törkeästä huumausainerikoksesta yli seitsemän vuotta vankeusrangaistusta.²⁷⁵

²⁷⁴ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 2.

²⁷⁵ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 2.

- 1 grammaa	10 - 20 päiväsakkoa
1 - 5 grammaa	20 - 50 päiväsakkoa
5 - 10 grammaa	50 - 80 päiväsakkoa

Taulukko 7: Rangaistussuositus amfetamiinin käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Taulukosta 7 nähdään, että hasikseen sekä marihuunaan nähden amfetamiinia riittää kymmenen kertaa pienempi määrä, jotta päiväsakkojen määrä on kaikkien kolmen aineen käyttörikkoksissa sama. Amfetamiinia riittää siis vain yksi gramma 20 päiväsakkoon, kun hasista tarvitaan kymmenen grammaa samaan rangaistukseen. 50 päiväsakkoa seuraa viiden gramman käyttörikkoksesta ja 80 päiväsakkoa kymmenestä grammasta Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeen rangaistussuosituksen mukaan.²⁷⁶

- 1 grammaa	20 - 50 päiväsakkoa
1 - 4 grammaa	50 - 80 päiväsakkoa
4 - 10 grammaa	60 pv - 3 kk
10 - 50 grammaa	3 kk - 9 kk
50 - 100 grammaa	9 kk - 1 v

Taulukko 8: Rangaistussuositus amfetamiinin myynnistä, välittämisestä, levittämisestä ym. (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Yllä olevasta taulukosta (Taulukko 8) on helposti nähtävissä, että amfetamiini luokitellaan erittäin vaaralliseksi huumausaineeksi, sillä jo hyvin pienistä määristä ovat rangaistukset ankarammat kuin esimerkiksi aiemmin esitetyllä hasiksella. Kun kyseeseen tulee amfetamiinin myynti, välittäminen levittäminen sekä muut vastaavat huumausainerikoksen tekotavat, yhdestä grammasta rangaistus voi olla 50 päiväsakkoa ja neljästä grammasta 80 päiväsakkoa. Kymmenestä grammasta rangaistussuositus on kolmen kuukauden vankeusrangaistus, 50 grammasta yhdeksän kuukauden vankeusrangaistus sekä 100 grammasta vuoden vankeusrangaistus.

²⁷⁷

²⁷⁶ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 2.

²⁷⁷ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 2.

100 - 500 grammaa	1 v - 2 v 4 kk
500 - 1 250 grammaa	2 v 4 kk - 4 v
1 250 grammaa - 2 kg	4 v - 5 v
2 - 4 kg	5 v - 6 v 6 kk
yli 5 kg	yli 7 v

Taulukko 9: Rangaistussuositus törkeissä huumausainerikoksissa, jotka koskevat amfetamiinia (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Taulukossa 9 on esitetty rangaistussuositus amfetamiinia koskevissa törkeissä huumausainerikoksissa. Sen mukaan amfetamiinia tarvitaan 100 grammaa yhden vuoden vankeusrangaistukseen, kun hasiksen kohdalla yhden vuoden vankeusrangaistus tuomitaan vasta yhdestä kilosta. Puolesta kilosta amfetamiinia tuomitaan suosituksen mukaan kaksi vuotta ja neljä kuukautta vankeutta, 1 250 grammasta neljä vuotta, kahdesta kilosta viisi vuotta, neljästä kilosta kuusi vuotta ja kuusi kuukautta. Yli viiden kilon törkeästä huumausainerikoksesta, joka koskee amfetamiinia, tuomitaan yli seitsemän vuoden vankeusrangaistus.²⁷⁸

- 5 tablettia / yksikköä	10 - 20 päiväsakkoa
5 - 15 tablettia / yksikköä	20 - 50 päiväsakkoa
15 - 40 tablettia / yksikköä	50 - 80 päiväsakkoa

Taulukko 10: Rangaistussuositus ekstaasin sekä LSD:n käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Ekstaasin ja LSD:n kohdalla noudatetaan molempiin samoja rangaistussuosituksia, kun ekstaasin käyttöannoksena pidetään yhtä tablettia ja LSD:n käyttöannoksena yhtä paperineliöön imeytettyä käyttöyksikköä. Tämän vuoksi taulukkoon 10 on koostettu sekä ekstaasin että LSD:n rangaistukset, jotka tuomitaan niiden käytöstä sekä hallussapidosta omaan käyttöön Helsingin hovioikeuden laatuhankeen rangaistussuosituksen mukaan. Sen mukaan ekstaasin ja LSD:n käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön tulisi tuomita viidestä ekstaasi tabletista tai LSD käyttöyksiköstä 20 päiväsakkoa, 15 tabletista tai käyttöyksiköstä 50 päiväsakkoa ja 40 tabletista tai käyttöyksiköstä 80 päiväsakkoa. Ankaruutta aiemmin esitettyihin huumausaineidien rangaistussuosituksiin on hankala verrata, sillä määriä ei ole esitetty grammoina.²⁷⁹

²⁷⁸ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 2.

²⁷⁹ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 3.

- 5 tablettia / yksikköä	20 - 50 päiväsakkoa
5 - 15 tablettia / yksikköä	50 - 80 päiväsakkoa
15 - 40 tablettia / yksikköä	60 pv - 3 kk
40 - 150 tablettia / yksikköä	3 kk - 9 kk
150 - 300 tablettia / yksikköä	9 kk - 1 v

Taulukko 11: Rangaistussuositus ekstaasin sekä LSD:n myynnistä, välittämisestä, levittämisestä ym. (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Taulukosta 11 nähdään puolestaan rangaistussuositus huumausainerikoksista, jotka koskevat ekstaasin sekä LSD:n muita rikoksen tekotapoja, kuten myyntiä sekä välittämistä. Siitä on nähtävillä, että myös ekstaasin ja LSD:n kohdalla rangaistus on ankarampi, kun kyseessä ei ole henkilökohtaiseen käyttöön tuleva määrä, vaan huumausaineen levittäminen ja jakelu. Sen mukaan viidestä tabletista tai käyttöyksiköstä rangaistuksen tulisi rangaistussuosituksen mukaan olla 50 päiväsakkoa ja 15 tabletista tai käyttöyksiköstä 80 päiväsakkoa. Rangaistussuosituksen mukaan 40 tabletista tai käyttöyksiköstä tulisi kyseeseen kolmen kuukauden vankeusrangaistus ja 150 tabletin tai käyttöyksikön kohdalla yhdeksän kuukauden vankeusrangaistus. Yhden vuoden vankeusrangaistus tulisi suosituksen mukaan kyseeseen 300 tabletista tai käyttöyksiköstä.²⁸⁰

300 - 1 500 tablettia / yksikköä	1 v - 2 v 4 kk
1 500 - 3 000 tablettia / yksikköä	2 v 4 kk - 3 v 6 kk
3 000 - 6 000 tablettia / yksikköä	3 v 6 kk - 5 v
yli 15 000 tablettia / yksikköä	yli 7 v

Taulukko 12: Rangaistussuositus törkeissä huumausainerikoksissa, jotka koskevat ekstaasia sekä LSD:tä (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Rangaistukset, jotka säädetään ekstaasin sekä LSD:n törkeistä huumausainerikoksista käyvät ilmi taulukosta 12. Myös törkeissä huumausainerikoksissa molemmista tuomitaan saman suuruisen rangaistus, huomioiden kuitenkin sen, että ekstaasin kohdalla määrät mitataan tabletteina ja LSD:n kohdalla käyttöyksikköinä. Helsingin hovioikeuden laatuhanke rangaistussuosituksen mukaan yhden vuoden vankeusrangaistus on tuomittava, kun kyseessä on 300 tablettia tai käyttöyksikköä, sekä kahden vuoden ja neljän kuukauden vankeusrangaistus puolestaan, kun kyseeseen tulee 1 500 tablettia tai käyttöyksikköä. 3 000 tabletista tai käyttöyksiköstä tuomittava vankeusrangaistus on kolme vuotta ja kuusi kuukautta ja 6 000 tabletista tai käyttöyksiköstä viisi vuotta. On siis nähtävissä, ettei rangaistuksen ankaruuden kasvu ole line-

²⁸⁰ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 3.

aarista, sillä silloin 6 000 kappaleesta rangaistus olisi viiden vuoden vankeuden sijaan seitsemän vuotta vankeutta. Yli 15 000 tabletista tai käyttöyksiköstä on rangaistussuositus yli seitsemän vuotta vankeutta.²⁸¹

- 5 tablettia	10 - 20 päiväsakkoa
5 - 10 tablettia	20 - 50 päiväsakkoa
10 - 25 tablettia	50 - 80 päiväsakkoa

Taulukko 13: Rangaistussuositus buprenorfiinin käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Ekstaasiin verrattuna voidaan ajatella buprenorfiinin rangaistussuosituksen olevan hieman ankarampi, sillä buprenorfiinin osalta riittää vähemmän tabletteja vastaavaan rangaistukseen kuin ekstaasin kohdalla. Tulee kuitenkin huomioida, etteivät aineiden pitoisuudet tablettia kohti ole molemmissa vastaavanlaiset, joten tässäkin tilanteessa aineita ei voida suoraan keskenään verrata tablettimäärien perusteella. Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeen mukaan (Taulukko 13) buprenorfiinin käytöstä tai hallussapidosta omaan käyttöön tulisi tuomita 20 päiväsakkoa kun kyseessä oleva määrä on viisi tablettia, 50 päiväsakkoa kun kyseessä oleva määrä on kymmenen tablettia, sekä 80 päiväsakkoa kun kyseessä oleva määrä on 25 tablettia.

²⁸²

- 5 tablettia	20 - 50 päiväsakkoa
5 - 15 tablettia	50 - 80 päiväsakkoa
15 - 25 tablettia	60 pv - 3 kk
25 - 125 tablettia	3 kk - 9 kk
125 - 250 tablettia	9 kk - 1 v

Taulukko 14: Rangaistussuositus buprenorfiinin myynnistä, välittämisestä, levittämisestä ym. (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Taulukossa 14 on esitetty rangaistussuositukset rikoksista, jotka koskevat muita huumausainerikoksen tekotapoja, kuten esimerkiksi buprenorfiinin myyntiä sekä välittämistä. Siitä on aikaisempien huumausaineiden tapaan nähtävissä, että kun kyseessä ei ole omaan käyttöön tarkoitettu huumausaine-erä, ovat rangaistussuositukset ankarammat. Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeen rangaistussuosituksen mukaan viidestä buprenorfiini tabletista olisi sopiva ran-

²⁸¹ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 3.

²⁸² Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 4.

gaistus 50 päiväsakkoa, 15 tabletista 80 päiväsakkoa, 25 tabletista kolme kuukautta vankeutta, 125 tabletista yhdeksän kuukautta vankeutta sekä 250 tabletista yksi vuosi vankeutta.

283

250 - 1 250 tablettia	1 v - 2 v 4 kk
1 250 - 3 000 tablettia	2 v 4 kk - 4 v
3 000 - 5 000 tablettia	4 v - 5 v
5 000 - 12 500 tablettia	5 v - 7v
yli 12 500 tablettia	yli 7 v

Taulukko 15: Rangaistussuositus törkeissä huumausainerikoksissa, jotka koskevat buprenorfii-nia (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeen rangaistussuosituksen mukaan törkeistä buprenorfii-nia koskevista rikoksista sopiva rangaistus 1 250 tabletista on vankeutta kaksi vuotta ja neljä kuukautta vankeutta, 3 000 tabletista neljä vuotta vankeutta, 5 000 tabletista viisi vuotta ja 12 500 tabletista seitsemän vuotta vankeutta, kuten ilmenee taulukosta 15. Kun buprenorfii-nitablettien määrä ylittää 12 500 kappaletta, on rangaistussuositus yli seitsemän vuotta vankeutta.²⁸⁴

- 0,5 grammaa	10 - 20 päiväsakkoa
0,5 - 2 grammaa	20 - 50 päiväsakkoa
2 - 4 grammaa	50 - 80 päiväsakkoa

Taulukko 16: Rangaistussuositus kokaiinin käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Taulukossa 16 siirrytään kokaiinia koskevaan rangaistussuositukseen, ja siitä ilmenee laatu-hankkeen rangaistussuosituksen mukaiset kohtuulliset rangaistukset kokaiinin käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön. Sen mukaan puolesta grammasta kokaiinia on tuomittava 20 päiväsakkoa, kahdesta grammasta kohtuullinen rangaistus on 50 päiväsakkoa sekä neljästä grammasta 80 päiväsakkoa.²⁸⁵

²⁸³ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 4.

²⁸⁴ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 4.

²⁸⁵ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 4.

- 1 gramma	20 - 50 päiväsakkoa
1 - 2 grammaa	50 - 80 päiväsakkoa
2 - 4 grammaa	60 pv - 3 kk
4 - 20 grammaa	3 kk - 10 kk
20 - 30 grammaa	10 kk - 1 v

Taulukko 17: Rangaistussuositus kokaiinin myynnistä, välittämisestä, levittämisestä ym. (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Rangaistussuosituksia rikoksista, jotka koskevat kokaiinin myyntiä, välittämistä sekä levittämistä Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeen rangaistussuosituksen mukaan esitetään taulukossa 17. Rangaistussuosituksen mukaan 50 päiväsakkoa tuomitaan henkilölle, joka esimerkiksi myy tai muilla tavoin levittää kokaiinia yhden gramman, ja 80 päiväsakkoa, kun kyseeseen tulee kaksi grammaa kokaiinia. Sen mukaan tulisi tuomita kolme kuukautta vankeutta kun kyseeseen tulee neljä grammaa kokaiinia, kymmenen kuukautta vankeutta kun kyseeseen tulee 20 grammaa sekä yksi vuosi vankeutta, kun kyseeseen tulee 30 grammaa kokaiinia.²⁸⁶

30 - 100 grammaa	1 v - 2 v
100 - 200 grammaa	2 v - 3 v
200 - 1 000 grammaa	3 v - 5v
1 000 - 2 000 grammaa	5 v - 7v
yli 2 000 grammaa	yli 7 v

Taulukko 18: Rangaistussuositus törkeissä huumausainerikoksissa, jotka koskevat kokaiinia (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Taulukkoon 18 on koostettu rangaistussuositus törkeistä huumausainerikoksista, jotka koskevat kokaiinia. Sen mukaan kahden vuoden vankeusrangaistus tulisi tuomita 100 grammasta kokaiinia, kolmen vuoden vankeusrangaistus 200 grammasta sekä 1000 grammasta viiden vuoden vankeusrangaistus. Seitsemän vuoden vankeusrangaistus tulisi kyseeseen 2000 grammasta kokaiinia ja sen ylittävästä määrästä rangaistukseksi tuomittaisiin yli seitsemän vuotta vankeutta.²⁸⁷

- 0,2 grammaa	10 - 20 päiväsakkoa
0,2 - 1 gramma	20 - 50 päiväsakkoa
1 - 2 grammaa	50 - 80 päiväsakkoa

Taulukko 19: Rangaistussuositus heroinin käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

²⁸⁶ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 4.

²⁸⁷ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 5.

Taulukkoihin 19 - 21 on listattu Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeen rangaistussuositus koskien heroïinia. Taulukosta 19 ilmenee rangaistussuositus heroïinin käytöstä sekä hallussapidosta omaan käyttöön. Sen mukaan 0,2 grammasta rangaistuksena tulisi olla 20 päiväsakkoa, yhdestä grammasta 50 päiväsakkoa ja kahdesta grammasta 80 päiväsakkoa. Alla olevaan taulukkoon 20 on koottu rangaistussuositus heroïinin myynnistä, välittämisestä sekä muista teko-tavoista. Sen mukaan 0,2 grammasta rangaistussuositus olisi 50 päiväsakkoa ja puolesta gram-masta 80 päiväsakkoa. Kahdesta grammasta kyseeseen tulisi kolmen kuukauden vankeusran-gaistus, kymmenestä grammasta kymmenen kuukauden vankeusrangaistus sekä 15 grammasta kymmenen kuukauden vankeusrangaistus. Voidaan siis nähdä, että myös heroïinin kohdalla rangaistussuositus on lievempi hallussapidosta omaan käyttöön, kuin heroïinin levittämisestä.

288

- 0,2 grammaa	20 - 50 päiväsakkoa
0,2 - 0,5 grammaa	50 - 80 päiväsakkoa
0,5 - 2 grammaa	60 pv - 3 kk
2 - 10 grammaa	3 kk - 10 kk
10 - 15 grammaa	10 kk - 1 v

Taulukko 20: Rangaistussuositus heroïinin myynnistä, välittämisestä, levittämisestä ym. (Hel-singin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

15 - 50 grammaa	1 v - 2 v
50 - 100 grammaa	2 v - 3 v
100 - 500 grammaa	3 v - 5 v
5 00 - 1 000 grammaa	5 v - 7 v
yli 1 000 grammaa	yli 7 v

Taulukko 21: Rangaistussuositus törkeissä huumausainerikoksissa, jotka koskevat heroïinia (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).

Taulukossa 21 on esitetty Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeen rangaistussuositus heroïinia koskevista törkeistä huumausainerikoksista. Sen mukaan rangaistus 50 grammasta heroïinia tulisi olla kaksi vuotta vankeutta, 100 grammasta kolme vuotta vankeutta ja 500 grammasta viisi vuotta vankeutta. Yhden kilon heroïinierästä on rangaistussuositus seitsemän vuotta van-keutta ja sen ylittävästä määrästä yli seitsemän vuotta vankeutta. ²⁸⁹

²⁸⁸ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 5.

²⁸⁹ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006, 5.

Yleistyneet ovat myös tilanteet, joissa rangaistusta joudutaan mittaamaan uudelle, tuntemattomalle aineelle.²⁹⁰ Muuntohuumeiden kohdalla rikokset tuomitaan usein lääkerikoksina tai salakuljetuksina. Lääkerikoksista on tekijä tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.²⁹¹ Salakuljetuksesta rangaistusasteikko on sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta.²⁹²

Aineiden kohdalla, joista ei ole laadittu rangaistussuositusta, käytetään usein soveltuvin osin rangaistuskäytäntönä sellaisen aineen rangaistuskäytäntöä, johon kyseinen aine on vaikutusiltaan rinnastettavissa. Näin on tehty Helsingin hovioikeuden ratkaisussa 20.4.2017 nro 17/115837, jossa alfa-PVP on rinnastettu amfetamiiniin, mutta huomioitu alfa-PVP:n vaikutusajan olevan lyhyempi, jonka vuoksi sitä nautitaan tiheämmin. Näin ollen se ei ole täysin rinnasteinen, mutta aineita voidaan rangaistuskäytännön osalta verrata.²⁹³

Vastaavasti myös Varsinais-Suomen kärjäoikeuden ratkaisussa 1.6.2017 nro 122195 verrattiin aineita keskenään käyttöannosten ja vaarallisuuden perusteella. Vuonna 2015 huumausaineeksi luokitellun synteettisen kannabinoidin Ab-CHMINACAn käyttöannokseksi nähtiin Fimean asiantuntija-arvion perusteella olevan yksi milligramma ja sitä pidettiin erittäin vaarallisena aineena sen virheellisestä annostelusta johtuvan hengenvaarariskin vuoksi. Vuodesta 2014 keksään 2017 mennessä oli EU:ssa raportoitu 31 kuolemantapausta kyseiseen aineeseen liittyen, joista yhdeksässä käyttö oli johtanut välittömään kuolemaan. Ainetta pidetään 16 kertaa voimakkaampana kuin THC:tä, jonka käyttöannoksen on katsottu olevan kymmenen milligrammaa. Näin ollen kymmenen milligramman käyttöannos tulee jakaa 16:lla, jotta saadaan tietoon se määrä Ab-CHMINACaa, joka vastaisi THC:tä voimakkuudeltaan. Käyttötapana kyseisellä aineella on polttaminen niin kutsutulla vaporisaattorilla eli höyrystimellä tai sähkösavukkeella. Ainetta on mahdollista käyttää myös suun kautta nesteinä.²⁹⁴

7.9 Muuntohuumeiden seuraamuksista

Lääkkeiksi luokiteltujen muuntohuumeiden kohdalla sovellettavat tunnusmerkistöt koskevat lääkerikosta, salakuljetusta sekä laittoman tuontitavaraan ryhtymistä. Lääkerikoksesta säädetään rikoslain 44 luvun 5 §:ssä ja sen mukaan henkilö, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta lääkelain tai lääkkeiden valvontaa koskevan, Euroopan yhteisön perustamissopimuksen nojalla annetun asetuksen tai säännöksen tai muun yleisen tai yksittäistapausta koskevan

²⁹⁰ Helminen 2018, 61.

²⁹¹ RL 44:5 §.

²⁹² RL 46:4 §.

²⁹³ HelHO 20.4.2017 nro 17/115837.

²⁹⁴ Varsinais-Suomen kärjäoikeus 01.06.2017 nro 122195.

määräyksen vastaisesti valmistaa, tuo maahan, varastoi, pitää myynnissä tai luovuttaa lääkelain mukaisia lääkkeitä, tulee tuomita lääkerikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi, jos muualla laissa ei säädetä teosta ankarampaa rangaistusta. Samoin henkilö, joka rikkoo lääkelain mukaisia lääkkeitä koskevan kiellon, joka on Suomen valvontaviranomaisen, Euroopan yhteisöjen komission tai Euroopan unionin neuvoston antama, on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.²⁹⁵ Vaikka uusia aineita voidaan helpommin luokitella lääkkeiksi kuin huumausaineiksi, ei luokittelu kuitenkaan ole täysin ongelmattonta, sillä vain harvoin muuntohuumeille on lääkinnällistä käyttöä. Lääkelain mukaan lääke kuvataan aineena tai valmisteena, jonka tarkoitus on parantaa, lievittää tai ehkäistä sairautta tai sen oireita. Lääkkeenä pidetään myös ainetta tai yhdistelmää, jota voidaan käyttää ihmisen elintoimintojen palauttamiseksi, korjaamiseksi tai muuttamiseksi, tai terveydentilan tai sairauden syyn selvittämiseksi.²⁹⁶ Vain hyvin harvassa tapauksessa muuntohuumeilla on tällaista vaikutusta käyttäjäänsä.

Salakuljetuksen tunnusmerkistö täyttyy, mikäli henkilö tuontia tai vientiä koskevien säännösten tai määräysten vastaisesti taikka ilman asianmukaista lupaa tuo maahan tai vie maasta tavaraa, jonka tuonti tai vienti on kielletty. Tunnusmerkistö täyttyy myös, mikäli kyseeseen tuleva toiminta on luvanvaraista. Rangaistuksena salakuljetuksesta on sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Myös yritys on rangaistavaa.²⁹⁷ Samoin henkilö, joka kätkee, hankkii, ottaa haltuunsa tai välittää omaisuutta, jonka maahan tuomisessa on syyllistytty säännöstelyrikokseen lievänä, perusmuotoisena tai törkeänä tai salakuljetukseen perusmuotoisena tai lievänä, taikka lievään, perusmuotoiseen tai törkeään veropetokseen, on tuomittava laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi. Samoin on tuomittava henkilö, joka tietää omaisuuden olevan näillä tavoin maahan tuotu.²⁹⁸

Kuluttajamarkkinoilta kielletyn psykoaktiivisen aineen valmistus, tuonti Suomen alueelle, varastointi, myynnissä pitäminen ja luovuttaminen on kielletty huumausainelain 5 §:n 2 momentissa. Tästä yleiskiellosta voidaan poiketa vain tutkimuksellisessa tarkoituksessa ja teollisessa käytössä, siten kuin on huumausainelaissa säädetty. Poikkeuksia ovat esimerkiksi yliopistot, tieteelliset tutkimuslaitokset ja elinkeinonharjoittajat tietyissä tilanteissa. Rikoslain 44 luvun 5 a §:ssä on säädetty kuluttajamarkkinoita kielletyn psykoaktiivisen aineen kiellon rikkomisesta. Sen mukaan kiellon rikkomisesta on tuomittava, jos teosta ei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta, sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi henkilö,

²⁹⁵ RL 44:5 §.

²⁹⁶ LL 3 §.

²⁹⁷ RL 46:4 §.

²⁹⁸ RL 46:6 §.

joka huumausainelain vastaisesti tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta valmistaa, tuo maahan, varastoi, pitää myynnissä tai luovuttaa KKP-ainetta.²⁹⁹ Huomionarvoista on kuitenkin, ettei rikoslaissa eikä huumausainelaissa ole mainittu rangaistavaksi KKP-aineen käyttämistä tai hallussapitoa, eikä kuluttajamarkkinoilta kielletyn psykoaktiivisen aineen kiellon rikkomisen yritystä ole säädetty rangaistavaksi. Hallussapidosta voi kuitenkin seurata rangaistus, mikäli aine on tuotu laittomasti maahan. Tällöin kyseeseen saattaa tulla laittomaan tuontitavaraan ryhtyminen.³⁰⁰

Yleinen muuntohuumeiden kohdalla kyseeseen tuleva rikos on niiden tilaaminen ulkomailta internetin kautta, jolloin yleensä salakuljetuksen tunnusmerkistö täyttyy. Tällöin rangaistuksen osalta tulee huomioida, että salakuljetuksesta tuomitaan ankarampi rangaistus, enintään kaksi vuotta vankeutta, kuin kuluttajamarkkinoilta kielletyn psykoaktiivisen aineen kiellon rikkomisesta, enintään yksi vuosi vankeutta.³⁰¹ Kyseessä on niin kutsuttu toissijaisuuslauseke, jonka mukaan mikäli teosta säädetään muualla laissa ankarampi rangaistus, tulee rangaistus tuomita ankaramman mukaan.

8 Johtopäätökset ja yhteenveto

Rangaistuksen määrittämisessä on tuomioistuimen kiinnitettävä erityistä huomiota oikeuskäytännön yhtenäisyyteen ja otettava huomioon kaikki rangaistuksen määrään ja lajiin vaikuttavat perusteet yhdenvertaisuusperiaatteen toteuttamiseksi.³⁰² Suomessa on käytössä sitovien seuraamusharkintaa koskevien ohjeiden sijasta ainoastaan suosituksia sekä ohjeita rangaistuksen määrittämiselle. Yhtenäisen rangaistuskäytännön noudattaminen on koettu olevan haastavaa, sillä tuomareilla ei ole perusteellisia valmiuksia arvioida erilaisia huumausaineita sekä muuntohuumeita rangaistusarvon määrittämiseksi, sillä rangaistuksen määrittämiseen on vaikutusta muun muassa huumausaineen lajilla, määrällä, pitoisuudella, kerta-annoksella sekä rikoksen tekotavalla. Tuomareilla on kuitenkin vain harvoin koulutusta esimerkiksi aineen vaarallisuuden ja muiden ominaisuuksien arvioimiseksi ja usein lausuntoja joudutaankin pyytämään muun muassa Tullilaboratoriolta, Fimealta ja muilta asiantuntijoilta.

Koulutuksen puutteeseen otetaan kantaa myös Helsingin hovioikeuspiirin lauluhankkeen raportissa *Rangaistuskäytännön yhtenäisyys koskien huumausaine-, lääke- ja dopingrikoksia*. Sen mukaan aiheesta ei järjestetä tarpeen mukaista koulutusta ja ainut järjestettävä koulutus on syyttäjille suunnattua, johon ainoastaan muutamat tuomarit vuosittain pääsevät mukaan.

²⁹⁹ HuumausaineL 5 §:n 2 mom. ja RL 44:5 a §.

³⁰⁰ Siro 2017, 134.

³⁰¹ RL 46:4 § & RL 44: 5a §.

³⁰² RL 6:3 §.

Laatuhankkeen työryhmän mielestä olisikin kannattavaa järjestää huumausaineisiin liittyvää yhteistä koulutusta niin tuomareille, syyttäjille sekä asianajajille, jotta kaikilla olisi yhtäläinen tietous aineista ja niihin liittyvistä rangaistuksista.³⁰³

Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeen rangaistussuosituksen rangaistusasteikot muun muassa törkeiden huumausainerikosten kohdalla ovat hyvin laajat, joten myös se on omiaan hankaloittamaan rangaistusten mittaamista osassa huumausainerikoksia. Hankaloittavana tekijänä huumausainerikosten rangaistusten mittaamisessa on myös se, että huumausaineita sekä muuntohuumeita kehitetään jatkuvasti lisää, rikokset koskevat jatkuvasti toistaan suurempia määriä sekä markkinoilla on erittäin vaarallisia huumausaineita.

Rangaistussuositukset ovat omiaan parantamaan rangaistusten yhtenäisyyttä eri tuomioistuimissa ja ne auttavat tuomareita asettamaan kehykset, joiden välillä rangaistusta aletaan määrittämään. Rangaistussuositusten puolesta puhuu myös se, että ne ovat kaikkien saatavilla, joten etenkin huumausaineiden määrän kohdalla tuomioita kyseenalaistetaan vähemmän. Korkeimman oikeuden ratkaisusta 2017:9 ilmenee, että rangaistus huumausainerikosten kohdalla määräytyy usein kaavamaisesti aineen laadun ja määrän mukaan. Sen mukaan tällä on rangaistuskäytännön yhtenäisyyttä ja ennakoitavuutta edistävä vaikutus, kun kaava on kaikkien lainkäyttäjien tietoisuudessa.³⁰⁴

Huumausaineista laadittujen rangaistusasteikkojen mukaan rangaistukset vaihtelevat sakkorangaistuksesta kymmeneen vuotta vankeutta. Käyttörikoksen kohdalla vankeutta voidaan tuomita enintään kuusi kuukautta, huumausainerikoksen valmistelun sekä edistämisen kohdalla enintään kaksi vuotta sekä törkeän huumausainerikoksen edistämisen kohdalla enintään kuusi vuotta. Näin ollen ilman rangaistussuosituksia, voi yhtenäisten rangaistusten löytäminen olla haastavaa eri tuomioistuimissa. Kuitenkin myös kansalaisten oikeusturvan toteutumisen kannalta on tärkeää, ettei se, mikä tuomioistuin tai kuka tuomari on kyseessä, vaikuta rangaistuksen ankaruuteen.³⁰⁵ Tämän toteuttamiseksi on kannabiksen kasvattamisen osalta otettu käyttöön tuottoarvio, joka tarkoittaa sitä marihuanan määrää, joka keskimääräisesti saadaan kuivaamalla yhden kannabiskasvin kukinnot sekä kukintoa ympäröivät lehdet.

Muuntohuumeista ja niihin rinnastettavista aineista tuomitaan tavanomaisesti rangaistuksia joko lääkerikoksena, mikäli ovat saaneet lääkeluokituksen tai salakuljetuksena ja laittomaan tuontitavaraan ryhtymisenä. Lääkerikoksena tuomittaessa, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, on rangaistuksena sakko tai vankeutta enintään yksi vuosi,

³⁰³ Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke - raportti 2006, 5.

³⁰⁴ KKO 2017:9.

³⁰⁵ Määttä 2008.

kun taas salakuljetuksesta rangaistuksena on sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Kun kyseeseen tulee laitton tuontitavaraan ryhtyminen, on tekijä tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi.

Lisäksi muuntohuumeista voidaan tuomita kuluttajamarkkinoilta kielletyn psykoaktiivisen aineen kiellon rikkomisena, jolloin rangaistuksena on sakko tai vankeutta enintään yksi vuosi. Mikäli muuntohuume saa huumausaineluokituksen, voidaan siitä rangaista vastaavin perustein kuin perinteisistäkin huumausaineista. Aineista, joille ei ole laadittu rangaistussuosituksia, tehdään rangaistusarviointi suhteuttamalla kyseeseen tuleva aine vaikutuksiltaan vastaavaan aineeseen. Muuntohuumeiden kohdalla rangaistukset jäävät ennen huumausaineluokitusta pienemmiksi kuin perinteisten huumausaineiden kohdalla, mutta tosiasiasa aineet voivat olla huomattavasti vaarallisempia.

Lopputuloksena voidaan nähdä, että huumausainerikosten sekä muuntohuumeiden rangaistuskäytäntö on aiheena jo Suomen tasolla hyvin laaja, jonka vuoksi oikeusvertailu muihin maihin on pitkälti laajuuden vuoksi täytynyt jättää opinnäytetyön ulkopuolelle, mutta sitä on hyödynnetty kohdissa, joissa sen on nähty tuovan lisäarvoa. Lisäksi voidaan todeta, että korkeimman oikeuden ratkaisukäytännöt ovat muuntohuumeiden osalta äärimmäisen niukat, joten sitä kautta ei voitu niistä saada monipuolisesti olennaista tietoa opinnäytetyöhön. Muuntohuumeiden, samoin kuin perinteisten huumausaineiden kohdalla käsittely jää usein käräjäoikeusvaiheeseen, jonka vuoksi sitä koskevaa tietoa ei ole esimerkiksi internetistä toistaiseksi saatavilla, kuin ainoastaan satunnaisissa tapauksissa, sillä käräjäoikeuksien ratkaisut eivät ole tällä hetkellä saatavilla internetistä.

On myös todettava, että korkeimman oikeuden ratkaisuisa huumausainerikoksista rangaistaan usein samalla kertaa kuin toisesta rikoksesta, eli kyseeseen tulee yhteinen rangaistus. Näin ollen on opinnäytetyöhön mahdotonta eritellä näissä tapauksissa, millaisia tuomittavat rangaistukset olisivat pelkän huumausainerikoksen kohdalla. Tapauksissa rangaistusarviointiin vaikuttaa usein myös tekijän aiempi rikollisuus, joka vääristäisi rangaistusasteikkoa, mikäli sellainen olisi opinnäytetyöhön koottu ainoastaan korkeimman oikeuden ratkaisujen perusteella.

Sen lisäksi, että rangaistuksen määrittäminen on haasteellista, aiheuttavat huumausaineet ja eritoten tuntemattomat muuntohuumeet merkittäviä terveysongelmia. Vaikutusta on esimerkiksi aineen ominaisuuksilla, käyttö- ja vaikutustavoilla sekä yksilöllisellä alttiudella. Terveysriskejä lisää aineiden puhtauden ja pitoisuuksien vaihtelu, jolloin käytön seurauksia on vaikea

ja jopa mahdotonta arvioida etukäteen.³⁰⁶ Aineille pyritään myös kehittämään uusia käyttötapoja, jotta niitä saataisiin mahdollisimman monipuolisesti kuluttajille. Tämän vuoksi esimerkiksi kannabiksesta on kehitetty erittäin voimakkaita lajikkeita, sähkösavukkeiden nesteitä sekä syötäviä versioita.³⁰⁷ Tietoon tulevat huumausainerikosten määrät ovat jatkuvassa kasvussa, mikä on seurausta siitä, että piilorikollisuutta pystytään paljastamaan aiempaa tehokkaammin, sekä huumausaineita tavataan Suomessa aiempaa enemmän. Lisäksi esiintyvyyttä on opittu tunnistamaan uusin keinoin.

Opinnäytetyön tavoite toteutui mielestäni hyvin, sillä opinnäytetyössä löydettiin vastaus tutkimusongelmaan. Lisäksi hovioikeudesta saatiin palautetta, että valmis tuotos on hyödynnettävissä opinnäytetyöprosessin ulkopuolella myös työelämässä, eikä vastaavaa tuotosta ole aiemmin ollut käytettävissä, vaikka tarve oppaalle ehkä onkin jo aiemmin havaittu. Lähteitä opinnäytetyössä hyödynnettiin monipuolisesti ja ne osoittavat perusteellista tutustumista aiheeseen.

³⁰⁶ EMCDDA 2018a, 59.

³⁰⁷ EMCDDA 2018a, 14.

Lähteet

Painetut lähteet

EMCDDA. 2018a. Euroopan huumeraportti: Suuntauksia ja muutoksia 2018. Luxemburg: Euroopan unionin julkaisu- ja tiedustelu.

Frände, D. 2012. Yleinen rikosoikeus. Helsinki: Edita Publishing.

Helminen, J. 2018. Huomioita rangaistuksen mittaamisesta huumauserikoksissa. Teoksessa Koponen, P., Lahti, R., & Elo, E. Valittuja kysymyksiä rikos- ja rikosprosessioikeudesta 1. Helsinki: Helsingin hovioikeus.

Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke. 2006. Huumauserikosten rangaistussuositus.

Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke -raportti. 2006. Huumetyöryhmä 2006. Rangaistuskäytännön yhtenäisyys koskien huumauserik-, lääke- ja dopingrikoksia.

Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2010. Kirjoitetaan juridiikkaa: Ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. Helsinki: Talentum Media.

Hyttinen, T. & Tapani, J. 2018. Rikoksen ja rangaistuksen äärellä. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Irti Huumeista ry. 2010. Irti -vuosikirja: Huumetyön erikoisjulkaisu. Helsinki: Irti huumeista ry.

Kaartinen, K. 2011. Huumauserikosten pitkä lyhyt historia. Evidenssi - KRP:n Rikosteknisen laboratorion asiakaslehti 4/2011.

Karjalainen, K., Savonen, J. & Hakkarainen, P. 2016. Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet - Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992-2014. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Kekki, T. 2009a. Huumeet ja rikostorjunta. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Kekki, T. 2009b. Taparikollisuus, huumeet ja rikoskierre. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Kohtamäki, E. 2011a. Muuntohuumeet. Evidenssi - KRP:n Rikosteknisen laboratorion asiakaslehti 4/2011.

Kohtamäki, E. 2011b. Tuottoarvio sisäkasvatuksen arviointityökaluna. Evidenssi - KRP:n Rikosteknisen laboratorion asiakaslehti 4/2011.

Koskinen, P. 2008. Rikosoikeuden perusteet. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Matikkala, J. 2010. Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä. Helsinki: Edita Publishing.

Melander, S. 2010. Rikosoikeus 2010-luvulla. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Määttä, E. 2008. Rangaistusten mittaaminen huumauserikoksissa Oulun käräjäoikeudessa. Defensor Legis N:o 1/2008.

Niemi, H & Virtanen, M. 2017. Rikollisuustilanne 2016: Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsinki: Helsingin yliopisto: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Nuutila, A. & Melander, S. 2008. Huumausainerikokset. Teoksessa Rikosoikeus. Lappi-Seppälä, T., Hakamies, K., Koskinen, P., Majanen, M., Melander, S., Nuotio, K., Nuutila, M., Ojala, T. & Rautio, I. WSOY Pro.

Ojanperä, I. & Seppälä, T. 2018. Muuntohuumeet ja huumevalvonta. Teoksessa Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki: Duodecim.

Siro, J. 2017. Huumausainerikokset. Helsinki: Edita Publishing.

Tapani, J. 2010. Yrittänyttä ei laiteta? Rikoksen yrityksen rangaistavuus. Helsinki: CC Lakimiesliiton Kustannus.

Tapani, J. & Tolvanen, M. 2016. Rikosoikeus - rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. Helsinki: Talentum Pro.

Ylikangas, M. 2009. Unileipää, kuolonvettä, spiidiä. Huumeet Suomessa 1800-1950. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Oikeuskäytäntö ja virallislähteet

Asetus rikoslain 1 luvun 7 §:n soveltamisesta 627/1996

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 273/2004 huumausaineiden lähtöaineista

HE 180/1992 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslain täydentämisestä huumausainerikoksia koskevilla säännöksillä.

HE 22/2008 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle huumausainelaksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 263/2014 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslain järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevien säännösten yhtenäistämiseksi.

HE 44/2002. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

HelHO 20.4.2017 nro 17/115837

Huumausainelaki 373/2008

I-SHO:2011:8

KKO 1985-II-32

KKO 1994:64

KKO 1998:162

KKO 2001:91

KKO 2003:94

KKO 2004:127

KKO 2005:56

KKO 2006:58

KKO 2006:82

KKO 2009:53

KKO 2010:10

KKO 2011:41

KKO 2014:34

KKO 2016:1

KKO 2017:9

KKO 2017:33

KKO 2018:7

Laki huumausainelain 3 §:n muuttamisesta 595/2010

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997

Laki yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta 801/2017

Läkelaki 395/1987

Neuvoston asetus (EY) N:o 111/2005 yhteisön ja kolmansien maiden välisen huumausaineiden lähtöaineiden kaupan valvontaa koskevista säännöistä

Neuvoston päätös 2005/387/YOS: uusia psykoaktiivisia aineita koskevasta tietojenvaihdosta, riskienarvioinnista ja valvonnasta

Nytt juridiskt arkiv 2002. <https://lagen.nu/dom/nja/2002s365>

Rikoslaki 39/1889

SopS 27/1928: Valtiosopimus - Genevessä 19. päivänä helmikuuta 1925 tehty kansainvälinen opiumsopimus

SopS 23/2001: Valtiosopimus - Schengenin sopimus

SopS 49/1936: Valtiosopimus - Huumausaineiden valmistuksen rajoittamista ja kaupan sääntöämistä tarkoittava sopimus

Suomen perustuslaki 731/1999

Valtakunnansyyttäjän yleinen ohje VKS:2006:1 syyttäjille Dnro 34/31/06

Varsinais-Suomen käräjäoikeus 01.06.2017 nro 122195

VNa 1130/2014: Valtioneuvoston asetus kuluttajamarkkinoilta kielletyistä psykoaktiivisista aineista.

VNa 543/2008: Valtioneuvoston asetus huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista.

VNpp: Valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepolitiikasta 2016-2019

Julkaisemattomat lähteet

Heiskanen, J. 2015. Huumausaine- ja lääkerikosten tunnusmerkistöistä. Huumausaine-, lääke- ja dopingrikokset - koulutusiltapäivä 2.11.2015.

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto. 2018. Käsikirja tunnusmerkistöistä ja seuraamuksista.

Ojanperä, I. 2015. Muuntohuumeet, uudet huumausaineet ja niiden suhde perinteisiin huumausaineisiin. Huumausaine-, lääke- ja dopingrikokset - koulutusiltapäivä 2.11.2015.

Sähköiset lähteet

Airisto, N. 2017. Muuntohuumeet saatiin mukaan huumeetestaukseen - uusi menetelmää otettu laajasti käyttöön. Medi uutiset. Viitattu 25.1.2019. <https://www.medi uutiset.fi/uutiset/muuntohuumeet-saatiin-mukaan-huumeetestaukseen-uusi-menetelma-otettu-laajasti-kayttoon/1852145a-fa3c-3880-a016-999977043936>

EHYT. 2018. Kannabis-faktopaketti. Viitattu 21.12.2018. http://www.ehyt.fi/sites/default/files/Kannabis%20faktopaketti%20paivitetty%2009_2016.pdf

EMCDDA 1997. Suomen huumestrategia 1997. Viitattu 25.1.2019. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_229795_EN_FI_1997_%20National%20drugs%20policy%20document.pdf

EMCDDA. 2018b. Finland - Country Drug Report 2018: Drug markets. Viitattu 25.1.2019. http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2018/finland/drug-markets_en

Heinälä, P. 2010. Päihdelinkki: MDPV eli Metyleenidioksyprovaleroni. Viitattu 25.1.2019. <https://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/mdpv-eli-metyleenidioksyprovaleroni>

Hietalahti, A. 2015. Päihdelinkki: Buprenorfiini päihdekäytössä. Viitattu 18.1.2019. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/laakkeet/buprenorfiini-paihdekytossa>

Humalamäki, A. 2017. Satakunnan kansa: Muuntohuumeet työllistävät Tullilaboratoriota - ”Tutkimushenkilökunnan oltava äärimmäisen tarkkana”. Viitattu 19.1.2019. <https://www.satakunnankansa.fi/kotimaa/muuntohuumeet-tyollistavat-tullilaboratoriota-tutkimushenkilokunnan-oltava-aarimmaisen-tarkkana-200351420>

Huotari, A. 2018. Voimakkaat kipulääkkeet eli opioidit. Viitattu 27.11.2018. <https://www.terve.fi/artikkelit/voimakkaat-kipulaakkeet-eli-opioidit>

Huttunen, M. 2017. Terveyskirjasto: Ahdistuneisuushäiriöissä käytettävät lääkkeet. Viitattu 18.1.2019. https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=lam00059

Kankaanpää, A. 2017. Päihdelinkki: Alfa-PVP. Viitattu 5.12.2018. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/alfa-pvp>

Kinnunen, A. 2008. Kriminaalipolitiikan paradoksi: Tutkimuksia huumausainerikollisuudesta ja sen kontrollista Suomessa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 233. Viitattu 26.1.2019. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23541/kriminaa.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Kunnas, R. 2018. Iltalehti: Poliisi paljasti uuden huumeitin, joka on kuin suoraan Narcosista: Kokaiinia maha- ja matkalaukuissa Meksikosta Helsinkiin. Viitattu 29.12.2018. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/201804052200857487>

- MTV Uutiset. 2010. Tuhoisa Daisy-huume ehkä 50-luvun narkolepsialääkettä. Viitattu 3.12.2018. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/tuhoisa-daisy-huume-ehka-50-luvun-narkolepsialaaketta/2036346>
- Muunto-hanke. 2018. Muunto-hankkeen toiminta ja tavoitteet. Viitattu 19.1.2019. <https://muuntohanke.fi/muunto-hankkeen-toiminta-ja-tavoitteet>
- Nurmi, J. & Kaskela, T. 2015. Silkkitie - Päihteiden suomalaista nappikauppaa. Viitattu 19.1.2019. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129562/nurmi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Nykänen, M. 2017. Tekniikka & Talous: Synestesia luultua yleisempää - testin avulla voit selvittää oletko itse varustettu ominaisuudella. Viitattu 2.11.2018. <https://www.tekniikkatalous.fi/tiede/tutkimus/synestesia-luultua-yleisempaa-testin-avulla-voit-selvittaa-oletko-itse-varustettu-ominaisuudella-6616359>
- Oksala, M. 2018. Johdatus oikeustieteeseen: Rikosoikeus. Helsingin yliopiston Avoin yliopisto. Viitattu 27.1.2019. <https://blogs.helsinki.fi/avoin-johdatusoik/rikosoikeus/>
- Poliisi. 2016. Poliisin vuosikertomus 2016. Viitattu 27.11.2018. https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/60491_Poliisi_vuosik_2016_low.pdf?09dbd66122f2d588
- Poliisi. 2017. Tiedote: Huumaus- ja dopingainerikollisuuden tilannekatsaus 2016-2017. Viitattu 18.1.2019. https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/58466_Huumaus_ ja_dopingainerikollisuuden_tilannekatsaus_2016-2017.pdf?a903fdf49481d488
- Päihdelinkki. 2018a. Amfetamiini. Viitattu 25.1.2019. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/amfetamiini>
- Päihdelinkki. 2018b. Gamma ja lakka. Viitattu 25.1.2019. <https://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/gamma-ja-lakka>
- Päihdelinkki. 2018c. Heroiini. Viitattu 25.1.2019. <https://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/heroiini>
- Päihdelinkki. 2018d. Kannabis. Viitattu 25.1.2019. <https://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/kannabis>
- Päihdelinkki. 2018e. Kokaiini. Viitattu 25.1.2019. <https://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/kokaiini>
- Päihdelinkki. 2018f. LSD. Viitattu 25.1.2019. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/lsd>
- Päihdelinkki. 2018g. Tietoa amfetamiinista. Viitattu 25.1.2019. <https://www.paihdelinkki.fi/fi/oma-apu/huumeet-ja-laakkeet/amfetamiini-tietoa-ja-ohjeita-vieroittautujille/tietoa-amfetamiinista>
- Päihdelinkki. 2018h. MDMA (ekstaasi). Viitattu 25.1.2019. <https://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/mdma-ekstaasi>
- Rintatalo, J. 2015. Muuntohuumeiden lyhyt pitkä historia Suomessa. Haaste. Viitattu 25.1.2019. <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste2015/muuntohuumeiden-lyhytpitkahistoriasuomessa.html>
- Sentencing Council. 2018. Viitattu 9.11.2018. <https://www.sentencingcouncil.org.uk/>

- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2018. Huumausainepolitiikka. Viitattu 10.11.2018. <https://stm.fi/huumausainepolitiikka>
- Surakka, V. 2010. Päihdelinkki: Fentanyyli. Viitattu 10.1.2019. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/laakkeet/fentanyyli>
- Surakka, V. 2011a. Päihdelinkki: JWH-018 (Jehova). Viitattu 25.1.2019. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/jwh-018-jehova>
- Surakka, V. 2011b. Päihdelinkki: Metadoni. Viitattu 25.1.2019. <https://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/laakkeet/metadoni>
- Szilvay, I. 2017a. Päihdelinkki: Muuntohuumeet. Viitattu 25.1.2019. <https://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/muuntohuumeet>
- Szilvay, I. 2017b. Päihdelinkki: Synteettiset kannabinoidit. Viitattu 7.12.2018. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/synteettiset-kannabinoidit>
- Szilvay, I. 2010. Päihdelinkki: Khat. Viitattu 25.1.2019. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/khat>
- Tacke, U., den Hollander, B., Simojoki, K., Korpi, E., Pihlainen, K. & Alho, H. 2011. Duodecim: Muunto- eli designhuumeet Suomessa. Viitattu 7.12.2018. <http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo99806.pdf>
- Tapani, J. & Tolvanen, M. 2013. Rikosoikeuden yleinen osa: Vastuuoppi. Viitattu 5.11.2018. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.nelli.laurea.fi/teos/FABBXXBTABBE>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Tietoa eri huumeista. Viitattu 25.1.2019. <https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/keinoja-mielenterveyden-edistamiseen/time-out-aikalisa-elama-raiteilleen/aikalisaohjaajien-materiaalipa-ketti/paihteet-ja-peliriippuvuus/huumeet/tietoa-eri-huumeista>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Kannabiksen lääkekäyttö. Viitattu 25.1.2019. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet/kannabis/kannabiksen-laa-kekaytto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018a. Jätevesitutkimus. Viitattu 25.1.2019. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/jatevesitutkimus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018b. Muuntohuumeet. Viitattu 19.1.2019. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet/muuntohuumeet>
- Terveyskirjasto. 2019. Lääkeopas: Diapam. Viitattu 18.1.2019. https://www.terveyskirjasto.fi/kotisivut/tk.koti?p_artikkeli=far00861&p_teos=far&p_kirjain=D
- Tulli. 2017. Tullin valvonnan vuosijulkaisu 2017. Viitattu 11.1.2019. <https://tulli.fi/documents/2912305/3775682/Tullin%20valvonnan%20vuosijulkaisu%202017/c942932e-35ec-4b4f-850f-1b58a95de989?version=1.2>
- United States Sentencing Commission 2018. Guidelines manual. Viitattu 27.1.2019. <https://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/guidelines-manual/2018/GLMFull.pdf>
- Varjonen, Vili. 2014. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Huumetilanne Suomessa 2014. Viitattu 25.1.2019. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125568/THL_RAP01_2015_web%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vero. 2013. Ne bis in idem -periaate ja verotus: samasta asiasta ei voi rangaista kahteen kertaan. Viitattu 28.12.2018. https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-haku-sivu/48877/ne_bis_in_idem_periaate_ja_verotus_sama/

Vita. 2017. Laboratoriokäsikirja: Alpratsolaami. Viitattu 18.1.2019. <https://vita.fi/laboratoriokasikirja/tutkimus/517>

Vänskä, O. 2014. Tivi: Kohuttu Tor-verkko ei kuulu vain rikollisille - näistä syistä sinun pitäisi olla kiinnostunut. Viitattu 25.1.2019. <https://www.tivi.fi/Arkisto/2014-06-17/Kohuttu-Tor-verkko-ei-kuulu-vain-rikollisille---n%C3%A4ist%C3%A4-syist%C3%A4-sinun-pit%C3%A4isi-olla-kiinnostunut-3211123.html>

Taulukot

Taulukko 1: Huumausaineiden ja muuntohuumeiden tavanomaiset käyttöannokset.	50
Taulukko 2: Määrä, josta lähtien sovelletaan kertahallussapidosta yleensä vankeusrangaistusta (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	51
Taulukko 3: Määrä, josta lähtien kyseessä on törkeä huumausainerikos, mikäli myös muut edellytykset täyttyvät (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	52
Taulukko 4: Rangaistussuositus hasiksen käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	52
Taulukko 5: Rangaistussuositukset hasiksen myynnistä, välittämisestä, levittämisestä ym. (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	53
Taulukko 6: Rangaistussuositus törkeissä huumausainerikoksissa, jotka koskevat hasista (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	53
Taulukko 7: Rangaistussuositus amfetamiinin käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	54
Taulukko 8: Rangaistussuositus amfetamiinin myynnistä, välittämisestä, levittämisestä ym. (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	54
Taulukko 9: Rangaistussuositus törkeissä huumausainerikoksissa, jotka koskevat amfetamiinia (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	55
Taulukko 10: Rangaistussuositus ekstaasin sekä LSD:n käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	55
Taulukko 11: Rangaistussuositus ekstaasin sekä LSD:n myynnistä, välittämisestä, levittämisestä ym. (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	56
Taulukko 12: Rangaistussuositus törkeissä huumausainerikoksissa, jotka koskevat ekstaasia sekä LSD:tä (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	56
Taulukko 13: Rangaistussuositus buprenorfiinin käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	57
Taulukko 14: Rangaistussuositus buprenorfiinin myynnistä, välittämisestä, levittämisestä ym. (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	57
Taulukko 15: Rangaistussuositus törkeissä huumausainerikoksissa, jotka koskevat buprenorfiinia (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	58
Taulukko 16: Rangaistussuositus kokaiinin käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	58
Taulukko 17: Rangaistussuositus kokaiinin myynnistä, välittämisestä, levittämisestä ym. (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	59
Taulukko 18: Rangaistussuositus törkeissä huumausainerikoksissa, jotka koskevat kokaiinia (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	59
Taulukko 19: Rangaistussuositus heroiinin käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	59
Taulukko 20: Rangaistussuositus heroiinin myynnistä, välittämisestä, levittämisestä ym. (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	60
Taulukko 21: Rangaistussuositus törkeissä huumausainerikoksissa, jotka koskevat heroiinia (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2006).	60